

ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ : กรณีศึกษา
วัดในจังหวัดสกลนคร

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ภาวดี พันธรักษ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภูมิศาสตร์
พฤษภาคม 2545
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

294-33
ศ.471ป
ร.3

ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ : กรณีศึกษา
วัดในจังหวัดสกลนคร

บทคัดย่อ
ของ
ภาวดี พันธรัักษ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภูมิศาสตร์

พฤษภาคม 2545

h 149595

ภาวดี พันธรักษ์. (2545). *ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ :*

กรณีศึกษาวัดในจังหวัดสกลนคร. ปริญญาโท กศ.ม. (ภูมิศาสตร์). กรุงเทพฯ :

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กวี วรกวิน อาจารย์ทัศนีย์ ศิริปโชติ อาจารย์สุรชาติพิย์ ชวนะเวสสกุล.

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร โดยจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิฐานะปัจจุบันของประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ประชากรที่เดินทางมาวัดป่าธรรมยุติ จำนวน 500 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบวิธีการบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามประมาณค่า

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่เดินทางมาวัดป่าธรรมยุติส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 16 – 60 ปี มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาต่ำกว่าอุดมศึกษา ประกอบอาชีพอิสระ มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ต่อเดือน เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร เดินทางมาวัดโดยรถยนต์ รถทัวร์ รถโดยสาร ลักษณะกายภาพของถนนที่ใช้เดินทางมาวัดส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง และรู้จักวัดป่าธรรมยุติจากพ่อแม่ ญาติ เพื่อน คนรู้จัก

ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติมากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศ รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ด้านลักษณะกายภาพของถาวรวัตถุภายในวัด และด้านลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึงวัด ส่วนปัจจัยทางสังคมที่มีผลมากที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด ด้านการเป็นผู้นำด้านจิตใจ ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการศึกษา อีกทั้งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยังแตกต่างกันตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิฐานะปัจจุบันของประชากร

ส่วนลำดับความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพ และสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจ อันดับ 1 คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ อันดับ 2 คือ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศ และอันดับ 3 คือ คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า นอกจากนั้นแล้วจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมยุติ อันดับ 1 คือ เพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรม สนทนาธรรม อันดับ 2 คือ เพื่อทำบุญตักบาตรในกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ อันดับ 3 คือ เพื่อทำบุญตักบาตรถวายสังฆทาน ภัตตาหารเป็นกิจวัตร และอันดับ 4 คือ เพื่อฝึกอบรมสมาธิ

PHYSICAL AND SOCIAL FACTORS AFFECTED THE DECISION MAKING ON GOING
TO WAT PA DHAMMAYUTA : A CASE STUDY WAT
IN CHANGWAT SAKONNAKORN

AN ABSTRACT
BY
PHAWADEE PANTARAK

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Geography
at Srinakharinwirot University

May 2002

Phawadee Pantarak. (2002). *Physical and social factors affected the decision making on going to wat pa dhammayuta : a case study wat in changwat sakonnakorn.*

Master thesis, M.Ed. (Geography). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assist Prof. Kawee Worrakawin, Mrs. Tasanee Siripachoti, Miss. Sutatip Chavanavesskul.

This study aims to study physical and social factors affecting on the decision making to go to Wat Pa Dhammayuta in changwat Sakon Nakhon. The sample groups are classified according to gender, age, marital status, education, occupation, income and current domicile of the people.

The sample groups used in this study are 500 people travelling to Wat Pa Dhammayuta. Most of them are female, aged between 16-60 years, married, having educational level below higher education, free earning of livelihood, having minimum income amounting to 5,000 baht per month, domiciling in Sakon Nakhon, and going to the Temple by car, bus tour, and bus. The most physical characteristic of the road used for travelling to the Temple is paved with asphalt. And they have known about Wat Pa Dhammayuta from their father and mother, relatives, friends, and acquaintances.

The most affecting physical factor on decision making of the people going to Wat Pa Dhammayuta is the peaceful atmosphere of the temples. The next factors are a natural environment, and physical characteristics of permanent structures inside the Temple, and physical characteristics of access to the Temple. The most affecting social factor is the forest monk's moral precepts other. The next factors are the activities arranged in the Temple, monk's spiritual leadership, monk's social works and education works. Furthermore, the factors affecting on decision making are varied in gender, age marital status, education, occupation, income and current domicile of the people.

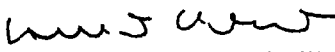
For important levels of the physical and social factors affecting on decision making are : Level 1. The natural environment, Level 2. The peaceful atmosphere and Level 3. The monk's moral precepts. Additionally, the purposes of the people to go to Wat Pa Dhammayuta are Level 1. To listen to a sermon, to listen to dhama, and to converse about dhama ; Level 2. To make merit and prepare foods for monks in various important religious day ; Level 3. To make merit, to prepare foods for monks, and to present offerings to the monk community and to offer daily food to monks ; and Level 4. To practice meditation.

ปริญญาบัตร
เรื่อง

ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ: กรณีศึกษาวัดในจังหวัดสกลนคร

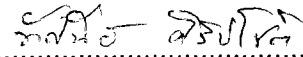
ของ
นางสาวภาวดี พันธรักษ์

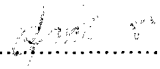
ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภูมิศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

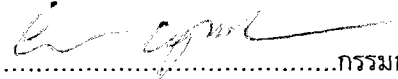

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

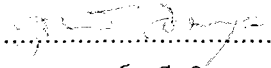
คณะกรรมการสอบปริญญาบัตร

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กวี วรรกวิน)

.....กรรมการ
(อาจารย์ทัศนีย์ ศิริโชค)

.....กรรมการ
(อาจารย์สุชาติพิทย์ ชวนะเวสสกุล)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณิ์ พุทธาภูมิไกร)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรภี อิงคากุล)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาในการให้คำปรึกษาและแนะนำ
อย่างดีในการทำปริญญานิพนธ์ พร้อมตรวจแก้ไขข้อบกพร่องตลอดมา จากผู้ช่วยศาสตราจารย์กวี วรรณ
ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ทัศนีย์ ศิริปโชติ และอาจารย์สุชาติพิทย์ ชวนะเวสสกุล
กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณิ พุทธาวุฒิไกร และผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรภี
อิงคากุล ที่ช่วยกรุณาเป็นกรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาภูมิศาสตร์
ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณเจ้าอาวาสวัดป่าสุทธาวาส วัดป่าอุดมสมพร วัดถ้ำขาม วัดดอยธรรมเจดีย์
วัดป่าภูธรพิทักษ์ วัดถ้ำอภัยดำรงธรรม วัดป่าดงชน วัดถ้ำเจ้าผู้ข้า วัดป่าโนนชุมเงิน และวัดถ้ำพระนาใน
จังหวัดสกลนครที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณ
เจ้าอาวาสป่าบ้านเหล่าพัฒนา อำเภอโนนหว้า จังหวัดนครพนม ที่ให้คำแนะนำในการศึกษาครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์บังอร และอาจารย์สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ที่ช่วยอนุเคราะห์
เอกสารทางวิชาการและคำแนะนำในการทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้

การศึกษาครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาจาก “ทุนงบประมาณแผ่นดิน”

ท้ายสุดนี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ เพื่อน พี่น้อง ภาควิชาภูมิศาสตร์
รวมถึงผู้มีพระคุณทุกท่านที่เป็นกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์สำเร็จลงด้วยดี

ภาวดี พันธรักษ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
สมมติฐานของการศึกษา.....	4
ความสำคัญของการศึกษา	4
เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ศึกษา	5
ขอบเขตของการศึกษา.....	5
ข้อตกลงเบื้องต้น	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
กรอบแนวความคิด	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ประวัติความเป็นมาของนิกายธรรมยุติก	9
การขยายตัวของนิกายธรรมยุติกในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	10
แนวคิดทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับการตัดสินใจ	11
ปัจจัยด้านกายภาพของวัดป่าธรรมยุติก	12
สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและบรรยากาศของวัดป่า	12
สภาพถาวรวัตถุภายในวัดป่า	15
ลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึงวัดป่า	17
ปัจจัยด้านสังคมของวัดป่าธรรมยุติก.....	20
คุณลักษณะของพระป่า.....	20
ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า	22
บทบาทของวัดป่าที่มีต่อสังคม.....	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	39
การกำหนดพื้นที่และกลุ่มตัวอย่าง	39
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	42
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	44
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	72
จุดมุ่งหมายของการศึกษา	72
สมมติฐานของการศึกษา	72
ความสำคัญของการศึกษา	72
การกำหนดพื้นที่และกลุ่มตัวอย่าง	73
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	73
การเก็บรวบรวมข้อมูล	74
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	74
อภิปรายผลการศึกษา	76
ข้อบกพร่องในการศึกษา	83
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	83
บรรณานุกรม	84
ภาคผนวก	89
ประวัติย่อของผู้วิจัย	136

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนวัดแยกตามรายภาคของประเทศไทย พ.ศ. 2541	2
2 แสดงจำนวนวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พ.ศ. 2541	3
3 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เดินทางมาวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร	45
4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่า ธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกเป็นรายข้อ	47
5 แสดงค่าเฉลี่ยของปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร จำแนกเป็นรายข้อ	49
6 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกตาม ตัวแปรเพศ	51
7 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกตาม ตัวแปรอายุ	53
8 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกตาม ตัวแปรสถานภาพสมรส	57
9 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกตาม ตัวแปรระดับการศึกษา	59
10 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกตาม ตัวแปรอาชีพ	61
11 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกตาม ตัวแปรรายได้	62
12 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกตาม ตัวแปรภูมิลำเนา	64
13 แสดงค่าความสอดคล้องกันของการให้อันดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ไปวัด และจุดมุ่งหมายที่ไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร	67
14 แสดงอันดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัด สกลนคร จำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิลำเนา	69
15 แสดงอันดับความสำคัญของจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมยุติ ตามประชากรที่มีอายุ มากกว่า 61 ปี	71
16 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของเพศชาย	101
17 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของเพศหญิง	102
18 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากร ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี	103

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
19	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีอายุระหว่าง 16 - 60 ปี..... 104
20	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป..... 105
21	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีสถานภาพโสด..... 106
22	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีสถานภาพสมรส..... 107
23	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีสถานภาพหย่า/หม้าย..... 108
24	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอุดมศึกษา..... 109
25	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีระดับการศึกษาชั้นอุดมศึกษา..... 110
26	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าอุดมศึกษา..... 111
27	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีอาชีพเป็นพนักงานของรัฐและเอกชน..... 112
28	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีอาชีพอิสระ..... 113
29	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท..... 114
30	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีรายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท..... 115
31	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีรายได้มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป..... 116
32	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดสกลนคร..... 117
33	แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกพื้นที่จังหวัดสกลนคร..... 118
34	แสดงค่าคะแนนจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมชาติของประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป..... 119

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ และเป็นสถาบันหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศไทย จะเห็นได้จากสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่แสดงถึงจำนวนคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธมากถึง 95% ของทั้งประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2542 : 97) และองค์ประกอบที่เป็นรูปธรรมที่สำคัญของพุทธศาสนา คือ วัดและพระสงฆ์ ที่นอกจากจะทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา แล้วยังมีอิทธิพลและบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก เพราะวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ ศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และลักษณะพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคมที่ได้ยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต วัดและพระสงฆ์ยังมีส่วนช่วยในการอบรมขัดเกลาจิตใจและลักษณะนิสัยของคนในสังคมให้มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะเห็นได้จากการแสดงออกของคนไทยที่มีลักษณะนิสัยและจิตใจที่มีความโอบอ้อมอารี เมตตา กรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมอีกด้วย

จากการเป็นศูนย์กลางที่สำคัญในข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวัดและพระสงฆ์กับคนในสังคมอยู่ตลอดเวลา แม้กระทั่งคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้งฝ่ายธรรมและฝ่ายวินัยที่ได้กำหนดให้การกิจของสงฆ์เกี่ยวเนื่องและผูกพันกับสังคมใน 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ภายในสังคมสงฆ์ ระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันเอง และความสัมพันธ์ในสังคมส่วนรวมระหว่างพระสงฆ์กับคฤหัสถ์ (พินิจ บุญไชย และทรงคุณ จันทจร. 2540 : 1 ; อ้างอิงจาก ประยูตย์ ปยุตโต. 2513 : 8-12) แต่ถ้าพิจารณาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับประชาชนนั้น พระสงฆ์ต้องอาศัยปัจจัยสี่ที่เป็นเครื่องดำรงชีวิตจากประชาชนหรือชุมชน ขณะเดียวกันพระสงฆ์และวัดเองก็เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนในฐานะที่เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์กลางของการศึกษาอบรมศีลธรรมและเผยแผ่ศาสนา เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน เป็นที่มาและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน รวมถึงการเป็นสถานที่ที่ช่วยแก้ปัญหาให้กับประชาชนและสังคมอีกด้วย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์กับวัดมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิถีชีวิตของคนในสังคมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และจากความสัมพันธ์อันนี้ทำให้ในทุกภูมิภาคของประเทศไทยเกิดมีวัดขึ้นเป็นจำนวนมาก เพราะวัดได้เข้าไปมีบทบาทในด้านต่าง ๆ ในสังคม นอกจากนั้นแล้วยังทำให้ประเทศไทยได้รับสมญานามว่าเป็น “เมืองแห่งผ้ากาสาพัสตร์” (พิทักษ์ สายัณห์. ม.ป.ป. : 49) ซึ่งหมายถึงเมืองที่เต็มไปด้วยวัดวาอารามหรือสถาบันที่เป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์ ผู้ที่ศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ประเทศไทยนั้นมีวัดเป็นจำนวนมากถึง 30,415 แห่ง โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีวัดจำนวนมากที่สุด คือ มีจำนวน 13,938 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 46 ของจำนวนวัดทั้งหมดในประเทศ ซึ่งจะจำแนกเป็นวัดมหานิกาย 13,097 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 45 ของวัดมหานิกายทั้งหมดในประเทศ วัดธรรมยุตินิกายมี 841 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 58.7 ของวัดธรรมยุตินิกายทั้งหมดในประเทศ (ดังแสดงตาราง 1)

ตาราง 1 แสดงจำนวนวัดแยกตามรายภาคของประเทศไทย พ.ศ. 2541

ภาค	มหานิกาย	ธรรมยุติกนิกาย	รวม
เหนือ	4,423	54	4,482
กลาง	6,677	226	6,903
ตะวันออกเฉียงเหนือ	13,097	841	13,938
ตะวันออก	1,648	90	1,738
ตะวันตก	1,229	53	1,282
ใต้	1,903	169	2,072
รวม	28,932	1,433	30,415

ที่มา : ดัดแปลงสถิติจากข้อมูลกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์กับวัดมากกว่าภาคอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัดมหานิกายหรือวัดธรรมยุติกนิกาย และยังได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่ามีความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น และยังทำให้เกิดประเพณีพื้นบ้านที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นมีความสัมพันธ์กับวัดอย่างใกล้ชิดมากขึ้น ประเพณีนี้เรียกว่า “ฮีตสิบสอง” ซึ่งเป็นประเพณีที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่อยู่ภายในวัด จึงทำให้วัดเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของท้องถิ่นอีกด้วย (กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540 : 191)

นอกจากองค์ประกอบด้านประชากรในช่วงต้นแล้ว ยังมีลักษณะทางธรรมชาติของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่น่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มีวัดเกิดขึ้น จากลักษณะธรรมชาติที่มีทั้งภูเขา ชะง่อนผา เจ็อมถ้ำ เพิงผา และสภาพป่าโปร่ง ที่ประกอบไปด้วยแมกไม้หนานาพันธุ์ สัตว์นานาชนิด ซึ่งลักษณะทางธรรมชาติเช่นนี้ยังได้ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่เงียบสงบ ปลอดภัย ร่มเย็น ซึ่งน่าจะเหมาะแก่การแสวงหาความสงบทางจิตใจของพระสงฆ์โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่อยู่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ หรือรู้จักกันในนาม “พระป่าหรือพระปฏิบัติ” ที่ส่วนใหญ่มักจะชอบรุดงค์เข้าไปในป่าเขา เพื่อแสวงหาความสงบวิเวกในการบำเพ็ญเพียรภาวนา ปฏิบัติธรรมและจะพำนักอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อมีประชาชนเกิดความศรัทธาเลื่อมใสจึงนิมนต์ให้อยู่อย่างถาวรจนทำให้เกิดการพัฒนากลายเป็นวัดป่าขึ้น ซึ่งวัดป่าส่วนใหญ่เป็นวัดที่อยู่ในธรรมยุติกนิกาย และวัดป่าเป็นวัดที่มีบทบาทต่อสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากพอสมควร เห็นได้จากบทบาทของพระนักปฏิบัติหรือพระป่าที่สำคัญหลายท่าน อย่างเช่น ท่านพระอาจารย์มั่น ซึ่งถือว่าเป็นพระอาจารย์ใหญ่ในด้านการปฏิบัติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีแนวทางการปฏิบัติตามแบบอย่างของพระพุทธเจ้า โดยเน้นในเรื่องของอุดมคติ 13 ที่เป็นข้อปฏิบัติธรรมอย่างดีและเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ ฝึกให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรเป็นผู้ที่อยู่ง่าย กินง่าย อดง่าย สันโดษ ไม่กังวลเรื่องอื่นใด นอกจากการบำเพ็ญเพียรทางจิต นอกจากนั้นยังได้ทำการเผยแผ่และอบรมสั่งสอนการปฏิบัติธรรมแก่ชาวบ้าน แล้วยังมีบทบาทในด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในการเป็นผู้ชี้แนะสังคมในการดำเนินชีวิตให้อยู่อย่างมีความสุข อีกทั้งแนวทางปฏิบัติที่ท่านพระอาจารย์มั่นได้ดำเนินไว้ในอดีตนั้นยังเป็นแบบอย่างแก่พระภิกษุสงฆ์ในปัจจุบันได้ยึดถือและปฏิบัติตามอีกด้วย

จากที่กล่าวในข้างต้นจึงน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้มีวัดป่ากระจายไปทั่วภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีจำนวนวัดธรรมยุติกมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ มีจำนวน 112 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 13.3 ของวัดธรรมยุติกทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ดังตาราง 2)

ตาราง 2 แสดงจำนวนวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พ.ศ. 2541

จังหวัด	มหานิกาย	ธรรมยุติกนิกาย	รวม
อุดรธานี	855	95	950
หนองคาย	719	65	786
เลย	488	47	535
สกลนคร	690	112	802
หนองบัวลำภู	246	30	276
ขอนแก่น	987	97	1,084
มหาสารคาม	800	8	808
กาฬสินธุ์	532	86	618
ร้อยเอ็ด	1,160	28	1,188
อุบลราชธานี	1,139	39	1,178
ยโสธร	475	32	507
ศรีสะเกษ	794	19	813
นครพนม	619	37	656
มุกดาหาร	251	47	298
อำนาจเจริญ	261	7	268
นครราชสีมา	1,503	18	1,521
ชัยภูมิ	551	33	584
บุรีรัมย์	559	16	575
สุรินทร์	468	23	491
รวม	13,097	841	13,938

ที่มา : ดัดแปลงสถิติจากข้อมูลกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

อีกทั้งจังหวัดสกลนครยังมีลักษณะเด่นในด้านวัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอยู่อย่างหลากหลาย จึงได้ชื่อว่าเป็นเมืองพุทธศาสน์ ดังเช่นคำขวัญของจังหวัดสกลนครที่ว่า

“พระธาตุเชิงชุมคู่บ้าน พระตำหนักภูพานคู่เมือง งามลือเลื่องหนองหาร
แลตระการปราสาทผึ้ง สวยสุดซึ้งสาวภูไท ถิ่นมั่นในพุทธธรรม”

และจังหวัดสกลนครยังมีวัดป่าธรรมยุติที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย มีประชาชนทั้งในเขตภูมิภาค และกรุงเทพมหานคร ไปทำบุญอย่างเนืองแน่นหลายวัด ทั้งในวาระปกติและวาระวันสำคัญทางศาสนา จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าว่ามีปัจจัยใดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของประชาชนที่ไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร ซึ่งเรื่องนี่ยังไม่มีผู้ศึกษาค้นคว้าคำตอบที่ปรากฏแน่ชัดมาก่อน และผลจากการศึกษารั้งนี้ น่าจะเป็นแนวทางในการที่จะอธิบายได้ถึงสาเหตุที่ประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาในวัดป่าธรรมยุติ อีกทั้งยังสามารถที่จะนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาพื้นที่อื่นได้

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิลำเนาปัจจุบัน
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของปัจจัยด้านกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร

ความสำคัญของการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร
3. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร ตามตัวแปรที่กำหนด
4. ทำให้ทราบถึงลำดับความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพและทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร
5. ผลจากการศึกษาน่าจะช่วยเป็นแนวทางในการอธิบายได้ถึงสาเหตุที่ประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาและตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร
6. ผลจากการศึกษาน่าจะช่วยเป็นแนวทางในการส่งเสริมและเผยแพร่ให้วัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร มีบทบาทต่อการเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจและเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของประชาชนและชุมชน
7. ผลจากการศึกษาน่าจะเป็นแนวทางในการศึกษาในพื้นที่อื่นได้

เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ศึกษา

1. ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่มีวัดมากที่สุดในประเทศ (คือ จำนวนวัด 13,983 แห่ง เป็นวัดธรรมยุติ จำนวน 841 แห่ง) และจังหวัดสกลนครมีจำนวนวัดธรรมยุติมากที่สุดในภูมิภาค (คือ จำนวน 112 วัด) และเป็นถิ่นที่มีชื่อเสียงในด้านวัดป่าจังหวัดหนึ่ง

2. เป็นวัดที่มีชื่อขึ้นทะเบียนเป็นวัดธรรมยุติอย่างถูกต้องตามกฎหมายและมีเจ้าอาวาสวัดได้รับเงินเดือนเป็นประจำทุกเดือน จากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

3. เป็นวัดที่มีชื่อวัดที่บอกว่าเป็นวัดป่าและบ่งบอกให้ทราบถึงลักษณะภูมิประเทศอย่างชัดเจน ได้แก่ วัดดอย วัดดง วัดถ้ำ เป็นต้น มีจำนวนทั้งสิ้น 30 แห่ง

4. เป็นวัดที่ได้จากการจัดอันดับวัดป่าธรรมยุติที่มีชื่อเสียงในจังหวัดสกลนคร 30 แห่ง โดยการออกแบบสำรวจที่ให้ผู้ตอบจัดเรียงอันดับวัดที่มีชื่อเสียงมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด แล้วคัดเลือกเอาวัดที่ได้ 10 อันดับแรก เป็นวัดตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้

ขอบเขตของการศึกษา

1. การศึกษาค้นนี้จะทำการศึกษาในเขตจังหวัดสกลนคร โดยการศึกษาบริเวณที่เป็นที่ตั้งของวัดป่าธรรมยุติที่มีชื่อเสียง จำนวน 10 วัด ได้แก่ วัดป่าสุทธาวาส วัดป่าภูธรพิทักษ์ และวัดป่าดงขนอยู่ในพื้นที่เขตอำเภอเมือง วัดป่าอุดมสมพร วัดถ้ำขาม วัดถ้ำเจ้าผู้ข้าและวัดถ้ำพระนาใน อยู่ในพื้นที่เขตอำเภอพรรณานิคม วัดดอยธรรมเจดีย์ อยู่ในพื้นที่เขตอำเภอโคกศรีสุพรรณ วัดป่าโนนขุมเงินอยู่ในพื้นที่เขตอำเภอโพนนาแก้ว และวัดถ้ำอภัยดำรงธรรม อยู่ในพื้นที่เขตอำเภอสองดาว

2. ประชากรที่จะทำการศึกษา ได้แก่ ประชากรที่เดินทางมาวัดป่าธรรมยุติที่มีชื่อเสียงในจังหวัดสกลนคร จำนวนทั้งสิ้น 10 วัด

3. ตัวแปรที่จะทำการศึกษา ได้แก่

- ตัวแปรต้น ได้แก่

1. ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่

1.1 สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่

- ลักษณะภูมิประเทศ (ภูเขา ถ้ำ เนินผา ที่ราบ)
- อากาศบริสุทธิ์
- ป่าไม้หรือพืชพรรณธรรมชาติ
- แหล่งน้ำธรรมชาติและที่สร้างขึ้นที่มีขนาดใหญ่ภายในบริเวณวัด
- สัตว์ป่าหรือสัตว์เลี้ยงที่อยู่ภายในบริเวณวัด

1.2 สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศภายในวัด ได้แก่

- ความเงียบสงบ
- ความร่มรื่น
- ความสะอาด
- ความเป็นระเบียบเรียบร้อย
- ความสะอาดสวยงาม
- ความสวยงาม

1.3 ลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึง ได้แก่

- ระยะทางจากชุมชนถึงวัด โดยวัดระยะทางตามเส้นทางบนแผนที่ ซึ่งมีหน่วยเป็นกิโลเมตร
- คุณภาพของถนน ได้แก่ ถนนคอนกรีต ถนนลาดยาง ถนนลูกรัง ถนนดิน

- วิธีการเดินทาง
 - ระยะเวลาในการเดินทาง มีหน่วยเป็นนาที
- 1.4 ลักษณะกายภาพของถาวรวัตถุภายในวัด ได้แก่
- โบสถ์ / เจดีย์
 - พิพิธภัณฑ์ของพระอาจารย์ที่สำคัญ
 - สถานที่ปฏิบัติธรรมสำหรับฆราวาส
2. ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่
- 2.1 ปัจจัยภายในวัด ได้แก่
- คุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า
 - บทบาทการบริการสังคมของวัด ได้แก่ ด้านการเป็นผู้นำทางด้านจิตใจ ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษา และด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด
- 2.2 ปัจจัยภายนอกวัด ได้แก่
- การรับข่าวสารที่ทำให้รู้จักวัด ได้แก่ หนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ พ่อแม่ญาติพี่น้อง
 - ตัวแปรตาม ได้แก่ การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร (จำนวน 10 วัด)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร งานวิจัยและสถิติต่าง ๆ ที่นำมาอ้างอิงจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ ถือว่าถูกต้องและเชื่อถือได้
2. การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะตัวแปรที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย สมมติฐาน และขอบเขตของการศึกษาเท่านั้น
3. ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะเส้นทางคมนาคม ถือตามลักษณะที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน
4. การวัดระยะทางในการเดินทางมาวัดนั้น แบ่งเป็น 2 กรณี คือ
 - 4.1 กรณีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคนในจังหวัดสกลนคร ใช้วิธีวัดระยะทาง ตามเส้นทางของผู้ตอบเดินทางโดยยึดเส้นทางจากแผนที่มาตราส่วน 1 : 50,000
 - 4.2 กรณีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคนนอกพื้นที่จังหวัดสกลนคร ใช้วิธีวัดระยะทางตามเส้นทางโดยยึดจากทางหลวงของประเทศเป็นเกณฑ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

วัดป่า หมายถึง สถานที่พำนัก และบำเพ็ญภาวนา เป็นสถานที่อยู่ห่างจากหมู่บ้านและชุมชนพอสมควร ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสงบสันติ มีความร่มรื่นเป็นธรรมชาติ เช่น ถ้ำ เจ็อมผา ชะง่อนผา ป่า เขา เป็นต้น ที่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม เจริญสมาธิ วิปัสสนา และใช้เป็นที่พักบวชของพระสงฆ์

ธรรมยุติ หมายถึง นิกายหนึ่งของพระพุทธศาสนา ที่มีพระภิกษุสงฆ์ผู้มุ่งแสวงหาว่า ข้อใดเป็นธรรม เป็นวินัย เป็นคำสั่งสอนของพระศาสดา แล้วปฏิบัติข้อนั้น

พระสงฆ์หรือพระป่า หมายถึง พระสงฆ์ที่พำนักอาศัยอยู่ในวัดป่าธรรมยุติที่ถือข้อวัตรปฏิบัติที่ถูกต้องตามวินัยในพระไตรปิฎก โดยจะเน้นการปฏิบัติตามหลักธุดงค์วัตร 13 มีความเป็นอยู่เรียบง่าย สมถะ สันโดษ

การปฏิบัติธรรม หมายถึง การบำเพ็ญความเพียร โดยการเดินจงกรม นั่งสมาธิ และวิปัสสนากรรมฐาน

ข้อวัตรของพระป่า หมายถึง กิจกรรมของพระกรรมฐาน สายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ที่ปฏิบัติเป็นประจำ หลังจากทำความเพียรภาวนา เพื่อเปลี่ยนอริยาบท โดยการปิดกวาดลานวัด ทำความสะอาดศาลา ภูมิ ด้วยความมีสติในขณะนั้น ๆ

ธุดงค์วัตร 13 หมายถึง ข้อปฏิบัติที่เคร่งครัดเอื้อต่อการปฏิบัติธรรม มี 13 ข้อ ได้แก่ ถือใช้แต่ผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ถือใช้เพียงแต่ไตรจีวรเป็นวัตร (ผ้า 3 ผืน) ถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร ถือเที่ยวบิณฑบาตไปตามแถวเป็นวัตร ถือฉันมื้อเดียวเป็นวัตร ถือฉันเฉพาะในบาตรเป็นวัตร ถือห้ามฉันภัตตาหารที่นำมาถวายภายหลังเป็นวัตร ถืออยู่ป่าเป็นวัตร ถืออยู่โคนไม้เป็นวัตร ถืออยู่ในที่โล่งแจ้งเป็นวัตร ถืออยู่ป่าช้าเป็นวัตร ถือการอยู่ในเสนาสนะแล้วแต่เขาจัดให้เป็นวัตร ถือการยืน เดิน นั่ง อย่างเดียวไม่นอนเป็นวัตร

การตัดสิ้นใจไปวัด หมายถึง การตัดสิ้นใจเดินทางมาวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนครของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดสกลนคร

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ หมายถึง ลักษณะภูมิประเทศที่บ่งบอกลักษณะทางกายภาพที่เป็นธรรมชาติของวัดป่าธรรมยุติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา ถ้ำ ชะง่อนผา เป็นต้น

สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศในการไปวัด หมายถึง สภาพแวดล้อมภายในวัด เช่น ความเงียบสงบ ความร่มรื่น ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด เป็นต้น

การเดินทาง หมายถึง วิธีการเดินทางที่ประชาชนใช้ในการเดินทางมาถึงวัด เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน เดิน เป็นต้น

คุณภาพของถนน หมายถึง ลักษณะของเส้นทางการคมนาคมเข้าถึงวัด ได้แก่ ถนนคอนกรีต ถนนลาดยาง ถนนลูกรัง

ระยะเวลาในการเดินทาง หมายถึง ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากที่พักมาถึงวัด

ระยะทางจากชุมชนถึงวัด หมายถึง ระยะทางจากที่ตั้งของชุมชนไปสู่วัดป่าธรรมยุติ ที่วัดได้จากระยะทางบนแผนที่โดยมีหน่วยเป็นกิโลเมตร

ถาวรวัตถุ หมายถึง ศาสนสถานที่ตั้งเป็นอนุสาวรีย์ที่มีชื่อเสียงอยู่ในบริเวณวัดป่าธรรมยุติ เช่น โบสถ์ / เจดีย์ พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

บทบาท หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และการแสดงออกของพระสงฆ์ที่จะช่วยเหลือสังคมทางด้านวัตถุและจิตใจที่ไม่ขัดต่อพระวินัย ได้แก่ ด้านการเป็นผู้ชี้แนะทางด้านจิตใจ ด้านการสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษา และด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด

กรอบแนวความคิด

สมมติฐานของการศึกษา

1. ปัจจัยด้านกายภาพน่าจะมีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร แตกต่างกัน
2. ปัจจัยด้านสังคมน่าจะมีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร แตกต่างกัน
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนครน่าจะแตกต่างกันตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิลำเนาปัจจุบัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของนิกายธรรมยุติกนิกาย
2. การขยายตัวของนิกายธรรมยุติกนิกายในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. แนวคิดทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับการตัดสินใจ
4. ปัจจัยด้านกายภาพของวัดป่าธรรมยุติกนิกาย
5. ปัจจัยด้านสังคมของวัดป่าธรรมยุติกนิกาย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ประวัติความเป็นมาของนิกายธรรมยุติกนิกาย

ธรรมยุติกนิกายเป็นนิกายสงฆ์นิกายหนึ่ง ซึ่งมีผลเกิดจากการสถาปนาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ซึ่งถือว่าเป็นปฐมบูรพาจารย์ของคณะธรรมยุติกนิกาย เมื่อครั้งยังทรงผนวชอยู่และมีพระนามเป็นภาษาบาลีว่า “วชิรญาณโณ” พระองค์ได้ทรงอุปสมบทครั้งแรกเมื่อพระชนมายุได้ 19 ปี 8 เดือน 23 วัน เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2367 ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม หลังจากทรงผนวชแล้วก็ได้เสด็จไปประทับอยู่ที่วัดมหาธาตุ ทรงบำเพ็ญอุปัชฌาย์ 3 วัน แล้วจึงเสด็จไปประทับอยู่ที่วัดราชาธิวาส (พระปลัดวรณะ วณโณ. 2529 : 119-120) ขณะที่ทรงผนวชอยู่นี้ พระองค์ทรงตั้งพระหฤทัยจำนงที่จะเรียนพระพุทธรักษาให้รอบรู้ถ่องแท้ทั้งในด้านคันถธุระและวิปัสสนาธุระ จะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงพยายามศึกษาปริยัติธรรมจนมีความรู้แตกฉานภายในเวลา 2 ปีเศษ จากความสามารถนี้เองพระองค์จึงทรงได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานคณะตรวจสอบภาษาบาลี ส่วนทางด้านวิปัสสนาธุระนั้น จากการตรวจตราพระไตรปิฎกทุกข้อความทุกแห่งทุกมุม พระองค์ก็ได้พบว่า มีพระเพณีสองแห่งหนึ่งของพระพุทธรักษาในพระอารามต่าง ๆ เป็นที่พอพระทัยมาก พระเพณีสองนี้คือการรูดงค์ไกล ๆ ไปเผยแพร่มุขธรรมยังท้องถิ่นต่าง ๆ และบำเพ็ญสมณธรรมเหมือนพระภิกษุสงฆ์ในสมัยพุทธกาล

ในขณะที่ทรงประทับอยู่ที่ วัดมหาธาตุ ได้ทรงศึกษาพระธรรมจากพระเถระมอญรูปหนึ่งชื่อ ชาญ มีนามฉายาว่า พุทฺธวงโส ต่อมาเป็นพระราชาคณะที่พระสุเมธมุนี อยู่ที่วัดบวรเมณฑป ซึ่งเป็นผู้ชำนาญในพระวินัยปิฎกและข้อวัตรปฏิบัติตามวิสัยของพระสงฆ์ในเมืองมอญ ซึ่งถือพระวินัยปิฎกเป็นสำคัญ วชิรญาณโณภิกษุจึงทรงเสด็จไปทรงวิสาสะสนทนาคด้วย และเกิดความเลื่อมใสใคร่จะปฏิบัติตามแบบอย่างของพระสงฆ์มอญ

เนื่องจากว่าขณะนั้นวชิรญาณโณภิกษุทรงประทับอยู่วัดมหาธาตุ อันเป็นที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราช และพระราชาคณะผู้ใหญ่ทั้งหลาย ถ้าจะทรงประพฤติมิชอบแบบแผนของวัดนี้ก็จะเป็นการไม่สมควร ดังนั้นในปี พ.ศ. 2372 วชิรญาณโณภิกษุจึงได้เสด็จย้ายจากวัดมหาธาตุไปประทับ ณ วัดสมอราย (วัดราชาธิวาสปัจจุบัน) เพื่อดำเนินข้อวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดตามแบบอย่างของพระมอญ จึงนับได้ว่าเป็นการเริ่มของคณะพระสงฆ์ซึ่งแสวงหาข้อปฏิบัติอันดีงาม โดยมีพระสงฆ์ซึ่งถือข้อปฏิบัติตามแบบอย่างของพระธรรมยุติกนิกายในระยะเริ่มแรกเพียง 20 รูป ตามเสด็จไปอยู่วัดราชาธิวาสบ้าง คงอยู่วัดมหาธาตุหรืออยู่ที่วัดอื่น ๆ บ้าง เมื่อพระเกียรติคุณที่ทรงเชี่ยวชาญพระไตรปิฎกและพระปฏิภาณในการแสดงพระธรรมเทศนาเลื่องลือ

แพร่หลายออกไป ก็มีพระภิกษุสามเณรมหาณิกายพากันไปถวายตัวเป็นศิษย์แล้ววายเป็นพระธรรมยุติกนิกายมากมาย ตลอดจนพวกคฤหัสถ์ต่างก็พากันเลื่อมใสไปถือศีลฟังพระธรรมเทศนากันมากขึ้นตามลำดับ จนทำให้วัดราชาธิวาสกลายเป็นสำนักศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติขึ้นมาอีกแห่งหนึ่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2379 ทรงได้รับสถาปนาเป็นพระราชอาคันตุกะและเสด็จไปประทับที่วัดบวรนิเวศวิหารตามคำอาราธนาของสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพระองค์เสด็จมาประทับที่วัดบวรนิเวศแล้วก็ทรงมีความสะดวกพระทัยมากขึ้นในการปฏิบัติพระศาสนกิจที่แตกต่างไปจากพระสงฆ์นิกายเดิม พระองค์ทรงเคร่งครัดในการปฏิบัติพระธรรมวินัยมาก ทรงทำนุบำรุงข้อปฏิบัติของพระสงฆ์ให้เจริญยิ่งขึ้น กล่าวคือทรงชักนำให้พระสงฆ์ปฏิบัติตนตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยบัญญัติตรงตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นจุดประสงค์ที่สำคัญยิ่งของแนวการปฏิบัติของพระสงฆ์สายนี้ นอกจากนี้แล้วยังมีการให้รักษามารยาทและขนบธรรมเนียมประเพณี ปฏิบัติตัวให้สม่ำเสมอ รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผลเพื่อให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติกิจนั้น ส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อในไสยกลาง เครื่องราง เสน่ห์ ยาแฝด การทำนายโชคชะตา การบวงสรวงสังเวณีวิญญูณ ก็ทรงพยายามยกเลิกไป โดยเน้นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ (ประจวบ แสนกลาง, 2531 : 45-47) ซึ่งพระสงฆ์นิกายนี้ได้เรียกนามในภายหลังว่า “ธรรมยุติกนิกาย” หรือ “นิกายสงฆ์คณะธรรมยุติกา” เรียกสั้น ๆ ว่า “ธรรมยุต” ชื่อนี้แปลว่า “ผู้ประกอบด้วยธรรม” หรือ “ชอบด้วยธรรม” หรือ “ปฏิบัติตามธรรม” เป็นนิตินาม อันหมายถึง เหตุที่คณะสงฆ์นี้เกิดขึ้นด้วยมุ่งแสวงหาว่า ข้อใดเป็นธรรม เป็นวินัย เป็นสัตตสุสาน (คำสั่งสอนของพระศาสดา) แล้วปฏิบัติข้อนั้น เว้นข้อที่ไม่เป็นธรรม ไม่เป็นวินัย ไม่เป็นสัตตสุสาน แม้จะเป็นอาจิณปฏิบัติ (ข้อปฏิบัติที่ประพฤติกตามกันมาแต่ผิดธรรมวินัย)

2. การขยายตัวของนิกายธรรมยุติในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พระธรรมยุติกนิกายได้แผ่เข้ามาในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยการนำของพระอาจารย์ดี (ดี พนฺธุโล) ซึ่งได้ทำการจัดตั้งสำนักศึกษาอบรมทางด้านคันถธุระและวิปัสสนาธุระขึ้นครั้งแรกที่วัดสุปฏิหาราม จังหวัดอุบลราชธานี ต่อมาวัดนี้ได้กลายเป็นศูนย์กลางของพระธรรมยุติกนิกายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นอกเหนือจากพระอาจารย์ดีแล้ว ยังมีพระเถระที่เป็นผู้นำในการร่วมเผยแผ่ คือ พระอาจารย์ม้าว เทวธมฺมิมิ พระอรียกวี (อ่อน ฐมฺรฺกฺโขโต) พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) และสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส)

ซึ่งพระเถระผู้นำแต่ละยุคสมัยก็ได้ปฏิบัติตนเคร่งครัดในพระธรรมวินัยและขนบธรรมเนียมของคณะธรรมยุติทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่คณะศิษย์ นอกจากนี้ยังมีความหมั่นเพียรในการประกอบกิจกรรมทุกอย่างทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ผู้อื่น ตลอดจนได้นำเอาความรู้ทางด้านภาษาไทยและศิลปวัฒนธรรมมาเผยแพร่อีกครั้ง ทำให้คณะธรรมยุติกนิกายในอีสานมีความเจริญรุ่งเรืองตลอดมา

โดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส) เป็นเจ้าคณะมณฑลอีสาน พระธรรมยุติกนิกายฝ่ายคันถธุระ มีความเจริญและแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น นครพนม อุดรธานี หนองคาย ขอนแก่น นครราชสีมา ร้อยเอ็ด มหาสารคาม เนื่องจากว่าในยุคนี้มีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ตลอดจนการศึกษาของสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เป็นระเบียบยิ่งขึ้น และในยุคนี้ได้มีพระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระที่มีชื่อเสียง 2 รูป คือ พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล และพระปัญญาพิศาลเถระ (หนู) เป็นกำลังสำคัญของสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ทางฝ่ายวิปัสสนาธุระ ต่อมาพระปัญญาพิศาลเถระ ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดป่าภูมวันแล้ว ก็ยังเหลือแต่พระอาจารย์เสาร์เพียงรูปเดียวที่รับผิดชอบงานทางด้านนี้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฉะนั้นหลังจากที่พระอาจารย์เสาร์

ได้ศึกษาพระธรรมวินัยจากสำนักเรียนในจังหวัดอุบลราชธานีพอสมควรแล้ว ท่านก็มุ่งศึกษาทางด้าน การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยการขุดลงไปโนป่าเขา ถ้ำ และที่เงียบสงัด เป็นเวลาหลายพรรษา จึงกลับมาตั้ง สำนักวิปัสสนากรรมฐานขึ้นที่วัดเลียบ จังหวัดอุบลราชธานี การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานซึ่งซบเซามา แต่เดิมก็ได้เริ่มเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในหมู่บรรพชิตและฆราวาส จนมีศิษย์ที่สนใจทางด้าน การปฏิบัติเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือได้ว่าพระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล เป็นแหล่งกำเนิดของพระธรรมยุติก ทางด้านการปฏิบัติ

พระอาจารย์เสาร์ มีศิษย์ที่สำคัญอยู่รูปหนึ่ง คือพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ทำให้มีกำลังเผยแผ่ พระพุทธศาสนาฝ่ายวิปัสสนาธุระมากขึ้น พระอาจารย์มั่นมีศิษย์ที่สำคัญรูปหนึ่ง คือ พระญาณวิเศษฐิติ วิราจารย์ (สิงห์ ขนดะยากโม) พระเถระทั้ง 3 รูปได้ร่วมใจกันดำเนินงานทางด้านวิปัสสนาธุระอย่างเต็มที่ มีคณะศิษย์เกิดขึ้นมากมายทั่วอีสาน จนเกิดเป็นคณะสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนากรรมฐานขึ้นมา ซึ่งเป็นที่รู้จักกัน ทั่วไปว่า พระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ สายพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต คณะสงฆ์เหล่านี้ได้ออกขุดลงไปพักแรม ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมในการบำเพ็ญสมณธรรม เป็นต้นว่า ถ้ำ เขา เงื้อมผา ป่า ฯลฯ พร้อมกันนั้นก็ได้สร้างวัดต่าง ๆ ขึ้นมาในภาคอีสานเป็นจำนวนมากมายหลายร้อยวัด นอกจากนี้แล้วยังได้ แยกย้ายกันออกไปเผยแผ่พระธรรมยุติกนิกายทั่วทุกภาคของประเทศ ตามคำสั่งของสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ และพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต จึงอาจกล่าวได้ว่า ยุคนี้เป็นยุคที่เริ่มฟื้นฟูพระพุทธศาสนาทางด้าน การปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานครั้งสำคัญในประเทศไทยสืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้ มีพระขุดกรรมฐานที่มีชื่อเสียงทาง ด้านจิตภาวนาเป็นที่รู้จักกันดีทั่วประเทศ อาทิ พระอาจารย์ขาว อนาลโย พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร พระอาจารย์แหวน สุจิณฺโณ พระอาจารย์จวน กุลเชฏฺโฐ พระอาจารย์มหาวี ญาณสัมปันโน พระอุดม สัจจวิสุทธิเถร (ศรี มหาวีโร) พระนิโรธรังสีคัมภีร์ปัญญาจารย์ (เทศก์ เทศรังสี) พระราชวุฒาจารย์ (ดูลย์ อุดฺโธ) ฯลฯ นอกจากนี้ยังอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ายุคนี้เป็นยุคที่ 5 ของพระธรรมยุติกนิกายในอีสาน ทางฝ่ายวิปัสสนาธุระ โดยการนำของพระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล และพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ซึ่งได้ชื่อ ว่าเป็นพระบูรพาจารย์ใหญ่ของพระกรรมฐาน การแพร่ขยายทางฝ่ายปฏิบัติของพระสงฆ์สายนี้ เป็นไปอย่าง แพร่หลายและทั่วถึงทั้งภายในภาคอีสานเอง และทั่วทุกภาคของประเทศอีกด้วย (ประจวบ แสนกลาง. 2531 : 51-62)

3. แนวคิดทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับการตัดสินใจ

มนุษย์เราจะมองสภาพแวดล้อมหรือจะใช้พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ถ้าหากว่าเขา รู้พฤติกรรมของตนเองว่ามีความเข้าใจหรือมีสัญชาตญาณเกี่ยวกับพื้นที่เหล่านั้นโดยตรงในส่วนของพื้นที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ต่าง ๆ มนุษย์กับสภาพแวดล้อมเกี่ยวข้องกันมาแสนนานในรูปของสัญชาตญาณต่าง ๆ กล่าวคือคนเรามีความรู้สึก ต่าง ๆ ต่อสภาพแวดล้อมซึ่งผิดกันไปตามเวลาและสถานที่ คนเราจะตัดสินใจและแสดงกิริยาต่อสิ่งที่เขามีสัญ ชาตญาณทันที โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการกระตุ้นของสิ่งแวดล้อมนั้น แต่คนเราอาจตกอยู่ภายใต้วัฒนธรรม และ วิทยาการของสังคมแต่ละสมัย นอกเหนือไปจากคุณสมบัติส่วนตัวของแต่ละคนด้วย

ดังนั้น พฤติกรรมของคนเราจึงเกี่ยวพันกับโครงสร้างของสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทาง สังคมอยู่ตลอดเวลา การค้นหาหลักการอธิบายพฤติกรรมรวม ๆ ทั่วไป จึงย่อมทำได้เพราะมนุษย์เราแสดง ออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ หากว่ามีโอกาสเพียงพอก็สามารถเลือกสรรสิ่งนั้นได้อย่างมีหลักการและต่อไปก็จะ ปรับปรุงพฤติกรรมเหล่านั้นจนเข้ารูป ไม่ผิดเพี้ยนไปจากเดิมอีก และยิ่งยากต่อการสลัดทิ้ง ผลก็คือเรา สามารถทำนายและอธิบายพฤติกรรมดังกล่าวนั้นได้

เพื่อที่จะเข้าใจถึงสภาพแวดล้อมที่คนเราสร้างขึ้น จำเป็นต้องทราบการตัดสินใจของเขาและพฤติกรรมอันมีอิทธิพลต่อทำเลที่ตั้ง และการจัดรูปของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อม ดังกล่าว การพัฒนาแนวคิดนี้เริ่มต้นจากการสมมติว่าโครงสร้างทางพื้นที่และสภาพแวดล้อมคือผลซึ่งเกิดจากการกระทำของการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ก่อนที่จะเข้าใจโครงสร้างของสภาพแวดล้อมอย่างละเอียด เราจึงจำเป็นต้องเข้าใจกระบวนการตัดสินใจของมนุษย์ ซึ่งเป็นแรงต้นให้เกิดรูปแบบในพื้นที่ดังกล่าว

ดังนั้น พฤติกรรมคือผลของกระบวนการแห่งชีวิตซึ่งขึ้นอยู่กับเวลา จึงทำให้พฤติกรรมนั้นมีสาเหตุ มีวัตถุประสงค์ มีตัวกระตุ้น มีการแสดงออก และมีขีดสำเร็จ ซึ่งทำให้เป็นจุดสนใจในทางภูมิศาสตร์เชิงพฤติกรรมที่หมายถึงการแสดงออกทางกิริยาอาการต่าง ๆ เช่น การเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่งในทันที และสนใจกระบวนการ ซึ่งเป็นตัวทำให้เกิดหรือเปลี่ยนพฤติกรรม ตามกาลเวลา

ดังนั้นการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมจึงเริ่มต้นด้วยการที่ผู้ตัดสินใจได้รับการกระตุ้นซึ่งทำให้เกิดกระบวนการตัดสินใจ ก่อนได้รับการกระตุ้นผู้นั้น มีความพร้อมในด้านความรู้สึก ดังนั้นจะเป็นเหตุการณ์ก่อนหรือหลังการกระตุ้นผู้ทำการตัดสินใจจะอยู่ในภาวะพร้อม คือมีลักษณะทางด้านโครงสร้างส่วนตัว เช่น อายุ เพศ ความสูง มีความสามารถทางสมอง ความเคยชินส่วนตัว ทักษะคติ และคุณสมบัติอื่น ๆ นอกจากนี้มีตัวร่วมทางวัฒนธรรมและจิตวิทยาสังคม เช่น การศึกษา อาชีพ รายได้ และบุคลิกอื่น ๆ รวมทั้งการอยู่ในทำเลที่ตั้ง และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ กัน อันอาจช่วยในแง่ของประสบการณ์ สภาพเหล่านี้มีอยู่พร้อมก่อนเกิดการกระตุ้น (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. 2532 : 51-54)

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาย่อมหมายถึง พฤติกรรมที่เกิดจากการตัดสินใจของมนุษย์แล้วว่าต้องการที่จะแสดงออกมาในแบบต่าง ๆ นั้น เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยมีจุดประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป อย่างเช่น การตัดสินใจเลือกที่จะเลือกที่อยู่อาศัย การเลือกที่จะซื้อสินค้าหรือบริการต่าง ๆ การเลือกที่จะประกอบอาชีพตามความชอบ การเลือกที่จะเดินทางไปตามสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจของมนุษย์ที่จะทำให้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาตามความต้องการของตน ฉะนั้นการตัดสินใจ ของมนุษย์จึงน่าจะเป็นสิ่งที่อธิบายได้ถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ในพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่น่าจะมีผลที่ทำให้มนุษย์ตัดสินใจในการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ อีกด้วย

4. ปัจจัยด้านกายภาพของวัดป่าธรรมยุติ

4.1 สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและบรรยากาศของวัดป่า

วัดป่า หมายถึง สถานที่ที่อยู่อาศัย และประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของพระป่าหรือพระวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่ใช้ชีวิตเพื่อแสวงหาธรรมหรือทางพ้นทุกข์ ส่วนใหญ่อยู่ในป่า ซึ่งอวย เกตุสิงห์ ได้กล่าวถึง สถานที่ที่พระอรหันต์กรรมฐานหรือพระวิปัสสนากรรมฐานฝ่ายอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ที่ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ตามป่า เขา ถ้ำ เจ็อมผา ที่อันเงียบสงบสงัดสะดวกต่อการปฏิบัติธรรม ซึ่งถือว่าเป็นการดำรงสมณเพศตามแนวของพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาล จึงทำให้คนส่วนใหญ่เรียกพระสงฆ์สายนี้อย่างสั้น ๆ และเข้าใจง่ายว่า “พระป่า” (อวย เกตุสิงห์. 2521 : 1-2) และได้เรียกกันมาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนที่ตั้งของวัดป่าส่วนใหญ่ นั้น จะตั้งอยู่ตามสถานที่แตกต่างกันไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์ บางแห่งตั้งอยู่ที่ราบ บางแห่งอยู่ในถ้ำ บางแห่งอยู่บนเขา ซึ่งสถานที่ต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้เป็นสถานที่ที่มีอากาศโปร่งเย็นสบายและสงบเงียบ อยู่ห่างจากหมู่บ้าน จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการปฏิบัติธรรมและถูกจริต

นิสัยของพระกรรมฐานแต่ละรูป การเลือกสถานที่อยู่จึงเป็นความสอดคล้องกันในเรื่องของสถานที่และจริต นิสัยของพระกรรมฐานเป็นสำคัญ ดังเช่น กวี วรกวิน กล่าวว่า “พระสงฆ์” ผู้ซึ่งต้องการความวิเวกและเงียบสงัด มักจะอยู่บนภูเขา และส่วนของภูเขาที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ที่ไปพำนักอาศัยอยู่ก็คือ “เพิงผาหน้าถ้ำ” ดังจะเห็นได้ว่า หลวงพ่อ หรือหลวงปู่ ชื่อตั้งทั้งหลายในภูมิภาคอีสานในอดีตที่ผ่านมามีตำแหน่งที่ตั้งของวัดหรือสำนัก สัมพันธ์กับภูมิประเทศที่เป็นภูเขา หรือภูเขา ชะง่อนผา และถ้ำ เช่น หลวงปู่ขาว วัดถ้ำกลองเพล (อุดรธานี ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดหนองบัวลำภู) หลวงปู่เทสก์ วัดหินหมากเป้ง (หนองคาย) ฯลฯ จะเห็นได้ว่าภูมิประเทศหินทรายที่เป็นเพิงผา, ชะง่อนผา หรือถ้ำจะเป็นจุดกำเนิดสำคัญของสำนักสงฆ์และวัด (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2536 : 36)

วัดป่า โดยทั่วไปมีเนื้อที่อยู่ในระหว่าง 10-20 ไร่ แต่บางวัดมีเนื้อที่ระหว่าง 21-60 ไร่ และตั้งอยู่ในป่าสงวนเพียงร้อยละ 10.7 สถานที่ตั้งวัดอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 2-3 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางจากวัดถึงหมู่บ้านประมาณ 30 นาที ไปกลับประมาณ 1 ชั่วโมง (ประจวบ แสนกลาง. 2531 : 63) ซึ่งตรงกับลักษณะของวัดในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก คือ

1. ไม่ไกลบ้านนัก
2. ไม่ใกล้บ้านนัก
3. สะดวกแก่การไปวัดและการมาจากวัด
4. เหมาะที่ประชาชนจะไปพบพระได้
5. กลางวันไม่พลุกพล่าน
6. กลางคืนเงียบสงัด
7. ไม่มีเสียงกึกก้อง
8. ปราศจากกลิ่นตัวคนที่เดินเข้าออก
9. เหมาะแก่การประกอบกิจของผู้ต้องการความสงบสงัด
10. เหมาะที่พระสงฆ์จะปลีกเรือนอยู่ตามสมณวิสัย

ดังนั้น วัดจึงเป็นสถาบันหลักของพระพุทธศาสนา เหมาะเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ เป็นที่เผยแพร่ธรรมะ เป็นที่ปฏิบัติธรรมของพุทธบริษัททั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้พบปะสนทนาธรรมกัน เป็นสถานที่ฟังธรรมและเป็นที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์โดยเฉพาะ (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาริธา สาขาศิลปศาสตร์. 2533 : 211) โดยลักษณะของวัดป่านั้นได้ยึดถือเอาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงแนะนำสั่งสอนพระสาวกว่า สถานที่สำคัญที่เราตถาคตได้ตรัสรู้นั้น คือ รุกขมูลร่มไม้ ป่าไม้ ชายเขา อันเป็นสถานที่สงบร่มเย็นใจ พระองค์ทรงชี้บอกพระสาวกว่า นั้นป่าไม้ทึบ นั้นเงื่อมผา นั้นถ้ำ นั้นภูเขา นั้นป่าช้า เป็นสถานที่ที่ไม่มีใคร ๆ เขาหวงแหน ไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง เป็นสถานที่ปราศจากฝูงชนเข้าไปเกี่ยวข้องวุ่นวาย เป็นสถานที่ไม่ทำความเดือดร้อน กระทบกระเทือนน้ำใจของใคร ๆ เป็นป่าตามธรรมชาติ (พระปริตดา ฉันทกโร. 2542 : 39) หรือแม้ที่สุดต้นไม้ที่เป็นที่หาอยู่หากินเช่นมันมีผลหมากรากไม้สุก พวกสัตว์พวกนกอะไร มาหากินอยู่ที่นั่น ก็อย่าไปอยู่สถานทีนั้น มันวุ่นวายท่านว่า ท่าน้ำเป็นที่ขึ้นลงของผู้คนหญิงชาย ก็อย่าไปใกล้แถวนั้น วัดที่สร้างใหม่ก็อย่าไปมันวุ่นวาย ให้หาที่อยู่ที่ตั้งสงบสงัดวิเวก ให้ประกอบความพากเพียรทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งตลอดนั้น (พระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน. 2540 : 151) แล้วท่านจะไปลื้อดลื้อทอน ตามที่เราตถาคตชี้บอกนั้น แล้วท่านทั้งหลายจะได้รับความรู้ความฉลาดเป็นมหัศจรรย์ใจ

“เพราะเราตกตาดได้ตัวสัตว์ธรรมของจริงอย่างประเสริฐในสถานที่เช่นนั้น ธรรมชาติ แห่งธรรมที่ อัจฉริยะ เราตกตาดได้ค้นพบในสถานที่เช่นนั้น ธรรมชาตินั้นชอบเกิดขึ้นตามป่าในถ้ำ เจียมผา เมื่อท่าน ทั้งหลายได้ก้าวเข้าไป ทำความเพียรพยายามทางด้านจิตใจ ตามสถานที่ที่เราตกตาดซึบออกนั้นอย่างไม่มี ท้อถอย ท่านทั้งหลายจะไม่ผิดหวังในการดำเนินใจของพวกท่านก็จะปลดเปลื้องออกจากภาระอันหนัก ก้าวล่วงทุกข์ไปได้ ถึงแดนแห่งความเกษมสำราญอย่างแน่นอน”

พระที่สมบูรณ์แบบตามหลักพระธรรมวินัย ใจของท่านก็ก้าวล่วงจากกองทุกข์ไปได้โดย สิ้นเชิง คำว่า พระป่าคงไม่ขัดข้องต่อสังคมนิยมใดๆ ท่านบวชมาแล้วมีนิสัยชอบป่าเขาลำเนาไพร รักษาธรรม ชาติ พยายามใช้ชีวิตแบบสะดวก เรียบง่าย พอเหมาะกับสถานที่ที่เป็นป่าตามธรรมชาตินั้น นักปราชญ์ทั้ง หลายที่ได้มรรคได้ผล ทรงมรรคทรงผล เป็นพระโสดา พระสัทธาภา พระอนาคา พระอรหันต์ วัชรธรรมชาติ ความจริง ก้าวออกจากกองทุกข์ไปได้ล้วนแต่รู้ธรรมเห็นธรรม ตามสถานที่ที่เป็นป่าเขาลำเนาไพรทั้งนั้น (พระปริตดา ฉันทโกโร, 2542 : 39-40)

ดังนั้น สภาพแวดล้อมของวัดป่าที่เด่นชัดมีอยู่ 3 ประการ คือ “ความร่มรื่น” ซึ่งเกิดจาก การที่วัดป่ามีต้นไม้ใหญ่ที่เป็นสวนป่าร่มรื่นตามธรรมชาติ ทำให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงามและสภาพน่า อยู่อาศัยและมีสภาพอากาศที่เย็นสบายสดชื่นตลอดเวลา ส่วนประการที่สอง คือ “ความเงียบ” ซึ่งเกิดจาก การที่พระป่ามีการปฏิบัติตามข้อวัตรที่เคร่งครัดในการวางตัวให้สำรวมตลอดเวลาอย่างเมื่อเวลาที่ท่านจะ สนทนากันก็จะสนทนากันเบา ๆ เท่านั้น ดังนั้น ภายในวัดป่าจะไม่มีโอกาสได้ยินเสียงดังอย่างในบ้านได้เลย และประการสุดท้าย คือ “ความสะอาดและมีระเบียบภายในวัดป่า” จะพบว่า ตามถนนและทางเดิน เตียนโล่ง ไม่มีกิ่งไม้ใบไม้ร่วงหล่นเกลื่อนกลาด ตลอดจนถึงของเครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในวัด เช่น ศาลา กุฏิ บาตร โอ่งน้ำ ส้วม ฯลฯ ก็สะอาดเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา และมีการจัดอาณาเขตบริเวณวัดได้อย่าง เหมาะสม (อวย เกตุสิงห์, 2521 : 5-6)

อย่างเช่นสภาพของวัดป่าในปัจจุบันที่มีสภาพภายในเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอันสงบ เรียบง่าย ด้วยเหตุที่มีกำแพงล้อมรอบบริเวณอย่างมิดชิด จึงรักษาต้นไม้และสัตว์ป่าให้รอดพ้นจากการทำลาย หรือการลักลอบเข้ามาฆ่าสัตว์ในบริเวณวัดได้ บรรยากาศในเขตอภัยทานแห่งนี้จึงร่มครึ้มไปด้วยต้นไม้สูงใหญ่ นานาพันธุ์ และเป็นที่พักพิงอันอบอุ่นและปลอดภัยแก่สัตว์น้อยใหญ่หลากชนิด อาทิ ไก่ป่า กระรอก กระแต แอ้ นก ฯลฯ ฉะนั้นเมื่อก้าวย่างเข้าสู่บริเวณวัด จะสัมผัสกับความร่มรื่นชุ่มตาเย็นใจกับธรรมชาติของป่า ได้ยิน เสียงของแมลงและนกร้องเสียงก้องกังวาน ปะปนกันภายในบริเวณวัดป่านี้ (พระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน. ม.ป.ป. : 47)

จึงกล่าวได้ว่าสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติอันสงบและบริสุทธิ์ของป่า เป็นปัจจัยส่งเสริม การดำรงชีวิตของพระป่าเป็นไปด้วยความเรียบง่าย สอดคล้องกับธรรมชาติ และช่วยให้จิตใจของผู้ปฏิบัติได้ สัมผัสกับความรู้สึกสงบเย็น สดชื่น เบิกบาน มีอิสระ เป็นความสุขที่ปราศจากความเร่าร้อนกระวนกระวาย ซึ่งเป็นปัจจัยให้เกิดกายวิเวก ความสงบกาย นำไปสู่การศึกษาปฏิบัติอบรมจิตใจให้เข้าถึงจิตตวิเวก ความ สงบจิต และอุปชิวเวก ความสงบกิเลส อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการปฏิบัติธรรมอีกด้วย (ตามรอย พระโพธิญาณ, ชีวิตพระกรรมฐานใน “ป่าพง”. 2535 : 13)

จากที่กล่าวข้างต้น จะเห็นว่าวัดป่าส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชนและความ วุ่นวายของสังคมพอสมควรแล้ว วัดป่ายังตั้งอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ท่ามกลางป่าเขา หลิบผา ถ้ำ แมกไม้ นานาพันธุ์ สัตว์นานาชนิด รวมไปถึงสภาพบรรยากาศภายในวัดที่มีความเงียบสงบ ร่มรื่น ร่มเย็นตามธรรมชาติ มีสภาพอากาศบริสุทธิ์สดชื่น ลักษณะสภาพแวดล้อมเช่นนี้จึงเป็นสภาพแวดล้อมที่ทำให้

ผู้มีจิตศรัทธาที่เดินทางมาวัดป่าได้พบกับสภาพของวัดป่าที่มีแต่ความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สวยงาม สบายตาสบายใจ จึงกล่าวได้ว่าลักษณะสภาพแวดล้อมวัดป่าเช่นนี้ เป็นสภาพที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม หรือนั่งสมาธิวิปัสสนากรรมฐานของพระป่า และเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายอยากจะทำมาเพื่อแสวงหาความสงบของจิตใจ หรือศึกษาหาความรู้ในการปฏิบัติธรรมในสถานที่อันสงบร่มเย็นนี้

4.2 สภาพถาวรวัตถุภายในวัดป่า

การจัดสร้างถาวรวัตถุหรืออาคารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในบริเวณวัดโดยทั่วไปนั้นจะมีการจัดแบ่งเป็นส่วน ๆ ตามประโยชน์ใช้สอยของวัดและของประชาชนในท้องถิ่นของวัดนั้น โดยแบ่งเป็นเขตพุทธาวาส สังฆาวาส ที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของประชาชนและที่จัดประโยชน์ ในบริเวณพุทธาวาสจะมีอาคารเสนาสนะและปูชนียสถานต่าง ๆ เช่น อุโบสถ วิหารพระพุทธรูป เจดีย์ อาคารประดิษฐานพระพุทธรูป รูปพระภิกษุที่เคารพบูชาของประชาชน ซึ่งอาจจะมีกำแพงแก้วหรือคูน้ำเป็นส่วนหนึ่ง หรือบางวัดก็จัดไว้เป็นหมู่ส่วนหนึ่ง บริเวณสังฆาวาสคือ บริเวณที่พระสงฆ์พำนัก ได้แก่ หมู่กุฏิน้อยใหญ่ อาจมีหอสวดมนต์ หอไตร หอระฆัง โรงฉันภัตตาหาร หรือหอฉันรวมอยู่ในบริเวณเดียวกัน บริเวณที่เป็นที่บำเพ็ญบุญกุศลของประชาชนแห่งวัดนั้น จะมีอาคารเสนาสนะตลอดจนสิ่งก่อสร้าง เช่น ศาลาการเปรียญ สนามหรือลานวัด สำหรับเป็นที่ประกอบกิจกรรมของสังคมตามเทศกาล อาจมีหอสมุดหรือห้องสมุดประชาชน ถ้ามีฌาปนสถานมักจะแยกไปอยู่เป็นสัดส่วนประกอบด้วยศาลาบำเพ็ญกุศล เมรุเผาศพ บางวัดก็อยู่ร่วมกัน โรงเรียน สุขศาลา ถ้ามีมักจะแยกเป็นสัดส่วน ส่วนบริเวณจัดประโยชน์อาจเป็นที่พักอาศัยหรืออาคารทำการค้าให้เอกชนเช่า ซึ่งปกติแล้วจะมีสำหรับวัดที่อยู่ในเมืองหรือชุมชนใหญ่ ๆ เท่านั้น โดยจะจัดเป็นสัดส่วนขาดจากบริเวณทั้งหลายดังกล่าวแล้ว ในวัดทุกวัดจะมีต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับให้ร่มรื่น เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปหาความสงบร่มเย็นทั้งทางกายทางใจได้ นอกจากสิ่งที่กล่าวมาแล้ว โดยทั่วไปในเขตชนบทบริเวณวัดส่วนใหญ่ จะมีสิ่งที่ประชาชนแห่งวัดนั้นใช้ประโยชน์ร่วมกัน และเป็นสถานที่สาธารณสงเคราะห์ของวัด เช่น บ่อน้ำ สระน้ำ ถังน้ำประปา ศาลาที่พัก เป็นต้น (อำนาจ บัวศิริ, 2528 : 16) โดยเฉพาะวัดป่าส่วนใหญ่ที่จะมีเฉพาะถาวรวัตถุที่จำเป็นภายในวัดเท่านั้น เช่น ศาลาการเปรียญ กุฏิ ห้องส้วม เป็นต้น

จากการศึกษาของอัจฉรา กาญจนโมทย์ เกี่ยวกับสภาพของถาวรวัตถุภายในวัดป่า จำนวน 97 วัด ในจังหวัดสกลนคร นครพนม และอุดรธานี พบว่า วัดป่ามักจะสร้างศาลาการเปรียญประมาณ 96.4%

ส่วนพระอุโบสถและพระวิหารนั้นวัดป่าส่วนใหญ่ไม่มี จากการสำรวจพบว่า วัดป่าที่ไม่มีพระอุโบสถมีถึง 66 วัด และพระวิหารนั้นมีวัดป่าที่มีพระวิหารมีเพียง 9 วัดเท่านั้น (อัจฉรา กาญจนโมทย์, 2528 : 5)

จะเห็นว่าจากการศึกษาของอัจฉรา กาญจนโมทย์ พบว่า ถาวรวัตถุที่สำคัญของวัดป่าส่วนใหญ่ คือ ศาลาการเปรียญ ถือว่าเป็นศาลาเอนกประสงค์ของวัด มีลักษณะเป็นศาลาไม้เนื้อแข็ง รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหลังใหญ่ และมีหลังเดี่ยวในวัด เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่เป็นพระประธานของวัด รวมไปถึงพระพุทธรูป รูปถ่ายของครูบาอาจารย์ และอัฐิธาตุของครูบาอาจารย์ นอกจากนั้นยังใช้เป็นสถานที่แสดงธรรมแก่พระภิกษุสามเณรในวัด ตลอดจนเป็นที่ประชุมทำสังฆกรรมร่วมกัน เช่น สวดพระปาฏิโมกข์ อธิษฐานเข้าพรรษา สวดปวารณาและกรานกฐิน และใช้เป็นที่ฉันภัตตาหารเช้า ใช้เป็นที่แสดงธรรมเทศนาและปฏิสนธิถาวรกับฆราวาสที่มาในแต่ละวันอีกด้วย

ส่วนลักษณะของกุฏิพระป่านั้น ส่วนใหญ่แล้วในอดีตมักจะเป็นการสร้างเพื่อใช้บังแดด บังฝน และกันลมหนาวได้พอสมควร โดยจะสร้างขึ้นชั่วคราว มีพื้นเป็นไม้ฟาก (ไม้ไผ่ทุบแล้วแผ่ออก) หลังคาหญ้า หรือใบไม้ และเสาไม้กระบอกหรือเสาอย่างเสาเข็ม ฝาเป็นกระดาดขเหนียว ๆ กระเบื้องจะแครงสานด้วยไม้ไผ่ บานประตูหน้าต่างก็แบบเดียวกับฝาเปิดโดยวิธีเลื่อนหรือค้ำ กุฏิแบบนี้ในหน้าร้อนสบายดีเพราะลมเข้าได้ทุกทาง แต่ในหน้าฝนมักจะเปียก เพราะหลังคาหรือฝารั่ว ในหน้าหนาวเป็นเวลาแดดร้อนที่สุดเพราะลมเย็นเยือกไหลเข้าได้ทุกทาง จนแทบจะเหมือนอยู่กลางแจ้ง

เมื่อมีผู้ศรัทธาสนับสนุนมากขึ้น กุฏิของพระป่าก็ค่อย ๆ เปลี่ยนจากกุฏิชั่วคราวเป็นถาวรหรือถาวรไม่ว่าจะเป็นประเภทไหน กุฏิในวัดป่ามักจะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน ต่างกันแต่ขนาดและวัสดุก่อสร้าง กุฏิชั่วคราวมักจะเตี้ย ยกพื้นสูงจากพื้นดินประมาณ 50 หรือ 60 ซม. เพียงให้พ้นจากการรบกวนของสัตว์ เช่น หนูหรืองู ถ้าเป็นกุฏิถาวรมักจะทำได้สูงพอเข้าไปอาศัยหรือยืนได้ ตามธรรมดาจะมีห้องอยู่หนึ่งห้องเป็นที่นอนหรือนั่งภาวนาและเก็บสิ่งของขนาดเฉลี่ยประมาณ 2 เมตรครึ่ง สีเหลือง มีเฉลี่ยสำหรับนั่งพักหรือรับแขก ขนาดพอกับความต้องการ คือถ้าเป็นพระผู้ใหญ่ก็กว้างหน่อย ถ้าเป็นผู้เล็กแคบ ๆ ถ้าสร้างกว้างขวางก็เป็นภาระหนักในการรักษาความสะอาดเสียเวลามาก และถ้ากว้างใหญ่มากก็ผิดพระวินัยอีกด้วย

ภายในกุฏิมักจะมีแต่บาตรกลดพร้อมด้วยมุ้งกลด เสื้อปูนอน เครื่องอัฐบริวาร ผ้าห่มนอน จีวร ตะเกียงหรือเทียนไข และหนังสือ ที่ห้วนนอนอาจมีหิ้งพระตั้งรูปพระอาจารย์ต่าง ๆ ของจำเป็นที่ต้องมีคือ ขวดน้ำและถ้วยน้ำ และบริเวณใกล้ ๆ กุฏิ จะมีทางเดินจงกรมอย่างน้อย 1 สาย มักทำไว้ได้ร่มไม้ใหญ่ ทางจงกรมจะมีขนาดกว้างประมาณ 1 เมตร ยาวประมาณ 25-30 ก้าวเดินปกติ (ท่านพระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน. 2542 : 385-387)

กุฏิแต่ละหลังผู้อาศัยอยู่ต้องระวังรักษาเองให้สะอาดทั้งในกุฏิและบริเวณ บนกุฏิสิ่งของต่าง ๆ ต้องวางไว้เป็นที่และมีระเบียบ สมภารที่เอาใจใส่มักจะแอบเดินไปดูบ่อย ๆ และในเวลาต่าง ๆ กัน เพื่อไม่ให้มีการปฏิบัติแบบผิดๆ ไร้ยางอาย

ในสมัยปัจจุบันคณะผู้มีจิตศรัทธาได้สร้างเป็นกุฏิถาวรถวายพระป่าเป็นจำนวนมาก จนกุฏิแบบเก่าแทบจะไม่มีเหลือให้ดู เจ้าอาวาสบางวัดไม่ยอมให้สร้างใหญ่โตหรูหราเกินไป ยิ่งกว่านั้นท่านยังไม่ยอมให้มีไฟฟ้าใช้ภายในวัดอีกด้วย เพราะจะทำให้คุ้นเคยกับความสะดวกสบายแบบชาวบ้านเกินไปจนเกิดภาวะที่เรียกว่า “ติดสุข” มีความเกียจคร้านในการบำเพ็ญภาวนาหรือไม่อยากออกไปพบกับความยากลำบากในการเดินธุดงค์ ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของพระป่า (อวย เกตุสิงห์. 2521 : 7-9)

จากที่กล่าวในข้างต้น จะเห็นว่า ภายในบริเวณวัดส่วนใหญ่จะมีการจัดแบ่งอาณาบริเวณระหว่างพระสงฆ์และฆราวาสไว้เป็นอย่างดี เป็นระเบียบเรียบร้อย รวมไปถึงการจัดสร้างถาวรวัตถุภายในวัดส่วนใหญ่จะมีแต่สิ่งที่เป็นที่จำเป็นเท่านั้น อย่างเช่น ศาลาการเปรียญ กุฏิ โรงทาน ห้องส้วม เป็นต้น ส่วนถาวรวัตถุอย่างอื่นที่ถูกสร้างขึ้นมานั้นมาจากศรัทธาของประชาชนที่ร่วมกันสร้างถวาย เช่น โบสถ์ หรือพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

ซึ่งถาวรวัตถุที่สร้างขึ้นนั้นอาจจะมีลักษณะทางกายภาพที่สวยงาม อีกทั้งยังอาจจะเป็นที่เก็บศิลปวัตถุกรรม วัตถุโบราณของชุมชน เป็นที่บรรจุอัฐิของครูบาอาจารย์ที่สำคัญ ดังนั้นลักษณะสภาพของถาวรวัตถุภายในวัดจึงน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเดินทางไปเยี่ยมชมหรือมีศรัทธาถาวรวัตถุภายในวัดได้อีกด้วย (ดูภาพประกอบที่ภาคผนวก ค)

4.3 ลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึงวัดป่า

การที่มนุษย์จะเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ นั้น ก็หมายถึง การที่มนุษย์ต้องเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ นั้นเอง เพราะการเดินทางเป็นผลสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมความเป็นอยู่ของมนุษย์ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ในการพัฒนาความเป็นอยู่ในด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความก้าวหน้าทางด้านวิชาการต่าง ๆ (พิชานัน นาคประสม. 2540 : 4 ; อ้างอิงจาก Adib Kanafani. 1983 : 14) หรือหมายถึงการที่มนุษย์เคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง การเคลื่อนที่กินระยะทางไกลไกลเพียงไหน ใช้ยวดยานอะไร เป็นต้น การเคลื่อนที่อาจประกอบด้วยระยะทาง ซึ่งแยกจุดเริ่มต้น-ปลายทางออกจากกัน และความถี่ความหนาแน่นของการเคลื่อนไหวระหว่างจุดทั้งสอง ปัจจัยทั้งสองประการนี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลการดึงดูดของตัวการ อันทำให้เกิดการเคลื่อนที่ ส่วนลักษณะการเคลื่อนที่อาจประกอบด้วยการเดินทางออกจากบ้านเพื่อไปทำงาน การเดินทางออกจากสถานที่ทำงานไปบ้าน การเดินทางออกไปสมาคมและพักผ่อน และการเดินทางออกไปทำธุรกิจส่วนตัว เช่น ไปซื้อของ ไปโรงเรียน (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. ม.ป.ป. : 137-138) ซึ่งคล้ายกับที่ประทีป ช่วยพัฒน ก่อว่า การเดินทางและการขนส่งสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญในชีวิตประจำวัน เนื่องจากการใช้ชีวิตประจำวันทุกคนจะต้องมีการเดินทาง อาจจะเป็นทางเท้า ทางรถยนต์ หรืออื่น ๆ ก็ตาม รวมถึงหลักความจริงประการหนึ่ง คือ มนุษย์จะต้องมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในสังคม จึงมีการเดินทางออกจากบ้านไปสู่บริเวณอื่น ๆ ด้วยจุดประสงค์แตกต่างกัน เช่น เพื่อประกอบอาชีพ เพื่อการค้า เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น (ประทีป ช่วยพัฒน. 2534 : 1)

ดังนั้น การที่มนุษย์เดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ นั้นมีเหตุจูงใจในการเดินทางที่น่าสนใจหลายประการ ซึ่งเหตุจูงใจในการเดินทางของคนในสมัยปัจจุบันย่อมแตกต่างไปจากเหตุจูงใจของคนในสมัยโบราณ เช่น การเดินทางเพื่อแสวงหาเส้นทางทำมาหากินใหม่ ๆ ที่สะดวกสบายกว่า หรือเพื่อหลบหลีกภัยอันตราย เพราะคนในสมัยโบราณนั้นอยู่ในช่วงปรับปรุงรูปแบบของการดำรงชีวิต หรือแสวงหาสังคมใหม่ที่มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เพื่อความสะดวกสบายของตัวมนุษย์เอง ดังนั้นการเดินทางของคนในสมัยโบราณจึงแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ 5 ประเภท คือ

1. การเดินทางเพื่อประโยชน์ทางการเมือง
2. การเดินทางเพื่อประโยชน์ทางการค้า
3. การเดินทางเพื่อประโยชน์ทางด้านศาสนา
4. การเดินทางเพื่อประโยชน์ทางด้านความสนุกสนาน
5. การเดินทางเพื่อประโยชน์ทางด้านสุขภาพและอนามัย

ส่วนคนในสมัยปัจจุบันนั้นเดินทางไปตามที่ต่าง ๆ เพราะความอยากรู้อยากเห็น อยากรับเปลี่ยนบรรยากาศ อยากรพักผ่อน อยากรได้รับสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ฯลฯ (วรรณภา วงษ์วานิช. 2539 : 7-8) ซึ่งจะเป็นการเดินทางในลักษณะของการท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันนั้นมีสภาพที่ต้องแข่งขันกัน หรือต้องทำงานแข่งกับเวลา รวมถึงความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีจำนวนมาก จึงทำให้คนในสังคมจำต้องมีการเดินทางในลักษณะของการท่องเที่ยวอย่างที่กล่าวในข้างต้น

อย่างไรก็ตามสิ่งที่จะทำให้มนุษย์มีความต้องการที่จะเดินทางนั้น ย่อมมีความแตกต่างกัน ดังเช่นที่พระมหาปริชาพล ตียนันท์ ได้กล่าวว่า จุดประสงค์ในการไปวัดหรือไปหาพระสงฆ์แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. การเข้าวัดเพื่อหาสิ่งที่จะสนองกิเลสให้แก่ตนเองด้วยการขอลาก ขอหวย ขอเบอร์ ขอให้พระดูหมอ ขอให้พระทำเสน่ห์ รักษาโรค สะเดาะเคราะห์ เป็นต้น การเข้าวัดของบุคคลประเภทนี้ส่วนมากจะไม่คำนึงว่าวัดนั้นจะมีสภาพเช่นไร มีลักษณะเป็นวัดที่สงบร่มรื่นหรือไม่ก็ตาม

2. การเข้าวัดเพื่อแสวงหาความดี ความงาม ความจริงและเป็นไปเพื่อการลด ละ เลิก จากสิ่งที่เป็นความชั่วทุจริตทั้งหลาย มีการบำเพ็ญบุญกุศล ฟังธรรม หรือไปเพื่อรักษาศีล ถืออุโบสถ การฝึกสมาธิภาวนา เพื่อเป็นการขัดเกลาอุปนิสัยจิตใจของตนเองให้มีความบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ปราศจากกิเลสตัณหา มีโลก โกรธ หลง เป็นต้น

3. การเข้าวัดเพื่อขอคำแนะนำปรึกษาจากพระสงฆ์ในกรณีที่ประสบกับปัญหา หรือความทุกข์และไม่สามารถที่จะหาที่พึ่งที่อื่นใดได้นอกจากพระสงฆ์ (พระมหาปริชาพล ดิยานันท์. 2535 : 109)

ซึ่งสอดคล้องกับที่นักศึกษาหลักสูตรการปฏิบัติภารกิจจิตวิทยาฝ่ายอำนวยการ รุ่นที่ 86 คณะที่ 4 กล่าวถึงความต้องการของคนทั่วไปวัดหรือพระสงฆ์ แบ่งได้ 2 แบบ คือ

1. ไปวัดเพื่อทำบุญบำเพ็ญกุศล ฟังเทศน์ ฟังธรรม ตามประเพณีเดิมของไทย หรือไปสนทนาธรรมกับพระ หรือไปฝึกปฏิบัติสมาธิถืออุโบสถ นั่งวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแบบการฟังฟังศาสนาที่ถูกต้อง

2. ไปวัดเพื่อขอมหาลาก ขอหวย ขอเบอร์ ขอให้ดูหมอ รักษาโรค สะเดาะเคราะห์หรือขอพระเครื่อง พระพุทธรูปบูชา หรือขอเช่าพระเครื่อง พระบูชา วัดดูให้คนเข้ากับเจ้าอาวาส ไปเพื่อติดต่อกับวัด จัดหางานรายได้เข้าตนแบ่งกับวัด หรือติดต่อบุคคลที่คนนิยมทำวัดดูมงคลออกโฆษณาจำหน่ายแบ่งรายได้กัน (นักศึกษาหลักสูตรการปฏิบัติภารกิจจิตวิทยา ฝ่ายอำนวยการ รุ่นที่ 8 คณะที่ 4. 2543 : 32)

นอกจากนี้แล้ว มินทอส ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวของคนเราแบ่งได้ 4 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน เช่น การพักผ่อนตามชายทะเล เข้าร่วมกิจกรรมทางการกีฬา การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อความบันเทิงต่าง ๆ

2. การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของประเทศอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องศิลปวัฒนธรรม ดนตรี ประเพณีและวิถีชีวิต

3. การท่องเที่ยวเพื่อต้องการพบกับผู้คนใหม่ ๆ หรือพบเพื่อนเก่า ญาติพี่น้องรวมไปถึงการหลบหนีจากชีวิตประจำวันซ้ำซากจำเจ ครอบครัวยุติเพื่อนบ้านเพื่อไปพบปะและทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่

4. การท่องเที่ยวเพื่อสถานภาพและเกียรติภูมิ เพื่อต้องการที่จะพัฒนาตัวเองให้มีฐานะและเกียรติภูมิสูงขึ้น ได้แก่ การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา การประชุม การติดต่อธุรกิจ (सानนท์ สุขศรี. 2532 : 8 - 9 ; อ้างอิงจาก Mintosh. 1977 : 151)

จากที่กล่าวในข้างต้นนั้นจะเห็นว่าจุดมุ่งหมายในการเดินทางของมนุษย์นั้นแตกต่างกันตามความต้องการของแต่ละคน แต่การที่มนุษย์จะเดินทางไปในที่ต่าง ๆ นั้น จะต้องคำนึงถึงปัจจัยในการเดินทางหรือลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ หลายอย่าง เช่น ระยะเวลา วิธีการเดินทาง ระยะเวลาในการเดินทาง ค่าใช้จ่าย เส้นทางคมนาคม เป็นต้น ดังเช่น ฉัตรชัย พงศ์ประยูร กล่าวว่า การเดินทางไปทำงานและการเดินทางไปซื้อของภายในเมือง ต่างอยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ เช่น สัญชาตญาณเกี่ยวกับระยะเวลา ภาพพจน์ของสินค้า ราคา อิทธิพลจากโครงสร้างร้านค้า ค่านิยม เพศ รายได้ อายุ ชนิดของการเดินทาง เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันการจัดกิจกรรมทางการค้าและที่ทำงานภายในเขตเมืองมีผลกระทบ

ต่อการเคลื่อนที่เดินทาง แต่การเดินทางของคนขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจ ซึ่งอาศัยข้อมูลมากมาย ทั้งเรื่องส่วนตัว และเศรษฐกิจ สังคม (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. ม.ป.ป. : 140-143)

ส่วนวิชชีย์ เทียนน้อย กล่าวว่า ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แบ่งออกได้ 2 ชนิด คือ

1. ปัจจัยทางด้านธรรมชาติ (Physical Factors) ได้แก่

1.1 ลักษณะภูมิประเทศ เกิดจากการกระทำของตัวการทางธรรมชาติ จึงทำให้เกิด ลักษณะภูมิประเทศที่มีทัศนที่สวยงามมากมาย เช่น น้ำตก แก่ง เกาะ หาดทราย ที่ราบสูง ภูเขา เนินเขา หน้าผา ถ้ำ ล้ำธาร เป็นต้น และลักษณะภูมิประเทศนี้ช่วยในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการเป็น จำนวนมาก

1.2 ลักษณะภูมิอากาศ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเดินทางโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินทางท่องเที่ยวหรือการออกไปทำกิจกรรมนันทนาการหรือที่ต้องเดินทางออกไปไกลจากที่พักอาศัย ฉะนั้น ผู้เดินทาง นักทัศนาจรหรือผู้จัดบริการการท่องเที่ยวจึงต้องทราบเรื่องราวของลมฟ้าอากาศล่วงหน้าก่อนที่จะออกเดินทาง เพื่อที่จะต้องเตรียมตัวให้พร้อมและเหมาะสมกับสภาพลมฟ้าอากาศในการเดินทาง อีกทั้ง กิจกรรมการท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวจะมีคนเข้าไปใช้บริการแตกต่างกันออกไปตามฤดูกาลอีกด้วย

2. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (Cultural Factors) มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากไม่ ยิ่งหย่อนไปกว่าปัจจัยทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มนุษย์แต่ละกลุ่มได้สร้างสรรค์ และถือปฏิบัติกันเป็นระยะ เวลาค้นยาวนาน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีลักษณะเด่น และจะปรากฏออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนในแต่ละ สังคม ซึ่งปัจจัยทางวัฒนธรรมที่จะส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การประกอบอาชีพ ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางประวัติศาสตร์และการคมนาคม (วิชชีย์ เทียนน้อย. 2528 : 11-20)

ซึ่งสอดคล้องกับฮัดมัน กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นเหตุมากระตุ้นเร้าให้เกิดแรงจูงใจ ในการเดินทางท่องเที่ยวของบุคคล มีดังนี้

1. แหล่งศิลปวัฒนธรรม (Cultural Landscapes) ได้แก่ สิ่งก่อสร้างและประดิษฐกรรมทาง ประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สถาน เขตพื้นเมือง สถานที่ทางการเมือง สถานที่ทางการศึกษา สถานที่ทางศาสนา

2. ศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ งานเทศกาลหรือประเพณี ศิลปะ หัตถกรรม ศิลปการแสดง และ ดนตรี ภาษา

3. ลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ สภาพภูมิอากาศ และทัศนียภาพ

4. การคมนาคม ความสะดวกสบายและความปลอดภัยที่จัดไว้บริการ (सानนท์ สุขศรี. 2532 : 10-11 ; อ้างอิงจาก Hudman. 1975 : 25-32)

จากที่กล่าวในข้างต้นนั้น ทำให้เห็นได้ว่าสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการเดินทาง ไม่ว่าจะเป็นปัจจัย ด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม หรือด้านการคมนาคมนั้น ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชนสามารถที่จะ ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวได้อย่างปลอดภัย และเป็นไปตาม ความต้องการหรือจุดมุ่งหมายในการเดินทางของประชาชนได้อย่างถูกต้องอีกด้วย

5. ปัจจัยด้านสังคมของวัดป่าธรรมยุติ

5.1 คุณลักษณะของพระป่า

พระป่า คือ พระสงฆ์ที่อยู่ฝ่ายนิกายธรรมยุติ ซึ่งจะมีชื่อเรียกหลายชื่อ ได้แก่ “พระรุดงค์กรรมฐาน” หรือ “พระกรรมฐาน” หรือ “พระฝ่ายอรัญวาสี” เป็นต้น แต่ชื่อเรียกกันสั้น ๆ และคนทั่วไปเข้าใจง่าย คือ “พระป่า” ซึ่งพระปริตตา ฉันทกโร ได้ให้ความหมายไว้ว่า

พระป่า หมายถึง ท่านผู้บรรพชาอุปสมบทถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยไม่ผิดกฎหมาย บ้านเมือง บวชด้วยความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีเจตนาบวชด้วยความบริสุทธิ์ใจ และเป็นพระที่ท่านชอบอยู่ตามป่าเขาลำเนาไพร ใช้ชีวิตเรียนรู้ศึกษาอบรมในป่าเขา ถ้ำ ป่าไม้ ชายป่า อันเป็นสถานที่สงบร่มเย็น ตามแบบฉบับของพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้ทรงดำเนินมา ทรงได้รับผลรู้แจ้งเห็นจริง จนเป็นที่พอพระทัย ดังที่ปรากฏชื่อลือนามของพระองค์ว่า สัตถา เทวมนุสสานัง ทรงเป็นศาสดาของโลกทั้งสาม พระองค์ทรงเป็นบรมครูสั่งสอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ตลอดถึงอินทร์ พรหม ยม ยักษ์ ครุฑ นาค ไม่มีประมาณ เพราะพระองค์ทรงเป็นจอมปราชญ์ มีพระปรีชาเฉลียวฉลาดครอบโลกธาตุ เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้ตามลำพังพระองค์โดยชอบแล้ว ทรงนำความรู้ความฉลาดที่ทรงรู้แจ้งเห็นจริงมาประกาศพระศาสนา (พระปริตตา ฉันทกโร. 2542 : 1, 39)

นอกจากนี้แล้ว พระป่า ยังหมายถึง พระภิกษุผู้มีวัตรปฏิบัติอันเคร่งครัดเข้มงวด เป็นไปเพื่อกำจัดกิเลส และเป็นอิสระเหนือเหตุแห่งทุกข์ทั้งปวง มีชีวิตอย่างเรียบง่าย มีปัจจัยเครื่องอาศัยจำกัด มุ่งปฏิบัติฝึกหัดอบรมจิตใจให้เข้าถึงความสงบและเกิดปัญญา ด้วยการบำเพ็ญภาวนา สมถะและวิปัสสนากรรมฐาน (ตามรอยพระโพธิญาณ, ชีวิตพระกรรมฐานใน “ป่าพง”. 2535 : 15)

จากความหมายของพระป่าจะเห็นว่า พระป่ามีการดำเนินวิถีชีวิตเป็นไปตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงกิจของพระภิกษุไว้ดังนี้

1. สำเนียงว่าตนจักประกอบด้วยหิริ (ความละอายต่อบาป) โอตตปปะ (ความเกรงกลัวต่อผลของบาป)
 2. มีความประพฤติบริสุทธิ์ทางกาย และไม่ยกตนข่มผู้อื่นเพราะเหตุนี้
 3. มีความประพฤติบริสุทธิ์ทางวาจา และไม่ยกตนข่มผู้อื่นเพราะเหตุนี้
 4. มีความประพฤติบริสุทธิ์ทางใจ และไม่ยกตนข่มผู้อื่นเพราะเหตุนี้
 5. มีการเลี้ยงชีพบริสุทธิ์ และไม่ยกตนข่มผู้อื่นเพราะเหตุนี้
 6. สำรวมอินทรีย์ 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ มิให้ยินดียินร้ายเมื่อเห็นรูป ฟังเสียง เป็นต้น
 7. รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร
 8. หมั่นประกอบความเพียร
 9. มีสติสัมปชัญญะ
 10. อยู่ในเสนาสนะอันสงัด ชำระจิตให้บริสุทธิ์ จนสามารถกำจัดกิเลสได้โดยสิ้นเชิง
- อนึ่ง พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังได้ทรงกำหนดไว้อีกว่า พระภิกษุสามเณรมีหน้าที่ปลูกฝังศีลธรรมให้แก่ชนชาวโลกอีกด้วย ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสแก่สิงคาลกคฤหบดีบุตรว่า
- ดูก่อนคฤหบดีบุตร สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบน ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรด้วยสถาน

1. ห้ามจากความชั่ว
2. ให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยใจงาม
4. ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
5. ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง
6. บอกทางสวรรค์ให้

ภารกิจของพระภิกษุสามเณรที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีคุณสมบัติของสงฆ์ที่ดี 9 ประการ คือ

1. เป็นผู้ปฏิบัติดี
2. ปฏิบัติตรง
3. ปฏิบัติเป็นธรรม
4. ปฏิบัติชอบ
5. เป็นผู้ควรของค่านับ
6. เป็นผู้ควรของต้อนรับ
7. เป็นผู้ควรของทำบุญ
8. เป็นผู้ควรกระทำอัญชลี
9. เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งใหญ่ไปกว่า

ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธาเลื่อมใสของสาธุชน อันจะทำให้สาธุชนมีความยินดีที่จะบำรุงท่านด้วยสถาน 5 ตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสแก่สังคาลกคฤหบดีบุตรไว้ดังนี้

ดูก่อนคฤหบดีบุตร สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบน อันกุลบุตรพึงบำรุงด้วยสถาน 5 คือ

1. กายกรรมประกอบด้วยเมตตา
2. วาจกรรมประกอบด้วยเมตตา
3. มโนกรรมประกอบด้วยเมตตา
4. ด้วยความเป็นผู้ไม่ปิดประตู
5. ให้อำมิสทานเนื่อง ๆ (สมสุตา ผู้พัฒนาและอัจฉรา ธรรมมัย. 2542 : 48-55)

อย่างที่ท่านพระอาจารย์คือ อจลธมโม ซึ่งเป็นศิษย์ของท่านพระอาจารย์มั่น รุ่นใกล้ ๆ กับท่านพระอาจารย์ฝั้น และเป็นพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงมากอีกองค์หนึ่ง ได้สรุปคุณธรรมของพระป่าไว้ดังนี้

นักธรรมนักกัมมัฏฐานต้องมีนิสัยอย่างเสือโคร่ง คือ

1. น้ำจิตน้ำใจต้องแข็งแกร่งกล้าหาญ ไม่กลัวต่ออันตรายใด ๆ
2. ต้องเที่ยวไปในเวลากลางคืนได้
3. ชอบอยู่ในที่สงัดจากคน
4. จะทำอะไรต้องมุ่งความสำเร็จเป็นจุดหมาย (อวย เกตุสิงห์. 2521 : 27)

ดังนั้นภาพพระภิกษุห่มจีวรสีเหลืองหม่น สะพายบาตร แบกกอลดและกระบองน้ำ จาริกอรอนแรมไปสู่สถานที่สงบสงัดต่าง ๆ เช่น ขุนเขา ถ้ำ เจียมผา ป่าดงดิบ ป่าช้า และริมลำธาร นั่นคือ พระชุดงค์กรรมฐาน หรือ พระป่า ผู้อิสระดุนกน้อย ท่องชุดงค์ไปในขุนเขาลำเนาไพรอย่างเสรี โดยมีจุดหมายอยู่ที่การแสวงหาประสบการณ์ทางธรรม เพื่อฝึกฝนตนให้มีความเข้มแข็ง อดทน พากเพียร และเพื่อสร้างสมอบรมปัญญาด้วยการพิจารณาสภาพธรรมที่มีอยู่ในตนเองและในธรรมชาติ ให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงใน

สังขารม จนสามารถละทิ้งความยึดมั่นในอัตตาตัวตนลงได้ มีอิสระอยู่เหนือการข้ายี้จากกิเลสทั้งปวง (ตามรอยพระโพธิญาณ, ชีวิตพระกรรมฐานใน “ป่าพง”. 2535 : 15.)

จากที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระป่าจะมีคุณลักษณะเด่น ๆ หลายประการ อย่างเช่น เป็นผู้ที่ถึงพร้อมด้วยความสำรวมกาย วาจา ใจ เป็นผู้ที่มีความเป็นอยู่เรียบง่าย สมถะ มกน้อย สันโดษ มีการปฏิบัติตามข้อวัตรอย่างเคร่งครัด และมีการศึกษาหาความรู้หรือแสวงหาธรรมอยู่เป็นประจำ โดยจะเน้นในด้านการฝึกปฏิบัติสมาธิวิปัสสนา เพื่อแสวงหาความหลุดพ้น ซึ่งต้องอาศัยความอดทน และความขยันหมั่นเพียรเป็นหลักในการฝึกปฏิบัติอีกทั้งเป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่กับธรรมชาติ ป่า เขา สัตว์ป่า ที่ที่มีความร่มรื่น สงบเงียบ ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมในการฝึกปฏิบัติธรรม ซึ่งจากคุณลักษณะของพระป่าดังกล่าวนี้ น่าจะมีผลทำให้ประชาชนจำนวนมากมีความเลื่อมใสศรัทธาในตัวพระป่า และอยากที่สนทนารธรรม หรือเดินทางเพื่อที่จะมาทำบุญกับพระป่า เพราะคิดว่าการที่ทำบุญกับพระป่า จะทำให้ได้รับอานิสงส์จากการทำบุญหรือปฏิบัติธรรมได้ผลมาก

5.2 ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

การดำเนินชีวิตของพระป่านั้นได้ยึดหลักพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติไว้ ให้เป็นแนวทางการฝึกปฏิบัติกาย วาจา ใจ ในชีวิตประจำวัน โดยเน้นการศึกษาประพฤติปฏิบัติให้บริสุทธิ์ สมบูรณ์ในศีล สมาธิ ปัญญา อีกทั้งได้ยึดปฏิบัติตามแนวปฏิบัติของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ซึ่งถือได้ว่าเป็นพระอาจารย์ใหญ่ของพระวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งแนวปฏิบัติอันนี้เรียกว่า “ปฏิปทาของพระอรุณคัมภีร์” หรือ “ปฏิปทาอดอยาก” ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่ท่านอาจารย์มั่นพาคณะลูกศิษย์ดำเนินมาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบัน การปฏิบัติตามปฏิปทานี้รู้สึกลำบากเพราะเป็นการทวนกระแสโลกทั้งทางกาย วาจา และใจ หลักปฏิบัติก็มีอรุณคัมภีร์ 13 ชั้นธวัตร 14 มีอาคันตุกวัตร เป็นต้น เป็นเครื่องบำเพ็ญทางกายโดยมาก และมีกรรมฐาน 40 เป็นเครื่องบำเพ็ญทางใจ.

ส่วนแนวทางที่ท่านพระอาจารย์มั่นถือปฏิบัติที่สำคัญมาก คือ กรรมฐาน 5 และอรุณคัมภีร์ 13 จะเรียกว่า เป็นเส้นชีวิตของพระอรุณคัมภีร์สายของท่านก็ไม่ผิด (พระมหาบัว ญาณสัมปันโน. ม.ป.ป. : 7, 9.)

พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ได้เน้นหนักในการปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งการอยู่ป่า เขา ถ้ำ เจริญสมาธิ และที่เปลี่ยวห่างไกลจากหมู่บ้าน แนวปฏิบัตินี้เรียกว่า “อรุณคัมภีร์” หรือ “อรุณคัมภีร์” อรุณคัมภีร์นี้เป็นแนวปฏิบัติของพระวิปัสสนากรรมฐาน ไม่เหมือนกับพระธรรมวินัย เพราะถ้าหากล่วงเกินหรือประพฤติผิดก็เป็นโทษเป็นอาบัติ ส่วนอรุณคัมภีร์ทั้ง 13 ข้อนี้ ถ้าพระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามก็ไม่เป็นอาบัติแต่อย่างใด แต่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายได้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตลอดมา (สุริพันธ์ มณีวัตและคณะ. 2524 : 123) อีกทั้ง อรุณคัมภีร์ 13 ยังเป็นองค์คุณเครื่องกำจัดกิเลส และเป็นไปเพื่อความมกน้อย สันโดษ แจกเป็น 13 ประเภทและจัดเป็น 4 หมวด (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. 2531 : 131-132) ได้แก่

หมวดที่ 1 ปฏิสังขยุดด้วยจิวร (เกี่ยวกับการนุ่งห่ม)

1. ปังสุกุลิกังคะ ถือทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร
2. เตจิวริกังคะ ถือทรงเพียงไตรจีวรเป็นวัตร

หมวดที่ 2 ปฏิสังขยด้วยบิณฑบาต (เกี่ยวกับอาหารการกิน)

3. ปิดเทปาดิ๊งกะ ถือเทียวบิณฑบาตเป็นวัตร
4. สปรานจาริ๊งกะ ถือเทียวบิณฑบาตไปตามแถวเป็นวัตร
5. เอกาสนิ๊งกะ ถือนั่งฉันมือเดียวเป็นวัตร
6. ปัดตปิณฑิ๊งกะ ถือฉันเฉพาะในบาตรเป็นวัตร
7. ขลุปัจฉาภัตติ๊งกะ ถือห้ามภักอันนำมาถวายเมื่อภายหลังเป็นวัตร

หมวดที่ 3 ปฏิสังขยด้วยเสนาสนะ (เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย)

8. อารัญญิ๊งกะ ถืออยู่ป่าเป็นวัตร
9. รุกขมุลิกังกะ ถืออยู่โคนไม้เป็นวัตร
10. อัปโภกาลิ๊งกะ ถืออยู่ในที่แจ้ง ๆ เป็นวัตร
11. โสสานิ๊งกะ ถืออยู่ป่าช้าเป็นวัตร
12. ยถาสันถติ๊งกะ ถือการอยู่ในเสนาสนะที่เขาจัดให้อย่างไร

หมวดที่ 4 ปฏิสังขยด้วยวิริยะ (เกี่ยวกับการทำความเพียร)

13. เนสัชชิกังกะ ถือการนั่ง ยืน เดินเป็นวัตร

1. เกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม

1.1 การถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร เป็นการพยายามอดกลั้นไม่ทำตามความอยากอันเป็นความสะดวกรใจ ซึ่งมีนิสัยชอบสวยงามในความเป็นอยู่ใช้สอยโดยประการทั้งปวงมาดั้งเดิม คือ เทียวเสาะแสวงหาผ้าที่ทิ้งไว้ในที่ต่าง ๆ ที่ป่าช้า เป็นต้น ซึ่งไม่ว่าจะเป็นผ้าชนิดใดและได้มาจากที่ไหน เมื่อมาถึงที่พักแล้ว นำมาทำความสะอาด แล้วเอามาเย็บปะติดปะต่อเป็นเครื่องนุ่งห่มใช้สอย เช่น สบง จีวร สังฆาฏิ ผ่าอบ ผ้าฝน บริหารอื่น ๆ บ้าง ซึ่งวัตรข้อนี้ท่านพระอาจารย์มั่นพยายามรักษามาตลอดอวสานแห่งชีวิต ทั้งยังว่าพระเราต้องทำตัวเหมือนผ้าชีวีที่ปราศจากราคาค่างวดใด ๆ แล้วจึงเป็นความสบาย การกินอยู่หลับนอนและใช้สอยอะไรก็สบาย ไม่มีทิฏฐิมานะ ฉะนั้นควรปฏิบัติตรงควัตถุข้อนี้เป็นเครื่องทำลายกิเลสความสำคัญตนในแง่ต่าง ๆ ได้ดี การฝึกหัดทรมาณตนให้เป็นเหมือนผ้าเช็ดเท้าจนเคยชิน โดยไม่ยอมให้ตัวทิฏฐิมานะโผล่ขึ้นมาฆ่าตัว มีราคาค่างวดนี้เป็นทางก้าวหน้าของธรรมภายในใจโดยสม่ำเสมอ จนกลายเป็นใจธรรมชาติ เป็นธรรมธรรมชาติ ไม่หวั่นไหวเหมือนแผ่นดิน ใครจะทำอะไร ๆ ก็ไม่สะเทือน จิตที่ปราศจากทิฏฐิมานะทุกประเภทโดยประการทั้งปวงแล้ว ย่อมเป็นจิตที่คงที่ต่อเหตุการณ์ดีชั่วทั้งมวล การปฏิบัติต่อบังสุกุลจีวร ท่านถือว่าเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยตัดทอนลบล้างตัว มีราคาที่มีอยู่ในใจอย่างลึกกลับให้สูญซาลงได้อย่างมั่นใจข้อหนึ่ง

1.2 การถือไตรจีวร คือผ้า 3 ผืนเป็นวัตร ย่อมไม่ใช่จีวรผืนที่ 4 นุ่งห่มเฉพาะไตรจีวรอันเป็นผ้าอริษฐานซึ่งเป็นข้อวัตรที่เป็นการไม่สั่งสมให้เป็นกังวล เพราะสมณะมีความสวยงามอยู่กับการปฏิบัติดีและไม่สั่งสม เวลาตายไป ให้มีแต่บริวารแปด ซึ่งเป็นของจำเป็นสำหรับพระเท่านั้น เป็นความงามอย่างยิ่ง เมื่อมีชีวิตอยู่ ก็สง่าผ่าเผยด้วยความจนแบบพระ เวลาตายก็เป็นสุคติ ไม่มีอารมณ์กับสิ่งใด อันเป็นเกียรติอย่างยิ่งของพระผู้ตายอีกด้วย

2. เกี่ยวกับอาหารการกิน

2.1 การถือเทียวบิณฑบาตเป็นวัตร ถือเป็นกิจวัตรประจำวันมิได้ขาด ถ้ายังฉันอยู่ เว้นจะไม่ฉันในวันใดก็ไม่จำเป็นต้องไปในวันนั้น กิจวัตรในการบิณฑบาตนั้นเป็นการอยู่ในท่าสำรวจกาย วาจา ใจ มีสติประจำตนกับความเพียร ที่เป็นอยู่ในเวลานั้น ไม่ปล่อยใจให้พลั้งเผลอไปตามสิ่งยั่วชวนต่าง ๆ ที่ผ่านเข้า

มาสัมผัสกับอายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ทั้งไปและกลับ และให้มีสติรักษาใจตลอดความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ไม่ให้ผลอดตัวและถือเป็นความเพียรประจำ (ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน. 2538 : 40, 42-43, 51)

2.2 การถือเที่ยวบิณฑบาตไปตามแถวเป็นวัตร เป็นการบิณฑบาตที่พระต้องเดินเป็นแถวเรียงหนึ่งตามลำดับอาวุโส โดยที่ให้พระผู้ใหญ่อยู่ข้างหน้าเดินนำไปก่อน แล้วพระผู้น้อยอยู่ข้างหลังเดินตามไป ซึ่งวัตรข้อนี้ทำให้เห็นถึงการนับถือลำดับอาวุโสหรือเป็นการแสดงความอ่อนน้อมแก่ครูบาอาจารย์หรือพระผู้ใหญ่ ทั้งยังแสดงถึงความเรียบร้อยและสำรวมในการรับอาหารของพระป่าอีกด้วย (อวย เกตุสิงห์. 2539 : 14)

2.3 การถือนั่งฉันมือเดียวเป็นวัตร หรือเป็นการฉันมือเดียวในวันหนึ่ง ๆ เป็นความพอดีกับพระพุทธรูปกรรมฐาน ผู้มีภาวะและความกังวลน้อย ไม่พรั่นพร้อกับอาหารหวานคาวในเวลาต่าง ๆ อันเป็นการกังวลกับปากท้องมากกว่าธรรมจนเกินไป ดังนั้นการฉันแต่น้อยในอาหารมือเดียวนั้น เพื่อจิตใจกับความเพียรจะได้ดำเนินโดยสะดวก ไม่อึดอัดเพราะมากจนเกินไป รุขดวงวัตรข้อนี้เป็นธรรมเครื่องสังหารลบล้างความเห็นแก่ปากแก่ท้องของพระพุทธรูปที่มีใจมักละโมภโลกในอาหารได้ดี และเป็นธรรมข้อบังคับที่เหมาะสมมาก

2.4 การถือฉันเฉพาะในบาตรเป็นวัตร เป็นการฉันสำรวมในบาตร บรรดาอาหารคาวหวานต่าง ๆ นำเข้ารวมลงในบาตรใบเดียวทั้งสิ้น ไม่แบ่งแยกไว้ในภาชนะใดที่อยู่นอกบาตรอันเป็นความมักมากเหลือเฟือ และทำการพิจารณาอาหารในบาตรเพื่อเป็นอุบายตัดความทะเยอทะยานในรสชาติของอาหารได้ดี การพิจารณาก็เป็นธรรมเครื่องถอดถอนกิเลส เวลาฉันใจก็ไม่ทะเยอทะยานไปกับรสอาหาร ฉะนั้นการพิจารณาโดยแยบคายทุก ๆ ครั้งก่อนลงมือฉัน ย่อมทำให้ใจคงตัวอยู่ได้โดยสม่ำเสมอ เพราะอาหารและรสอาหารชนิดต่าง ๆ วางตัวถือใจเป็นกลางอย่างมีความสุข ฉะนั้นการฉันในบาตรจึงเป็นข้อวัตร เครื่องกำจัดกิเลสตัวหลงรสอาหารได้เป็นอย่างดี

2.5 การถือห้ามกัดอันนำมาถวายเมื่อภายหลังเป็นวัตร รุขดวงข้อนี้เป็นธรรมหรือเครื่องมือหักล้างกิเลส ความมักมากในอาหารและตัดความหวังความกังวลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาหาร เพราะถือว่าอาหารที่ได้มาในบาตรมากน้อยถือว่าเป็นอาหารที่พอดีและเหมาะสมกับผู้ตั้งใจจะสั่งสมธรรม คือ ความมักน้อยสันโดษให้สมบูรณ์ภายในใจ ไม่จำเป็นต้องแสวงหาหรือรับอาหารที่ตามส่งมาที่หลังอีก อันเป็นการส่งเสริมกิเลสความมักมากให้เพิ่มขึ้น ฉะนั้นอาหารที่ได้มาในบาตรอย่างใดก็ฉันอย่างนั้น

3. เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

3.1 การถืออยู่ป่าเป็นวัตร รุขดวงข้อนี้ถือได้ว่าป่าเป็นสถานที่ช่วยพุงใจได้ดี ทำให้เกิดความวิเวกวิงเวง เป็นเครื่องปลุกประสาทให้ตื่นตนอยู่เสมอ ไม่ประมาทนอนใจ นั่ง ยืน เดิน นอนก็มีสติกำหนดธรรมทั้งหลายที่มีอยู่รอบตัว ในอิริยาบถทั้งสี่เต็มไปด้วยความปลอดโปร่งโล่งใจ ไม่มีพันธะใด ๆ มาผูกพัน ฉะนั้นป่าจึงเป็นจุดที่เด่นของพระผู้มีความใคร่ต่อทางพ้นทุกข์จะถือเป็นสมรภูมิสำหรับป่าเพ็ญธรรมทุกชั้น เพราะป่าทำให้ระลึกว่าตนอยู่ในป่าซึ่งเป็นที่เปลี่ยวกายเปลี่ยวใจตลอดเวลา จะนอนใจมิได้ คุณธรรมมีทางเกิดไม่เลือกกาล

3.2 การถืออยู่โคนไม้เป็นวัตรหรือร่มไม้เป็นวัตรนี้ เป็นการอยู่ได้ร่มไม้ ซึ่งปราศจากที่มุงบังและเครื่องป้องกันตัว ย่อมทำให้มีความรู้สึกตัวอยู่เสมอ จิตที่ตั้งความรู้สึกรู้สึกไว้กับตัวย่อมเป็นทางถอดถอนกิเลสไปทุกโอกาส

3.3 การถืออยู่ในที่แจ้ง ๆ เป็นวัตร เป็นการอยู่ในที่โล่งแจ้งที่เข้าใจว่าเที่ยวหลบแดด อยู่ตามเงาแห่งภูเขาและชายไม้ ซึ่งเป็นการอยู่โดยที่ไม่มีเครื่องปกปิดมุงบัง นอกจากอยู่ในกลด ซึ่งเป็นเครื่อง บริหารของพระ ไม่จัดว่าเป็นเครื่องมุงบังแต่อย่างใด การอยู่ในสถานที่เช่นนี้ทำให้พระสงฆ์ปฏิบัติธรรมด้วยความ มีสติอยู่กับตัวตลอดเวลา ทั้งยังเป็นข้อเตือนใจให้พระสงฆ์ได้ตระหนักในสังขารมว่าโลกนี้มีแต่ความ ว่างเปล่า เพื่อให้พระสงฆ์ได้เกิดความพยายามปฏิบัติธรรมอย่างเต็มที่

3.4 การถืออยู่ป่าช้าเป็นวัตร เป็นจุดประสงค์เครื่องปลุกเตือนพระและหมู่ชนมิให้ประมาท ในเวลามีชีวิตอยู่ ป่าช้าจึงถือว่าเป็นสถานที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิจารณาอย่างกว้างขวาง ฉะนั้น การเยี่ยมป่าช้าเพื่อพิจารณาความตายจึงเป็นทางผ่อนคลายหายกลัว ทั้งเรื่องของตัวและเรื่องของคนอื่นได้ อย่างไม่มีประมาณ จนเกิดความอาภายต่อความตาย ฉะนั้นเมื่อพระจุดศรัทธาพิจารณาเช่นนี้ สม่่าเสมอ จึงทำให้เกิดความสงบกายสงบใจและสามารถที่ปฏิบัติธรรมได้อย่างไม่มีอุปสรรค

3.5 การถือการอยู่ในเสนาสนะ ที่เขาจัดไว้อย่างไร เป็นสูตรที่พระสงฆ์ยินดีในที่อยู่ อาศัยที่มีอยู่ตามแต่ศรัทธาของชาวบ้านจัดหาให้หรือตามสภาพต่าง ๆ ของชุมชน จะไม่หาที่อยู่ตามความ ต้องการของตนหรือเพื่อความสบายของตน

4. การปฏิบัติธรรม

เป็นวัตรที่ถือการนั่ง ยืน เดินเป็นวัตร คือ การทำความเพียร โดยไม่ยอมหลับนอนเลย จะกระทำแต่อิริยาบถสาม คือ นั่ง ยืน เดิน เป็นการฝึกความเข้มแข็งของจิตใจ เพื่อที่จะส่งผลให้การปฏิบัติ เป็นไปอย่างต่อเนื่องและหลุดพ้นจากความทุกข์ได้เป็นอย่างดี (ท่านพระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน. 2538 : 40 - 72)

นอกจากจุดวัตร 13 ที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาแล้วยังมีกิจวัตรที่สำคัญในพระพุทธ ศาสนาเป็นแนวปฏิบัติของพระป่า ที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ 10 อย่าง คือ

1. ลงอุโบสถ ในอาวาสหรือที่ไหน ๆ มีพระภิกษุตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป ต้องประชุม กันลงฟังพระปาฏิโมกข์ทุก 15 วัน (ครั้งเดือน)
2. บิณฑบาตเลี้ยงชีพตลอดชีวิต ที่เทศมณฑลจำเป็นจะต้องได้อาศัย
3. สวดมนต์ไหว้พระเช้า-เย็นทุกวัน เว้นเมื่อเวลาเจ็บไข้อาพาธหนัก พระป่า ท่านสวดมนต์ของท่านเอง เพราะถือเป็นกิจอันสำคัญของท่าน ไม่ได้ประชุมรวมกันทุก ๆ วัน เหมือนพระบ้าน
4. กวาดอาวาส เสนาสนะ ลานวัด ลานพระเจดีย์ พระศรีมหาโพธิ์ ท่านถือเป็น ข้อปฏิบัติ อันเป็นกิจวัตรอย่างสำคัญประจำวันของนักบวช และเป็นเครื่องมือปราบกิเลสตัวซี้เกียจมักง่าย ได้เป็นอย่างดี ตามพระวินัยท่านกล่าวว่าได้อานิสงส์ 5 อย่าง คือ

1. จิตของตนเลื่อมใสผ่องแผ้วชาวสะอาด
2. จิตแห่งผู้อื่นเลื่อมใสผ่องแผ้ว
3. เทวดาททั้งหลายชื่นชมยินดี
4. จิตของผู้กวาดเชื่อว่าสังฆกรรมอันเป็นไปเพื่อความเป็นผู้นำเลื่อมใสด้วย รูปคือ มีรูปโฉมงดงาม

5. ผู้กวาดเชื่อว่าเป็นผู้ดำเนินตามคำสั่งสอนของพระศาสดา ว่าด้วยวัตร แห่งการกวาดนี้ ผู้กวาดเบื้องหน้าแต่ตายเพราะทำลายขันธ์ ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

5. รักษาผ้าไตรครอง คือ สังฆาฏิ จีวร และสบง
6. อยู่ปวิวาสกรรม เป็นเรื่องของพระสงฆ์เท่านั้น

7. ปลงผม โกนหนวด ตัดเล็บ
 8. ศึกษาสิกขาบท และปฏิบัติอาจารย์
 9. แสดงอาบัติ คือการเปิดเผยโทษที่ตนทำผิดพระวินัยที่เป็นลหุโทษ แก่พระสงฆ์ หรือพระรูปใดรูปหนึ่งก็ได้ ให้ทราบแล้วจะได้สำรวมระวังต่อไป

10. พิจารณาปัจเจกขณะทั้ง 9 เป็นต้น ด้วยความไม่ประมาทคือ พิจารณาสังขารร่างกายจิตใจ ให้เห็นเป็นของไม่เที่ยงถาวรคงที่ดั่งลมได้ยาก ให้เห็นเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เพื่อเป็นอุบายทางปัญญาอยู่ตลอดเวลาในอิริยาบถทั้ง 4 คือ ยืน เดิน นั่ง นอน

กิจวัตรข้อปฏิบัติที่พระป่าลูกศิษย์ของหลวงปู่มั่นที่ได้น้อมนำมาฝึกหัดตัดสินใจของตนเองเป็นงานประจำของเพศนักบวช ท่านถือกิจวัตรปฏิบัติเป็นหลักสำคัญประจำวัน เพื่อเป็นเครื่องขัดเกลากิเลสตัวซีก็งอมกั๋งาย ซึ่งหมักดองฝังจมอยู่ภายในใจของปุถุชน เช่น การกวาดลานวัด หรือที่ท่านเรียกว่า กวาดตาด เมื่อได้เวลาตามที่กำหนดกันไว้ ท่านจะพากันกวาดตามบริเวณที่ท่านพักอยู่อาศัย เช่น ที่กุฏิ เป็นต้น กวาดออกมาเรื่อย ๆ จนถึงบริเวณรอบ ๆ ศาลา

ในเวลาทำกิจวัตรทุก ๆ อย่าง พระชุตติกรรมฐานท่านสนใจ ตั้งใจ จดจ่อใช้สติปัญญาพิจารณาด้วยความรอบคอบจริง ๆ ท่านจะพยายามไม่ให้ความสะเพร่ามีกั๋งายมาทำหน้าที่นำหน้า (พระปริธา จันทกโร. 2542 : 15-17)

ส่วนในระเบียบปฏิบัติของวัดป่านั้นก็ได้มีการกำหนดขึ้นมา เพื่อประโยชน์ของหมู่คณะ และประโยชน์ส่วนตนของพระป่า หากไม่ปฏิบัติตาม ก็จะเป็นอาบัติต้องมีการปรับอาบัติทุกกฎ และระเบียบที่กำหนดขึ้นก็ยังถือตามแนวปฏิบัติของพระอาจารย์มั่นอยู่ และยังคงปฏิบัติสืบเนื่องกันมาดังนี้

1. เวลาออกบิณฑบาตห้ามคุยกัน ให้ภาวนากำหนดจิตของใครของมัน จงตั้งอยู่ในความไม่ประมาททุกเมื่อ
2. กลับจากบิณฑบาตมาถึงวัดแล้ว ขณะนั่งจัดบาตรอยู่บนศาลาห้ามคุยกัน จะทำให้เสียระเบียบของครูอาจารย์
3. เมื่อได้ยินเสียงระฆังสัญญาณ จงพร้อมกันออกมาทำกิจวัตรปิดกวาดอย่าเมินเฉย
4. ถ้าหมู่เดียวกันทำผิดศีลธรรม ให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ถ้าว่าไม่ได้ให้ร้องเรียนให้ครูอาจารย์ทราบโดยด่วน อย่าถือว่าเป็นการฟ้องร้องกัน
5. เมื่อผู้อื่นท่านนั่งภาวนากำหนดจิตใจของท่านอยู่ อย่าไปเพ่งโทษท่านว่าหมู่รังเกียจตน จะทำให้เราเป็นบาป
6. เมื่อทำกิจวัตรเสร็จแล้ว ห้ามไม่ให้คุยกันตามกุฏิเว้นไว้แต่ไปศึกษาธรรมและไปดูแลความเจ็บป่วยของกันและกัน
7. เมื่อมีกิจของสงฆ์เกิดขึ้นอย่าเมินเฉย ต้องเอาธุระช่วยดูแล ถ้าใครไม่เอาใจใส่ท่านปรับอาบัติทุกกฎ
8. ห้ามมิให้แอบเก็บอาหารไว้ฉันทอนเพล เพราะจะทำให้เสียระเบียบของพระชุตติกรรมฐาน
9. เวลาไปต้อนรับแขกที่มาสู่วัด ต้องหมั่นจิวรให้เรียบร้อยตลอดจนเวลาไปรับแขกช่วยครูบาอาจารย์ก็ต้องหมั่นจิวร

10. เมื่อได้ยินสัญญาณ ณ ที่ศาลาการเปรียญต้องรีบไปให้ถึงภายใน 10 นาที เมื่อถึงแล้วห้ามคุยกันในกิจที่ไม่จำเป็น ให้นั่งภาวนากำหนดจิตใจของใครของมันจึงจะจัดว่าเป็นผู้ไม่ประมาท เมื่อเห็นผู้อื่นไม่พูดด้วย อย่าหาว่าท่านรังเกียจ ให้เข้าใจว่าท่านกำหนดจิตของท่านอยู่

11. จงช่วยกันรักษาของสงฆ์ที่มีอยู่ตามศาลาและกุฏิใครไม่เอื้อเฟื้อในของสงฆ์ท่านปรับอาบัติเท่ากับละเมิดของสงฆ์

12. ของสิ่งใดที่เขาเอามาถวาย ครูอาจารย์และพระหรือเณรหรือผ้าขาวเก็บไว้ ถ้าจะใช้ต้องได้รับอนุญาตจากผู้เก็บเสียก่อน (อวย เกตุสิงห์. 2521 : 30-31)

นอกจากนั้นยังมีธรรมเนียมของพระป่า ที่ได้ยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างเคร่งครัดเกี่ยวกับการไปปฏิบัติธรรมในช่วงฤดูกลางเข้าพรรษา ดังนี้

1. เมื่อถึงเวลาจำพรรษา ไม่ให้จำพรรษาอยู่ในวัด หรือสำนักสงฆ์หนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมากเกินไป ตามปกติในสมัยพระอาจารย์มั่น มีการจำพรรษาระหว่าง 1-4 รูป ต่อมาในระยะหลัง ๆ เมื่อมีวัดเกิดขึ้นมากมาย พระภิกษุสามเณรได้จำพรรษารวมกันเพิ่มขึ้น โดยทั่วไปเฉลี่ยแล้วประมาณ 5-30 รูป

2. ให้แยกย้ายกันออกไปบำเพ็ญเพียรตามป่า ถ้ำ ภูเขา หรือสถานที่เงียบสงัด ปราศจากผู้คนรบกวน เมื่อมีปัญหาข้อสงสัยจึงเข้าไปกราบเรียนครูอาจารย์

การปฏิบัติดังกล่าวนี้ มีความประสงค์เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้มีเวลาปฏิบัติธรรมอย่างเต็มที่ หากอยู่รวมกันมาก ๆ อาจทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระที่เริ่มต้นฝึกหัดใหม่ ๆ ยังไม่มีสติมั่นคง (ประจวบ แสนกลาง. 2531 : 83)

จากข้อวัตรปฏิบัติและระเบียบปฏิบัติ ธรรมเนียมของพระป่าที่กล่าวในข้างต้นนั้นถือได้ว่าเป็นแนวทางนำไปสู่ความบริสุทธิ์บริบูรณ์ในศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นมรรคาแห่งการดับทุกข์

เส้นทางอันสงบของพระรัตนตรัย มุ่งไปสู่ความเป็นอิสระจากพันธนาการแห่งชีวิต ละความเป็นอยู่ที่เต็มไปด้วยความห่วงกังวลและวุ่นวายเร่าร้อนแบบโลกมาด่ารงเพศบรรพชิต

มีชีวิตเหมือนนกน้อยอาศัยรังเล็ก ๆ ในป่าเป็นที่พำนักหลับนอน จะโผบินบินไป ณ แห่งใดก็สะดวกและอิสระ เพราะไม่มีสัมภาระมากมาย จะมีอยู่ก็เพียงแต่ปิกและขนเท่านั้นติดไปกับตัวพร้อมที่จะบินไปในโลกกว้างได้อย่างเสรี

ชีวิตพระป่าก็เช่นเดียวกัน มีเพียงบาตร จีวร และกุฏิหลังเล็ก ๆ ในราวป่าเป็นที่อยู่อาศัย ส่วนบริหารเครื่องใช้สอยส่วนตัวก็มีเท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเท่านั้น

จึงกล่าวได้ว่า เป็นวิถีชีวิตเบาสบาย ปราศจากความห่วงกังวล ดันรนแสวงหาและความผูกมัดอยู่กับสิ่งใด (ตามรอยพระโพธิญาณ, ชีวิตพระกรรมฐานใน “ป่าพง”. 2535 : 15)

5.3 บทบาทของวัดป่าที่มีต่อสังคม

สถาบันทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นสถาบันที่มีความผูกพันกับสังคมไทยมาช้านาน จนกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวไทยโดยส่วนรวมนั้น มีรากฐานมาจากคำสอนทางพุทธศาสนา ซึ่งคำสอนทางพุทธศาสนานั้นไม่ใช่เป็นเพียงการคิดค้นหาเหตุผลในเรื่องความจริงเพื่อสนองความต้องการทางปัญญาเท่านั้น แต่ต้องมุ่งหมายและแสดงแนวทางสำหรับประพฤติปฏิบัติในชีวิตจริง (อัศศี ศรีทราชัยกุล. 2531 : 2 ; อ้างอิงจาก พระราชวรมุนี. 2529 : 1) ดังนั้น การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับสังคมไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาเชิงปรัชญา เชิงเศรษฐกิจ การเมืองนั้น จะต้องคำนึงถึง

ส่วนประกอบอื่น ๆ ซึ่งรวมกันเป็นพุทธศาสนาด้วย องค์ประกอบที่เป็นพุทธศาสนานั้น ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรมคำสั่งสอน พระภิกษุสงฆ์ วัด และอุบาสก อุบาสิกา เป็นส่วนประกอบที่เป็นรูปธรรมและเกี่ยวพันมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมอยู่ตลอดเวลา องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนอยู่เพื่อกันและกัน หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปเสียจะทำให้ขาดความสมบูรณ์ในสังคม (อัคคี ศรัทธาชัยกุล. 2531 : 2 ; อ้างอิงจาก สมบูรณ์ สุขสำราญ. 2527 : 5.)

อีกทั้งสถาบันศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญอย่างหนึ่งในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทย ตลอดมา โดยมีส่วนช่วยในการกล่อมเกล่าจิตใจและลักษณะนิสัยของคนไทย ตลอดจนให้การบริการตามความจำเป็นความต้องการของประชาชน และมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาสังคมแก่สังคมไทยมาแล้วเป็นอย่างมาก แม้กระทั่งปัจจุบันความสำคัญดังกล่าวก็ยังคงมีอยู่ พระภิกษุสงฆ์กับวัดยังต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมตลอดไป สถาบันศาสนาจึงอำนวยประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างมาก (อกนิษฐ์ โพธิ์ทอง. 2537 : 1)

โดยเฉพาะวัดหรือสถาบันสงฆ์ที่เป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนานั้นมีฐานะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย และวัดยังถือได้ว่าเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจ เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพเชื่อถือและการร่วมมือของประชาชน (โฉจิ ในสุ. 2530 : 2) โดยมีพระสงฆ์ พระสงฆ์เป็นผู้แทนของวัดที่คอยชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติตนของพุทธมามกะให้ไปในทางที่ดีในสังคมทุกระดับชั้น (สมคิด เฟิงอุดม. 2535 : 17) ดังเช่นที่ อานนท์ อาภาภิรม กล่าวไว้ว่า “การเคารพนับถือของคนไทยที่มีต่อพระสงฆ์นั้นเป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วทุกส่วนทุกชั้นของสังคม” วัดจึงเป็นสถาบันที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยได้เป็นอย่างดี ในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคมท้องถิ่นชนบทห่างไกล จึงมักมีวัดเป็นสถานสำคัญของชุมชนนั้น ๆ มากบ้างน้อยบ้าง (อานนท์ อาภาภิรม. 2521 : 112) ซึ่งสอดคล้องกับภัทรพร สิริกาญจนที่ว่า พุทธศาสนิกชนชาวไทยเป็นผู้มีความเคารพนับถือพระสงฆ์เป็นอย่างสูง ทั้งนี้เนื่องจากเราถือว่าพระสงฆ์เป็นทั้งพุทธทายาทและธรรมทายาท เป็นผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พุทธศาสนาแทนพระพุทธเจ้า และเป็นผู้ถ่ายทอดพระธรรมอันลึกซึ้งให้ชาวบ้านได้เข้าใจและสามารถปฏิบัติตามได้ ชาวบ้านมองเห็นพระสงฆ์เป็นบุคคลตัวอย่าง ผู้ประพฤติดีประพฤดีชอบที่พวกเขาสามารถไว้วางใจได้ และเป็นที่ยอมรับให้พวกเขาแก้ไขปัญหาคความทุกข์ความเดือดร้อนต่าง ๆ ได้ พุทธศาสนิกชนชาวไทยจึงศรัทธาเลื่อมใสและเต็มใจกราบไหว้พระสงฆ์ และถือว่าพระสงฆ์เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จำเป็นต้องคงอยู่ในสังคมไทย (ภัทรพร สิริกาญจน. 2536 : 34)

จึงทำให้เห็นได้ว่าวัดนั้นอยู่ในฐานะเป็นที่ยึดเหนี่ยวประชาชนให้มีความสามัคคี และให้รวมตัวกันเข้าเป็นหน่วยหนึ่ง ๆ ได้ หรือกล่าวได้ว่าเป็นหลักประกันความมั่นคงของชาติส่วนหนึ่งเช่นกัน (Blanchard. 1958 : 49) ซึ่งสอดคล้องกับที่เนตรนภิส นาควิชระ ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัดในสังคมไทยระดับท้องถิ่นไว้ตอนหนึ่งว่า วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ขาดไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านหรือละแวกบ้านใดต่างก็มีวัดเป็นสมบัติร่วมกันของคนในท้องถิ่น ประชาชนในแต่ละละแวกบ้านต่างก็มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับวัด ซึ่งได้ให้ความอนุเคราะห์แก่ชุมชนนั้นทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ และวัตถุซึ่งเป็นสมบัติร่วมของชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ (เนตรนภิส นาควิชระ. 2529 : 1)

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชนหรือสังคมไม่สามารถแยกจากกันได้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และลักษณะความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชนนั้นก็เปรียบได้กับว่าเป็นความสัมพันธ์ของพระสงฆ์กับประชาชนนั่นเอง และที่กล่าวว่าวัดกับชุมชนไม่สามารถแยกจากกันเพราะพระสงฆ์และประชาชนต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยที่พระสงฆ์ต้องพึ่งพาปัจจัย 4 จากประชาชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการให้วัตถุ และพระสงฆ์ก็ต้อง

ตอบแทนประชาชนด้วยการให้ธรรม ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ หรือแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชนอีกด้วย

ดังเช่นคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาทั้งฝ่ายธรรมและฝ่ายวินัยได้กำหนดให้ชีวิตของพระสงฆ์เกี่ยวเนื่องและผูกพันอยู่กับสังคมาโดยพื้นฐานทีเดียว ชีวิตสังคมาของพระสงฆ์นี้ อาจแยกได้เป็น 2 ส่วน คือ ความสัมพันธ์ภายในสังคมาสงฆ์ระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันเอง และความสัมพันธ์ในสังคมาส่วนรวมระหว่างพระสงฆ์กับคฤหัสถ์

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ด้วยกัน ชีวิตสังคมาเป็นข้อผูกพัน และสำคัญเพียงไรจะเห็นได้ชัดเจนจากบทบัญญัติต่างๆ ในวินัยของสงฆ์ มีการอยู่ร่วมกันเป็นวัตร การกำหนดเขตสีมาอุโบสถ การปวารณา การกรานกฐิน ตามพุทธบัญญัติ ที่ให้สงฆ์เป็นใหญ่ในกิจการต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า สังฆกรรม มีการอุปสมบท การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น

ส่วนในด้านความสัมพันธ์กับคฤหัสถ์นั้น พระสงฆ์ถูกกำหนดให้ต้องฝากชีวิตความเป็นอยู่อยู่กับคฤหัสถ์เริ่มแต่อาหาร ซึ่งพระสงฆ์เป็นอยู่ด้วยการบิณฑบาต คือ อาหารที่คฤหัสถ์ถวาย ตลอดถึงปัจจัยอย่างอื่น ๆ และความเป็นอยู่ที่ต้องอาศัยคฤหัสถ์เป็นประจำ เป็นข้อบังคับอยู่ในตัว ให้ชีวิตของพระสงฆ์ผูกพันอยู่กับสังคมาของคฤหัสถ์ ความผูกพันนี้มีได้มีกำหนดแต่ฝ่ายวินัยอย่างเดียวเท่านั้น แม้ในทางธรรมก็มีพุทธพจน์ตรัสสอน และเตือนพระสงฆ์ในระลึกเสมอในภาวะนี้ เพื่อให้เกิดความสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ และความรู้สึกรับผิดชอบของตน

หน้าที่ทางสังคมาของพระสงฆ์เกิดขึ้น เพราะความผูกพันในด้านความเป็นอยู่นี้เป็นสำคัญส่วนหนึ่ง ๆ นอกจากนั้นเมื่อก้าวในแง่คุณธรรม พระสงฆ์ก็ย่อมมีหน้าที่จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์ด้วยอาศัยเมตตา และกรุณาธรรมของตน พุทธพจน์ที่ตรัสสอนเกี่ยวกับหน้าที่ทางสังคมาของพระสงฆ์มีอยู่มาก พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนหน้าที่ตั้งแต่ทรงเริ่มประกาศพระศาสนาทีเดียว ดังจะเห็นได้จากพระพุทธพจน์ในการส่งพระสาวกในการออกประกาศพระศาสนาบางตอนว่า (ณรังค์ คงนวล. 2539 : 35-36)

“ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายเป็นผู้มีอุปการะมากแก่เราทั้งหลาย บำรุงเราทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร แม้เราทั้งหลายก็จงเป็นผู้มีอุปการะมากแก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศแบบการครองชีวิตอันประเสริฐ พร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธ์ บริบูรณ์แก่พราหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเถิด
ภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลาย ต่างอาศัยกันและกัน ด้วยอามิสทานและธรรมทาน อยู่ประพาศพิพรหมจรรย์นี้ เพื่อต้องการสลัดโอฆะ เพื่อทำความสิ้นทุกข์โดยชอบ ด้วยอาการอย่างนี้”

(ประยุทธ์ ปยุตโต. 2527 : 196 - 197)

นอกจากนี้ ในวินัยยังมีบทบัญญัติ สำหรับรักษาความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนให้อยู่ในสภาพที่ถูกต้องและมั่นคงให้สถาบันสงฆ์อยู่ในฐานะมีเกียรติ เป็นที่เคารพเทิดทูน ทำการอนุเคราะห์ประชาชนด้วยคุณธรรมหวังความสุขแก่ประชาชนอย่างแท้จริง มิใช่เพ่งอามิสหรือกลายเป็นการคลุกคลีกับคฤหัสถ์ เช่น ไม่ให้ภิกษุประจำคฤหัสถ์ ด้วยการยอมตัวลงรับใช้เขาในกิจการต่าง ๆ ไม่ให้เป็นคนมักขอ ซึ่งทำให้คนเสื่อมศรัทธาและความเคารพจากสถาบันสงฆ์และพระพุทธศาสนาให้มีการลงโทษผู้ทำลายความ

สัมพันธอันดีนี้ ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายภิกษุหรือคฤหัสถ์ เช่น บัญญัติให้สงฆ์พิจารณาลงปฏิสารณียกรรม แก่ภิกษุผู้
ทำความผิดต่อคฤหัสถ์ หากทางกำจัดผลประโยชน์ของเขา ทำให้เขาเดือดร้อน ยุแหย่ให้คฤหัสถ์แตกแยกกัน
หรือรับคำกับเขาแล้วไม่ทำจริง เป็นต้น โดยลงโทษให้ไปขอขมาต่อคฤหัสถ์นั้นและในทำนองเดียวกัน สำหรับ
คฤหัสถ์ที่ทำผิดต่อสงฆ์ในความผิดที่คล้ายคลึงกันนั้นก็มิบบัญญัติให้สงฆ์ลงโทษคว่ำบาตรได้เช่นเดียวกัน
(ณรงค์ คงนวล. 2539 : 36)

ฉะนั้นจึงสรุปถึงหน้าที่และความผูกพันทางสังคมาของพระสงฆ์ เกิดจากองค์ประกอบ 3
ประการ คือ

1. การดำรงชีวิตของพระสงฆ์ด้วยอาศัยปัจจัยสี่ที่ชาวบ้านถวาย
2. สภาวะและเหตุการณ์ในสังคมา ย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญสมณธรรม
3. โดยธรรม คือ เมตตา กรุณา จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์ (อริสธรรม

ดิระดอม. 2527 : 2)

ฉะนั้น ลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างวัดกับฆราวาสหรือชุมชนเช่นนี้จะพบในทุกชุมชน
พระจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางโลก และในทำนองเดียวกันคนธรรมดาที่จะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับกิจการ
ของวัดและพระอยู่เสมอ (มณีวรรณ ผิวนิม. 2524 : 6)

ดังนั้น สถาบันสงฆ์จึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสถาบันสงฆ์นี้
จะต้องรวมถึงทั้งวัดและพระสงฆ์ เพราะทั้งสองสิ่งนี้มีความสำคัญกับสังคมาอย่างมากจะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้
รวมทั้งความสัมพันธ์ของวัดกับพระสงฆ์นั้นก็เห็นได้จากว่าการที่วัดจะสมบูรณ์ได้ก็ต้องมีพระสงฆ์อาศัย และ
ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด และภายในชุมชน และประการสำคัญทั้งวัดและพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญใน
วิถีชีวิตของชาวพุทธไทยส่วนใหญ่ทั้งทางด้านศีลธรรมจรรยาและกิจการทางโลก พระสงฆ์เป็นหนึ่งในรัตน
3 คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นเสมือนตัวแทนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้จะเป็นเพียง
สมมติสงฆ์ ไม่ใช่อริยสงฆ์ก็ตามก็ได้รับการเคารพบูชาสักการะนับถืออย่างสูง เป็นสถาบันที่ขาดเสียไม่ได้ใน
ชีวิตประจำวันของพุทธศาสนิกชน นอกจากจะเป็นที่พึ่งพิงทางใจ ชี้นำทางศีลธรรมจรรยาโดยชี้ให้ทำนาให้ดู
และเป็นสถาบันที่เอื้ออำนวยบริการทางศาสนกิจศาสนพิธีแล้ว พระภิกษุสงฆ์ยังทำหน้าที่ให้บริการอื่น ๆ ที่
กลไกของรัฐบาลเข้าไปให้บริการไม่ทั่วถึง ทั้งยังมีส่วนช่วยเสริมกลไกของรัฐให้บรรลุเป้าหมายมากยิ่งขึ้นและ
ทั้งยังมีส่วนช่วยสังคมาในด้านต่าง ๆ อีกด้วย จึงสามารถกล่าวได้โดยสรุปว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่สำคัญต่อ
ชีวิตประจำวันของชาวพุทธ ควรจะต้องมีดังนี้คือ

1. ที่พึ่งบวร
2. สอนธรรม
3. นำปฏิบัติ
4. พัฒนา
5. ปรีกษาคดี
6. มีส่วนช่วยสังคมา (คุณ โทษณ์. 2537 : 75)

บทบาททั้ง 6 นี้ เกี่ยวกับตัวพระสงฆ์โดยตรง แต่ยังมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์โดย
อ้อม คือ บทบาทของวัด ซึ่งเป็นสถานที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ และก็ได้มีผู้สรุปถึงบทบาทของวัดไว้หลายคน
ดังนี้

สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ ได้กล่าวถึงบทบาทของวัดไว้ดังนี้

1. วัดทำให้เกิดวัฒนธรรมพื้นบ้าน
2. วัดเป็นสถานที่ที่จัดศาสนพิธี ใช้เป็นศูนย์กลางตั้งคนมาสอนให้รู้จักเคารพระบบ

ระเบียบและเป็นผู้มีพิธีรีตอง

3. วัดเป็นสถาบันรวมศรัทธา สร้างคนที่มีคุณภาพ และสร้างงานอันอำนวยประโยชน์
4. วัดช่วยอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของท้องถิ่น และเป็นพิพิธภัณฑสถานวัฒนธรรมพื้นบ้าน
5. วัดเป็นสถานที่สำหรับแนะนำประจำท้องถิ่น พระภิกษุให้คำปรึกษาชี้แนะอุปาสก

อุบาสิก

6. วัดเป็นโรงพยาบาล พระภิกษุเป็นหมอประจำท้องถิ่นช่วยรักษาโรคภัยทั้งปวง
7. วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาออกโรงเรียนประจำท้องถิ่น

(สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์. 2522 : 75 - 79)

ลอร์วี เนลสัน ได้กล่าวถึงบทบาทของวัดไว้ดังนี้

1. สอนแนวคิดและลัทธิของศาสนา
2. อบรมสั่งสอนให้สมาชิกปฏิบัติตามศีลธรรม
3. อำนวยความสะดวกในการประกอบกิจกรรมทางศาสนา
4. ช่วยเหลือสังคมและช่วยในกิจกรรมสหกรณ์
5. เป็นที่ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ
6. ให้บริการสังคมในฐานะเป็นสถาบันสำคัญทางสังคม

(Nelson. 1955 : 343)

อัลบิน แอล. เบอร์ทรานด์ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของวัดไว้ว่า “ในสังคม วัดมีหน้าที่เสริมสร้างศีลธรรม ศาสนา และจิตวิญญาณทางชีวิตของมนุษย์” (Bertrand. 1958 : 237-239)

พระราชวรมณี ได้อธิบายบทบาทและหน้าที่วัด พอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านส่งบุตรมาให้พระฝึกฝน อบรมศีลธรรมและได้รับการเรียนวิชาต่าง ๆ

2. เป็นสถานสงเคราะห์ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยและเล่าเรียนด้วย
3. เป็นสถานพยาบาลที่แจกจ่ายยาแก่คนป่วย
4. เป็นที่พักคนเดินทาง
5. เป็นที่ที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจ และหาความรู้
6. เป็นสถานที่บันเทิงที่จัดงานเทศกาลต่าง ๆ
7. เป็นที่ไกลเกลียดข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวของชาวบ้าน
8. เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรม ที่รวบรวมศิลปกรรมต่าง ๆ
9. เป็นคลังพัสดุ สำหรับชาวบ้าน
10. เป็นศูนย์กลางการปกครอง ที่สำหรับประชุมลูกบ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
11. เป็นที่ประกอบพิธีกรรม หรือบริการพิธีกรรม

(พระราชวรมณี. 2527 : 205-206)

อภิศักดิ์ โสมอินทร์ กล่าวถึง ความสำคัญของวัด ดังนี้

1. เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวด้านจิตใจในสังคม
2. พระเป็นที่ปรึกษาอย่างดีของชาวบ้าน
3. พระเป็นผู้นำในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
4. วัดเป็นสถาบันที่ช่วยดำรงรักษาจารีตประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนและของชาติ ไว้ไม่ให้สูญหาย (อภิศักดิ์ โสมอินทร์. 2522 : 100-101)

ชาติ ไว้ไม่ให้สูญหาย (อภิศักดิ์ โสมอินทร์. 2522 : 100-101)

จะเห็นได้ว่า บทบาทของวัดและพระสงฆ์จะต้องควบคู่กันไปในการบริการสังคม อย่างที่ได้กล่าวในข้างต้นแล้วว่าวัดจะต้องมีพระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม เพราะพระสงฆ์นั้นถือได้ว่าเป็นตัวแทนของวัด เพราะไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาสำหรับคนในท้องถิ่นได้ก็จะต้องมีพระสงฆ์เป็นผู้สอน จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในวัดนั้นหรือแม้กระทั่งภายในชุมชนจะต้องมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน อย่างเช่น ในด้านของปัจจัยทางกายภาพ และสังคม รวมถึงทัศนคติ ความคิดที่เกี่ยวกับการเข้าถึงหรือแรงจูงใจที่มีผลทำให้มนุษย์ตัดสินใจที่เดินทางไปทำกิจกรรมในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น

ประทีป ช่วยพัฒนา ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสะดวกในการเข้าถึงเมืองกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รายได้ และแรงงานอุตสาหกรรมของชุมชนเมือง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และพัทลุง ผลการศึกษาพบว่า เมืองที่มีความสะดวกในการเข้าถึงสูง จะมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รายได้ และแรงงานอุตสาหกรรมสูงกว่าเมืองที่มีความสะดวกในการเข้าถึงต่ำ (ประทีป ช่วยพัฒนา. 2534 : บทคัดย่อ)

ไชยา กุฎาคาร ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์พื้นที่ตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคของศูนย์การค้าในและนอกเขตศูนย์กลางธุรกิจหลัก พบว่า แรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ลูกค้าเดินทางไปซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้าในเขตศูนย์กลางธุรกิจหลัก คือ มีจำนวนและชนิดของสินค้าให้เลือกมา เพราะทำให้มีโอกาสในการเลือกซื้อสินค้าได้มาก ส่วนแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ลูกค้าเดินทางไปซื้อสินค้าที่ศูนย์การค้านอกเขตศูนย์กลางธุรกิจหลัก คือ แรงจูงใจในด้านความสะดวกสบายในการเดินทางมายังศูนย์การค้า (ไชยา กุฎาคาร. 2527 : 108-109)

นิตยา บางโท ศึกษาเรื่องพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าของประชาชนอำเภอโนนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยแยกประเภทสินค้าออกเป็น 3 ประเภท คือ สินค้าจำเป็นในชีวิตประจำวัน สินค้าอำนวยความสะดวกและบันเทิงและสินค้าไม่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาปรากฏว่า

สินค้าจำเป็นในชีวิตประจำวันมีแรงจูงใจที่สำคัญ คือ ชื้อเพราะใกล้บ้าน

สินค้าอำนวยความสะดวกและบันเทิง มีแรงจูงใจที่สำคัญคือ ได้รับคำแนะนำจากเพื่อนบ้านและมีราคาถูก

สินค้าไม่จำเป็นในชีวิตประจำวันมีแรงจูงใจในการซื้อสินค้าที่มีราคาถูกและสามารถผ่อนชำระได้ (นิตยา บางโท. 2541 : บทคัดย่อ)

จุฑามาศ ศิริวงษ์พาณิชย์ ได้ทำการศึกษาลำดับศักยภาพและเขตบริการสาธารณสุขในเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา พบว่า ลักษณะการกระจายของผู้มาใช้บริการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขขึ้นอยู่กับระยะทาง คือ ผู้มาใช้บริการร้อยละ 50 ของผู้มาใช้บริการทั้งหมดจะเดินทางมารับบริการในช่วง

ระยะทาง 0-10 กิโลเมตร และพบว่า มีผู้มาใช้บริการลดลงเมื่อระยะทางเพิ่มขึ้น รายได้ของผู้มาใช้บริการที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้บริการจากสถานบริการที่อยู่ใกล้ลำดับศัภย์ที่สูงกว่าผู้มีรายได้น้อย (จุฑามาศ ศิริวงษ์พาณิชย์. 2532 : 136-137)

รณสิทธิ์ แสงสุว ได้ทำการศึกษาระยะเวลาทางการเดินทางไปซื้อสินค้าและบริการในชนบท อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผู้บริโภคมีความต้องการซื้อสินค้าประเภทอาหารจากศูนย์กลางที่อยู่ใกล้บ้านที่สุด ส่วนสินค้าประเภทเสื้อผ้าและเครื่องมือทำการเกษตรกรรมและการรับบริการรักษาพยาบาล จะมีความต้องการซื้อจากศูนย์กลางใหญ่ระดับตัวอำเภอและตัวจังหวัด ซึ่งจะทำให้เห็นถึงความถี่ของสินค้าว่าถ้าสินค้าที่มีความถี่ในการซื้อต่ำ จะทำให้มีความต้องการซื้อสินค้าจากศูนย์กลางใหญ่ และยังทำให้เห็นว่าสินค้าหรือบริการแต่ละชนิดจะมีผลต่อระยะเวลาทางการเดินทางของผู้บริโภคแตกต่างกันไป (รณสิทธิ์ แสงสุว. 2518 : 75-78)

จินตนา สุร่าไพ ได้ทำการศึกษาเขตอิทธิพลทางการค้าและบริการของเทศบาลเมืองอุบลราชธานี พบว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อเขตการค้าและบริการของเทศบาลเมืองอุบลราชธานี ได้แก่ ประเภทของการบริการและระยะทางที่ใช้ในการเดินทาง ส่วนปัจจัยอื่นได้แก่ ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง ปริมาณของสินค้า ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง รวมถึงรายได้ของประชากร (จินตนา สุร่าไพ. 2537 : บทคัดย่อ)

จรัญ แสงพุ่ม ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสะดวกในการเข้าถึงเมืองกับจำนวนประชากรประเดิมในเขตเมือง พบว่า เมืองที่มีความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงเมืองจากบริเวณโดยรอบดินนั้นจะเป็นศูนย์บริการที่ส่งเสริมหรือดึงดูดลูกค้าผู้บริโภคไม่เฉพาะแต่ประชากรในเขตเมืองนั้นเท่านั้น แต่รวมถึงประชากรที่อาศัยในเขตชนบทที่ห่างไกล หรือตามเส้นทางคมนาคมต่าง ๆ ฉะนั้นความสะดวกในการเข้าถึงเมืองเป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาถึงความเจริญ อัตราความเจริญของเมืองได้ดี และยังเป็นสิ่งจูงใจทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ หรือความรู้สึก ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า ระยะทางที่เป็นจริง มีอุปสรรคน้อยมาก เพราะมีเทคโนโลยีในการขนส่งสูงขึ้น โดยเฉพาะรถยนต์ ดังนั้นด้านความรู้สึกจึงเป็นสิ่งสำคัญขึ้น ดังเช่นความรู้สึกในการเดินทางของมนุษย์ในปัจจุบัน เกี่ยวกับเรื่องความสะดวก ความยากในการเดินทาง (จรัญ แสงพุ่ม. 2520 : 60-60)

สุนทร โคมิน และสนธิ สมัครการ ที่ศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติทางศาสนาของกลุ่มที่มีลักษณะทางสังคม (เช่น เพศ อายุ) และภูมิหลังทางสังคม (เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้) พบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม เช่น วัยกลางคนและวัยผู้สูงอายุ มีการปฏิบัติทางศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ ร่วมพิธีทางศาสนามากกว่าวัยรุ่นและผู้ใหญ่วัยตอนต้น รวมถึงผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำ มีอาชีพเกษตรกรรม ค่าขาย รายได้ต่ำ มีการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาบ่อยครั้งกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับสูง มีอาชีพรับราชการ และรายได้สูง (สุนทร โคมิน และสนธิ สมัครการ. 2522 : 292 - 297)

วันทนี วิชัยคำ ที่ศึกษาถึงทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนิสิตคณะวิชาการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 300 คน พบว่า

1. นิสิตทุกคณะวิชามีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา
2. นิสิตที่เรียนคณะศึกษามีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่เรียนคณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์
3. นิสิตที่อยู่ชั้นปีที่ 4 มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่อยู่ชั้นปีที่ 1
4. นิสิตหญิงมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่านิสิตชาย

5. นิสิตชายที่เคยบวชแล้วมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา มากกว่านิสิตชายที่ยังไม่เคยบวช
6. นิสิตที่มีอายุมากมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา มากกว่านิสิตที่มีอายุน้อย
7. นิสิตที่มีเป้าหมายในชีวิตว่า เพื่อพัฒนาตนเองและช่วยผู้อื่นพัฒนาให้บรรลุบรรพชา มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา มากกว่าคนอื่น ๆ

8. นิสิตที่มีฐานะเศรษฐกิจค่อนข้างยากจนมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา มากกว่านิสิตที่มีฐานะเศรษฐกิจค่อนข้างร่ำรวย (วันทนีย์ วิชัยคำ. 2515 : 64 - 65)

คณะอนุกรรมการการศึกษา อาชีพ และวัฒนธรรม กล่าวถึง การศึกษาสังเกตจำนวนผู้ดักบาตร พระภิกษุสงฆ์บนท้องถนนในตอนเช้า ๆ จะพบว่า 85% ของผู้ใส่บาตรเป็นผู้หญิง สำหรับการฟังธรรมในวันพระนั้น ผู้มาฟังธรรมถึงร้อยละ 90 จะเป็นหญิง แต่การที่ผู้หญิงเข้าวัดทำบุญมากกว่าชายนั้นยังด่วนสรุปทีเดียวไม่ได้ว่า ผู้หญิงมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา มากกว่าชาย เพราะมีปัจจัยที่เป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์เช่นนี้

สังคมไทยยังมีส่วนหนึ่งที่ผู้ชายออกไปทำงาน ในขณะที่ผู้หญิงทำงานบ้านหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ทำให้ผู้หญิงมีเวลา และสะดวกในการไปวัดในวันโกนวันพระมากกว่าผู้ชาย

ลักษณะสังคมไทยที่อบรมสั่งสอนให้ผู้หญิงเป็นผู้ตาม การไปรักษาศีลฟังเทศน์จากพระภิกษุ จึงเป็นเรื่องที่จะปฏิบัติธรรมได้ง่ายกว่าในหมู่ผู้ชาย สังเกตผู้หญิงที่ไปปฏิบัติธรรมตามวัด จะเป็นผู้สูงอายุ หลายนคนไปฟังธรรมมิใช่เพื่อความเข้าใจในธรรม แต่ฟังธรรมเพราะถือเป็นบุญกิริยา เข้าใจหรือไม่ ก็ถือว่าได้บุญแล้ว จุดประสงค์ของการฟังธรรมจึงได้เป็นที่ฟังธรรมให้ได้สาระที่จะนำมาเป็นหลักปฏิบัติ

จากค่านิยมของสังคมที่เชื่อว่า การเกิดเป็นผู้ชายนั้นดีกว่าผู้หญิง เพราะผู้หญิงไม่มีโอกาสได้บวชเรียน ผู้หญิงจึงต้องให้ความสนใจในการเข้าวัดทำบุญมากกว่าผู้ชาย

โดยทั่วไปแล้ว การพระศาสนาเป็นเรื่องของพระภิกษุสงฆ์ แม้มรรคทายกวัดหรือผู้ที่เข้าไปปฏิบัติใกล้ชิดพระสงฆ์ ก็มักเคยเป็นคนทีบวชเรียนมาแล้วทั้งนั้น โลกของพระพุทธศาสนาจึงค่อนข้างเป็นโลกของผู้ชาย ผู้หญิงจึงต้องทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนพระสงฆ์ให้ดีที่สุด ด้วยความเชื่อเช่นนี้ ผู้หญิงจำนวนมากจึงนิยมเข้าวัดทำบุญเพื่อสร้างความมั่นใจในความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตอนาคตของตน (คณะอนุกรรมการการศึกษา อาชีพ และวัฒนธรรม. 2541 : 347)

พระศรีวิสุทธิโมลี กล่าวว่างานสงเคราะห์ที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรง คือ งานสงเคราะห์ทางจิตใจเป็นหลัก ส่วนการสงเคราะห์ทางวัตถุมีโดยอ้อม ด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของมาบริจาคแบ่งปันกัน แต่เป็นกิจกรรมชั่วคราว ส่วนการสงเคราะห์ทางจิตใจของพระสงฆ์ที่ทำได้ คือ

1. การให้คำแนะนำทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่าง ๆ
2. การเป็นที่พึ่งให้ความร่มเย็นทางจิตใจ ด้วยการประพฤติเป็นตัวอย่าง ตลอดจนสถานที่ของวัดสงฆ์เป็นองค์ประกอบด้วย ที่จะหล่อเลี้ยงจิตใจได้
3. การให้คำแนะนำปรึกษาด้านอื่น ๆ เช่น ทางวิชาการ
4. ในสังคมชนบทที่กำลังพัฒนา พระซึ่งเป็นผู้นำในท้องถิ่น พระจะเป็นผู้นำชี้ช่องทางเสนอแนะให้ความคิดริเริ่ม เป็นศูนย์รวม ชักชวนประชาชนมาทำงาน ตลอดจนอาจเป็นที่ปรึกษาชาวบ้านได้ ถ้าพระมีความรู้ มีโอกาสเตรียมพร้อมจะเป็นการให้ความอบอุ่นใจแก่ประชาชนได้
5. การสงเคราะห์บำรุงขวัญ บทบาทประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นสิ่งปลอบประโลมจิตใจ (ศรีวิสุทธิโมลี. 2516 : บทคัดย่อ)

นวัตน์ สุวรรณผ่อง (2524 : 148-157) ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์ทางจิตเวช ศึกษาเฉพาะกรณีวัดที่มีสำนักสมถวิปัสสนากรรมฐานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าบทบาทในการแนะนำให้คำปรึกษาด้านจิตใจนั้นเป็นบทบาทพระสงฆ์ที่มีมากที่สุด รองลงมาได้แก่การส่งเสริมจริยธรรมและพัฒนาทางจิตใจ บทบาทการสอนสมถวิปัสสนากรรมฐาน บทบาท ในการให้ที่อยู่อาศัยแก่คนไร้ที่พึ่ง บทบาทในการรดน้ำมนต์ให้วัดอุ้มงคล ตามลำดับ (นวัตน์ สุวรรณผ่อง. 2524 : 148-157)

จำนงค์ อภิวัฒน์สิทธิ์ ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์และวัดในสังคมปัจจุบันว่า พระสงฆ์และวัดมีบทบาทมาก พระสงฆ์และวัดต้องอยู่ข้างเคียงกันขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ดังนั้นเมื่อเอ่ยถึงวัดก็หมายถึงพระสงฆ์ด้วย วัดเป็นศูนย์กลางสำคัญในชีวิต พระสงฆ์ในฐานะผู้อยู่อาศัยและปกป้องรักษาวัด ก็ย่อมจะมีบทบาทที่สำคัญมากในชุมชนโดยอัตโนมัติ บทบาทตามประเพณีของพระสงฆ์ประกอบด้วย การสอนธรรม เป็นพิธีกรในการประกอบพิธีกรรม ช่วยส่งเสริมความสามัคคีของชาวบ้าน ปลอดภัยประชาชนในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเป็นทุกข์ และช่วยตัดสินปัญหาข้อพิพาทระหว่างสมาชิกของหมู่บ้าน พระสงฆ์มีการติดต่อกับชาวบ้านทุกวันและพัวพันกับปัญหาทางโลกของชาวบ้าน บทบาททางสังคมของพระสงฆ์จะเป็นการสนองตอบต่อช่วงเวลาที่รัฐบาลไม่อาจช่วยเหลือประชาชนได้ เช่น ขาดสถานที่เรียนหนังสือ ขาดที่รักษาพยาบาล ไม่มีระบบตำรวจและศาลยุติธรรม ในการบริการทางสังคมและสวัสดิการชุมชน เมื่อไม่มีสิ่งดังกล่าวพระสงฆ์จึงเป็นผู้ตัดสินปัญหาความขัดแย้ง ทำการอบรมเด็กดื้อที่พ่อแม่ไม่อาจจะอบรมได้ และช่วยอนุเคราะห์เด็กกำพร้า พระสงฆ์ช่วยสร้างและสั่งสอนเทคนิคขั้นพื้นฐาน ซึ่งเรียนได้ในวัด เช่น สถาปัตยกรรม ช่างไม้ ช่างก่ออิฐปูน ช่วยปรับปรุงการเกษตร และรักษาโรคด้วยยาแผนใหม่ จากข้อเท็จจริงดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่า พระสงฆ์เป็นผู้รับใช้ประชาชนในชนบท ช่วยรักษาประเพณีและพิธีกรรมนำเสถียรภาพมาสู่สังคมและช่วยสร้างความทันสมัยให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ดังนั้นผู้นำที่แท้จริงคือพระสงฆ์ ซึ่งช่วยวางแผน แนะนำ และสนับสนุนงานของชาวบ้าน (จำนงค์ อภิวัฒน์สิทธิ์. 2525 : 145-152)

พรประภา กิจโกศล ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทและผลได้ต่อการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านโนนเมือง อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า พระสงฆ์ดำเนินการพัฒนาประชาชนในชนบท โดยเน้นการพัฒนาจิตใจเป็นหลัก โดยตั้งโครงการรณรงค์ลด ละ เลิกอบายมุข และโครงการเสริมเพื่อพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ได้แก่ โครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โครงการสหกรณ์ร้านค้า และโครงการออมทรัพย์ ประชาชนให้ความร่วมมือในทุกโครงการ เนื่องจากเห็นว่ามิประโยชน์ต่อตนเองและหมู่บ้าน โดยพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการ และลักษณะการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ยังเป็นการรับผลประโยชน์เท่านั้น การเข้ามามีส่วนร่วมวางแผน และดำเนินการมีน้อย การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติตามคำสั่งสอนทางพุทธศาสนาของประชาชน เปรียบเทียบว่าก่อนและหลังจากที่พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนา พบว่า ประชาชนมีการปฏิบัติตนดีขึ้นทั้งด้านการปฏิบัติกิจทางศาสนา การลดอบายมุข และการพัฒนาจิตใจ โดยยอมรับว่าพระสงฆ์มีบทบาทต่อการปฏิบัติในทางดีขึ้นในระดับปานกลาง (กองแผนงาน, กรมการศาสนา. 2538 : 388)

บรรพต วีระสัย, บุญลือ วันทายนต์ และอร วีระสัย ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ โดยศึกษาเฉพาะกรณีวัดในกรุงเทพมหานคร และฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. พระสงฆ์มีบทบาทในด้านสังคม บทบาทของพระสงฆ์ด้านนี้ ก็คือ การอบรมจริยธรรม การลดการเสพยาเสพติด การอนุเคราะห์ผู้ยากไร้ การสงเคราะห์ผู้มีปัญหาทางใจ การอนุเคราะห์ผู้เดินทาง และการช่วยเหลือกิจกรรมของประชาชนในการช่วยเหลือกิจกรรมของประชาชน มีกิจกรรมต่างๆ เช่น การใช้วัด

เก็บวัสดุ เครื่องใช้ หรือวัตถุเครื่องใช้ หรืออื่น ๆ เก็บของศักดิ์สิทธิ์ อนุเคราะห์สัตว์เลี้ยง ให้ยืมเครื่องใช้ เป็นต้น และยังมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอีกด้วย

2. พระสงฆ์มีบทบาทในด้านการศึกษหลายประการ ได้แก่ การให้ความรู้แก่พระสงฆ์ และประชาชนทั้งภายในและภายนอกวัด การสร้างโรงเรียนในวัด

3. พระสงฆ์มีบทบาทในด้านเศรษฐกิจ ด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีบทบาทในการสอนงานอาชีพด้านฝีมือ เช่น การวางแผนโบราณ ยาสมุนไพร ศิลปกรรม การก่อสร้าง เป็นต้น (บรรพต วีระสัย, บุญลือ วันทายนต์ และอร วีระสัย. 2523 : 26-51)

อำนาจ บัวศิริ ได้วิจัยเรื่อง “คุณสมบัติ และบทบาทเจ้าอาวาสวัดในพระพุทธศาสนาที่เอื้อต่อการพัฒนาชนบทยากจนในภาคเหนือ” โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ พระสงฆ์ พระสังฆาธิการ ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ ประชาชนที่มีอาชีพค้าขาย และประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม จากการวิจัยพบว่า บทบาทของเจ้าอาวาสวัดที่จะช่วยพัฒนาชนบทยากจนในภาคเหนือ มีดังนี้

1. ด้านการปลูกฝังและส่งเสริมศีลธรรมแก่ประชาชน พบว่า การใช้สถานที่ในวัดเป็นที่จัดการศึกษาอบรมให้ความรู้ด้านพุทธศาสนาแก่ประชาชนเป็นประจำทุกวันพระ และการจัดทำวัด และบริเวณให้สะอาดร่มรื่นเพื่อให้ประชาชนที่เข้ามาเกิดความสงบทางจิตใจได้

2. ด้านกิจกรรมระดับหมู่บ้าน มีการพัฒนาแหล่งน้ำ หมู่บ้าน งานธนาคารโค กระบือ งานกลุ่มออมทรัพย์หรืองานธนาคารข้าว และกลุ่มอาชีพ

3. ด้านการบริหารขั้นพื้นฐาน มีการให้ความช่วยเหลืองานด้านสาธารณสุขมูลฐาน งานโภชนาการ งานบริการ ด้านกฎหมาย งานแหล่งน้ำสะอาด และงานผลิตหนังสือเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสังคม (อำนาจ บัวศิริ. 2528 : 76-80)

เฉลิม อุตกฤษณ์ ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาบทบาทของพระภิกษุในด้านการพัฒนาชุมชน” ซึ่งทำการศึกษาจากรายงานการปฏิบัติศาสนกิจในสวนภูมิภาคของพระภิกษุใน “โครงการอบรมพระภิกษุเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น” พบว่า พระภิกษุมีบทบาทในงานพัฒนาชุมชนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. เรื่องการพัฒนาวัดนั้น พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด คือ การสร้างปรับปรุงที่อยู่อาศัย การคมนาคมภายในวัด

2. เรื่องการพัฒนาหมู่บ้าน พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด คือ การปรับปรุงการคมนาคมในหมู่บ้าน

3. เรื่องการบริการสังคม พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด คือ การสร้างปรับปรุงบริเวณโรงเรียน และจัดหาอุปกรณ์การศึกษา

4. เรื่องการพัฒนาการศึกษา พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด คือ การอบรมศีลธรรมประชาชน การศึกษาด้านปริยัติธรรม (เฉลิม อุตกฤษณ์. 2521 : 31-34)

พระวิเชียร สีหาบุตร ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณีพระธรรมมหาวิราญวัตร วัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” พบว่า ท่านมีบทบาทในการพัฒนาสังคมได้ 3 ด้าน โดยสรุปดังนี้

1. ด้านให้การสนับสนุน คือ สนับสนุนด้านเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ โดยผ่านการศึกษาด้านการสาธารณสุข และองค์การของรัฐ และเอกชน ด้านอื่น ๆ เพื่อให้องค์กรเหล่านั้นสามารถทำงานด้านการพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น คือ ประหยัดเวลา ประหยัดงบประมาณ

2. ด้านการพูดคุยสนทนา การพูดคุย การสนทนา การแสดงธรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนดำเนินชีวิต ดำรงชีวิตที่ประกอบด้วยธรรม ทำให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความเป็นจริงของชีวิต ความเป็นจริงของปัจจัยแวดล้อมตามที่เป็นจริง จึงเป็นการดำเนินบทบาทในการให้ความคิดหรือการเตือนสติทางสังคม

3. ด้านการให้ความคิด ด้านการให้ความรู้ความคิดของประชาชน คือ เมื่อได้รับการเตือนสติแล้วทำให้มีความคิด ถ้าความคิดเป็นประเด็นหลักที่สำคัญ เพราะคนเราถ้าความคิดถูกต้องแล้ว ย่อมนำไปสู่แนวทางที่ดีตามมาด้วย ฉะนั้นก่อนพระธรรมมหาวิธานวัตร ได้จัดการศึกษาส่งเสริมให้บุตรหลานได้รับการศึกษาท่านแสดงธรรมในโอกาสต่าง ๆ ท่านพูดตามหอกระจายข่าว สนทนากับประชาชนอย่างไม่เป็นทางการ และเป็นทางการก็ตาม ล้วนเป็นการให้ความรู้ความคิดแก่ประชาชนในสังคม (พระวิเชียร สีหาบุตร. 2537 : 139-149)

โดจิ โนสุ ทำการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัดสงขลา พบว่า

1. บทบาทที่ปฏิบัติจริงมากที่สุดของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมด้านการศึกษา คือ การอบรมให้ความรู้ด้านพุทธศาสนา และศีลธรรมแก่ประชาชน รองลงมาคือ การอบรมให้ความรู้ด้านวัฒนธรรม และพิธีกรรมแก่ประชาชน และการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ตามลำดับ บทบาทที่ปฏิบัติน้อยที่สุดของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมด้านการศึกษา คือ การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยขึ้น

2. บทบาทที่พระสงฆ์ปฏิบัติมากที่สุดในด้านการเผยแผ่ธรรมะ คือ การจัดให้พิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนาในวัด รองลงมาคือ การรับนิมนต์ไปประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ นอกวัด การอบรมสั่งสอนประชาชนในงานเทศกาลผู้มาบำเพ็ญบุญต่าง ๆ ตามลำดับ

3. บทบาทที่ปฏิบัติมากที่สุดของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมด้านการสงเคราะห์ คือ การช่วยอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ แก่ประชาชน บทบาทที่ปฏิบัติรองลงมาคือ การร่วมมือปฏิบัติสังฆกรรม ช่อมแซมวัด การแนะนำให้ประชาชนรู้จักทอดกฐนขันธ์หมื่นเพ็ญ และช่วยขยายในการประกอบอาชีพที่ชอบธรรม การช่วยประชาชนโดยการให้ยืมสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่าพระสงฆ์มีบทบาทด้านการสงเคราะห์ทางจิตใจ และทางวัตถุควบคู่กันไปด้วยดี (โดจิ โนสุ. 2530 : 122-127)

พิสมัย ตั้งพูนสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบบทบาทของพระภิกษุสงฆ์และ พระสงฆ์คาทอลิกที่มีต่อชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า เมื่อประเทศไทยรับเอาวัฒนธรรมตะวันตก และได้เริ่มจัดการศึกษาตามระบบใหม่ตามแบบอย่างตะวันตกแล้ว แม้ระยะแรกจะเป็นงานร่วมกัน ระหว่างรัฐกับสถาบันสงฆ์ แต่ต่อมาไม่นานรัฐก็เข้ามารับผิดชอบจัดการศึกษาของสังคมไทยเองโดยสิ้นเชิง บทบาทในการให้การศึกษแก่ประชาชนในรูปที่เป็นระบบถูกยกออกไปจากวัด และแยกขาดจากวัด พระสงฆ์ซึ่งประสบปัญหาในการปรับตัว เพื่อให้พร้อมที่จะเป็นผู้ให้การศึกษาระบบใหม่ ตั้งแต่ระยะเริ่มแรกอยู่แล้ว เพื่อไม่ต้องเป็นภาระที่จะต้องจัดทำ ไม่ช้าไม่นานก็หมดความสนใจในการศึกษา และหมดประสิทธิภาพในการศึกษาก็ไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์กับประชาชนก็ลดน้อยลงอย่างน่าเสียดายยิ่ง

ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของประชาชนพลเมืองไทย ท่านย่อมมีความรับผิดชอบโดยตรงในการที่จะสั่งสอนประชาชนให้เว้นจากการทำความชั่ว ให้พยายามทำความดี และรักษาจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส บางครั้งท่านก็เป็นผู้นำให้สละแรงงานร่วมกันในการสร้างถนน บ่อน้ำ ศาลา และอื่น ๆ ซึ่งความเคารพนับถือในพระสงฆ์ ทำให้ประชาชนร่วมกันในการพัฒนาหมู่บ้านด้วยความสามัคคี และเต็มใจจนประสบผลสำเร็จมามากแล้ว

ในด้านงานสงเคราะห์ งานที่พระสงฆ์ทำโดยตรง คือการสงเคราะห์ทางจิตใจเป็นหลัก ส่วนการสงเคราะห์ทางวัตถุมีได้โดยอ้อม ด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำ หรือนำสิ่งของ หรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยแบ่งปันเป็นประโยชน์กว้างขวางออกไป บทบาทที่นำมากล่าว เป็นตัวอย่าง คือ

1. เป็นที่พึ่งทางจิตใจ การประพฤติเป็นตัวอย่าง ที่อยู่วัดวาอารามร่มรื่นเป็นองค์ประกอบหล่อเลี้ยงทางจิตใจ
2. ให้การแนะนำทางจิตใจ เช่น เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่าง ๆ เพราะพระเป็นผู้มีศีลประชาชนจึงถือว่าท่านเป็นที่ปรึกษาได้สะดวก และสนิทใจ
3. การให้คำแนะนำปรึกษาด้านอื่น ๆ เท่าที่จะทำได้ เช่น ทางวิชาการแก่ลูกศิษย์และประชาชนทั่ว ๆ ไป
4. ในสังคมชนบทที่กำลังพัฒนา เมื่อชาวบ้านยังไม่พร้อมที่จะช่วยตัวเองในการพัฒนานั้นได้ พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำในท้องถิ่นอยู่แล้วแต่เดิม หากท่านเป็นศูนย์กลาง และท่านมีโอกาสเตรียมความพร้อม ท่านอาจเปิดช่องทางที่มีอยู่ในการพัฒนาและจะเป็นผู้นำที่ดีได้
5. การสงเคราะห์ทางจิตใจอีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ ประเภทพิธีกรรมต่าง ๆ สนับสนุนขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ เนื่องในโอกาสเทศกาลต่าง ๆ (พิสมัย ดั่งพูนสุข. 2523 : 155)

จากเอกสารงานวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการที่มนุษย์จะตัดสินใจเดินทางไปทำกิจกรรมในพื้นที่ต่าง ๆ นั้น มีปัจจัยอยู่หลายด้านที่มีผลต่อการเดินทาง อย่างเช่น ระยะทาง ความสะดวกในการเข้าถึง ความรู้สึก เวลา วิธีการเดินทาง การได้รับข่าวสาร เป็นต้น รวมถึงปัจจัยทางด้านสังคม เช่น บทบาทของวัดและพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้าน การช่วยเหลือทางด้านจิตใจแก่คนในสังคม หรือแนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือจะเป็นทางด้านการศึกษา ด้านการสังคมสงเคราะห์ การสร้างสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ การพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญ

สิ่งที่ถือว่าเป็นบทบาทหลักของวัดที่มีต่อสังคมก็คือ บทบาทการช่วยเหลือทางด้านจิตใจ การเผยแพร่ธรรมะ หรือเป็นการช่วยให้ประชาชนในสังคมหลุดพ้นจากทุกข์ที่เกิดขึ้นภายในใจ ซึ่งประชาชนในสังคมค่อนข้างเลื่อมใสศรัทธากับการแสดงบทบาทนี้ของพระสงฆ์เป็นอย่างมาก ส่วนบทบาทในการพัฒนาชุมชนหรือสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การสร้างสิ่งสาธารณูปโภค การสังคมสงเคราะห์ หรือบูรณะปฏิสังขรณ์วัด หรือรักษาสีของส่วนรวมของสังคม เป็นต้น บทบาทเหล่านี้ถือว่าเป็นบทบาทของที่พระสงฆ์ปฏิบัติต่อสังคม

จากบทบาทเหล่านี้ทำให้เห็นถึงความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระหรือวัดได้อีกด้วย เพราะความศรัทธาของประชาชนที่จะเกิดขึ้นได้นั้นเกิดจากการแสดงออกในบทบาทต่าง ๆ ของพระสงฆ์ที่ประชาชนเห็นแล้วคิดว่า การแสดงออกในบทบาทเหล่านี้เหมาะสม ก็จะทำให้ประชาชนทุ่มเทแรงกายแรงใจทุกอย่างในการทำประโยชน์ต่าง ๆ แก่วัดและพระ โดยที่ท่านไม่ได้เรียกร้องในสิ่งเหล่านั้นเลย ไม่ว่าจะเป็นการบริจาคทรัพย์สินให้แก่วัดหรือการสร้างถาวรวัตถุต่าง ๆ เป็นต้น และจากงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้ศึกษามานี้ ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาถึงว่าปัจจัยใด ไม่ว่าจะเป็นทางกายภาพหรือทางสังคมก็ตาม มีผลต่อการตัดสินใจที่จะเดินทางไปวัดป่าธรรมยุติอย่างไรบ้าง และมีปัจจัยใดที่มีความสำคัญมาก เพื่อที่จะนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ อธิบายได้ถึงสาเหตุที่ประชาชนศรัทธาเลื่อมใสในวัดป่าธรรมยุติ และเป็นแนวทางในการส่งเสริมและเผยแพร่ให้วัดป่าธรรมยุติ มีบทบาทต่อการเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจและเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของประชาชน หรือใช้ศึกษาในพื้นที่อื่นได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาและเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลแหล่งต่าง ๆ และศึกษาจากการสังเกตและการสอบถามควบคู่กันไปด้วย ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการศึกษาดังนี้

1. การกำหนดพื้นที่และกลุ่มตัวอย่าง
2. การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดพื้นที่และกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสกลนคร ที่เป็นที่ตั้งของวัดป่าธรรมยุติในบริเวณ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอพรรณานิคม อำเภอโคกศรีสุพรรณ อำเภอโพนนาแก้ว และอำเภอส่องดาว

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัดป่าธรรมยุติจำนวน 10 วัด ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือก โดยการให้ประชากรในจังหวัดสกลนครจัดเรียงอันดับวัดป่าธรรมยุติที่มีชื่อมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด และเลือกเอาวัดตัวอย่างใน 10 อันดับแรก ได้แก่ วัดป่าสุทธาวาส วัดป่าอุดมสมพร วัดถ้ำขาม วัดตอขจรธรรมเจดีย์ วัดป่าภูธรพิทักษ์ วัดป่าโนนชุมเงิน วัดถ้ำอภัยดำรงธรรม วัดป่าดงชน วัดถ้ำเจ้าผู้ข่า และวัดถ้ำพระนาใน

ส่วนการเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างนั้น ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบวิธีการบังเอิญ จำนวน 500 คน ซึ่งได้ประชากรตัวอย่างจากผู้มีจิตศรัทธาที่เดินทางมาวัดป่าธรรมยุติ โดยเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนใกล้วัด และผู้มีจิตศรัทธาต่อวัดที่อาศัยอยู่นอกหมู่บ้านหรือนอกเขตจังหวัดสกลนคร

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่

1. ตำราเอกสาร และวารสาร งานวิจัยที่แสดงข้อมูลต่าง ๆ จากหน่วยงานราชการและวัด
2. แผนที่ L7017 มาตราส่วน 1 : 50,000 ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดสกลนครจากกรมแผนที่ทหาร

ทหาร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดระยะทางแผนที่ L7017 มาตราส่วน 1 : 50,000 หน่วยเป็นกิโลเมตร โดยแบ่งการวัดเป็น 2 กรณี คือ

3.1 กรณีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคนในจังหวัดสกลนคร ใช้วิธีวัดระยะทางตามเส้นทางของผู้ตอบเดินทางโดยยึดเส้นทางจากแผนที่มาตราส่วน 1 : 50,000

3.2 กรณีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคนนอกพื้นที่จังหวัดสกลนคร ใช้วิธีวัดระยะทางตามเส้นทางโดยยึดจากทางหลวงของประเทศเป็นเกณฑ์

4. แบบสำรวจใช้ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างของวัด ซึ่งกำหนดให้ประชากรที่มาวัดเป็นผู้ตอบ โดยการเรียงอันดับวัด จำนวน 30 วัด ที่คิดว่ามีชื่อเสียงมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ทั้งนี้กลุ่มประชากรเป็นผู้อยู่ในจังหวัดสกลนคร จาก 18 อำเภอ อำเภอละ 25 คน รวมทั้งสิ้น 450 คน ใช้การสุ่มแบบบังเอิญ และใช้วิธีนับความถี่ เพื่อให้ได้อันดับวัดที่มีความถี่สูงสุด 10 อันดับแรก

อันดับ	ชื่อวัด	อำเภอ	คะแนน	ร้อยละ
1.	วัดป่าสุทธาวาส	เมือง	181	40.2
2.	วัดป่าอุดมสมพร	พรรณานิคม	128	28.4
3.	วัดถ้ำขาม	พรรณานิคม	115	26
4.	วัดตอธรรมเจดีย์	โคกศรีสุพรรณ	77	17.1
5.	วัดป่าภูธรพิทักษ์	เมือง	68	15.1
6.	วัดถ้ำอภัยดำรงธรรม	ส่องดาว	56	12.4
7.	วัดป่าดงชน	เมือง	50	11.1
8.	วัดถ้ำเจ้าผู้ข้า	พรรณานิคม	43	10
9.	วัดป่าโนนขุมเงิน	โนนนาแก้ว	39	9
10.	วัดถ้ำพระนาโน	พรรณานิคม	29	6.4

5. แบบสังเกต ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นเองและนำไปใช้ในการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้งและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่าธรรมยุติ ซึ่งผู้ศึกษาทำการสำรวจและสังเกตบริเวณที่ตั้งโดยรอบ และทำการบันทึกข้อมูลพร้อมทั้งบันทึกภาพถาวรวัตถุที่ปรากฏภายในวัดป่าธรรมยุติ

6. กล้องถ่ายรูป

7. แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับอันดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไป

วัดป่าธรรมยุติ

สำหรับแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

มาก หมายถึง ปัจจัยกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติมาก ให้คะแนน 3 คะแนน และมีค่าระหว่าง 2.334 - 3.00

ปานกลาง หมายถึง ปัจจัยกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติปานกลาง ให้คะแนน 2 คะแนน และมีค่าระหว่าง 1.667 - 2.333

น้อย หมายถึง ปัจจัยกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่า
 ธรรมยุติน้อย ให้คะแนน 1 คะแนน และมีค่าระหว่าง
 1.00 - 1.666

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสารผลงานวิจัยและบทความจากวารสารและหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ และข้อมูลจากวัดเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น ตลอดเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา

2. เก็บรวบรวมข้อมูลที่อยู่ในพื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่

2.1 เก็บข้อมูลวัดตัวอย่าง 10 อันดับแรก โดยการนำแบบสำรวจจำนวน 450 ชุด ไปให้ประชากรในจังหวัดสกลนคร ได้จัดเรียงอันดับวัดที่มีชื่อเสียงมากที่สุดไปถึงน้อยที่สุด จากจำนวน 30 วัด ที่เลือกมาโดยใช้วิธีการเจาะจง และเลือกเอาวัดที่ได้ 10 อันดับแรกเป็นวัดตัวอย่างจากการศึกษาครั้งนี้

2.2 โดยจะนำแบบสำรวจไปเก็บข้อมูลบริเวณตลาดสดและวัดประจำอำเภอ ในจังหวัดสกลนคร ที่มีจำนวน 18 อำเภอ อำเภอละ 25 ชุด รวม 450 ชุด

2.3 ทำการศึกษาสังเกตลักษณะที่ตั้งและสภาพแวดล้อมรวมถึงถาวรวัตถุที่ปรากฏอยู่ภายในวัดป่าธรรมยุติ พร้อมทั้งทำการบันทึกภาพ

2.4 รวบรวมข้อมูลจากแผนที่ L7017 มาตราส่วน 1 : 50,000 ซึ่งแสดงถึงตำแหน่งที่ตั้งของวัด และเส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงวัดธรรมยุติ โดยข้อมูลจะเกี่ยวข้องกับตัวแปรที่เป็นปัจจัยทางด้านกายภาพ ได้แก่ ระยะทางจากชุมชนจนถึงวัด จำนวนเส้นทางที่เข้าถึงวัดได้ และคุณภาพของถนนที่เข้าถึงวัด

2.5 นำแบบสอบถามที่สร้างเรียบร้อยแล้ว ไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำไปทดสอบที่วัดป่าธรรมยุติที่มีลักษณะเช่นเดียวกับวัดป่าธรรมยุติที่ใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ และทดสอบเป็นจำนวน 50 ชุด คิดเป็นร้อยละ 10 ของแบบสอบถามทั้งหมดในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามนั้น ได้โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2538 : 200 - 202) ทำให้ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคือ 0.95

2.6 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำแบบสอบถามไปให้ประชากรตัวอย่างตอบแบบสอบถามตามที่กำหนดขึ้น โดยใช้เวลาในการเก็บแบบสอบถามเป็นเวลา 1 เดือน และจะทำการกำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลออกเป็น 5 ครั้ง ครั้งละ 100 ชุด เนื่องจากจะทำให้ได้ประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้หลากหลาย ซึ่งจะแบ่งเก็บได้ดังนี้

- วันจันทร์ - พุธ สัปดาห์ 100 ชุด
- วันศุกร์ - เสาร์ 100 ชุด
- วันอาทิตย์ 100 ชุด
- วันพระ 100 ชุด
- วันสำคัญทางพุทธศาสนา 100 ชุด

3. วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนาเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ซึ่งได้มาจากการศึกษาสังเกต

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

- นำข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะที่ตั้งของวัดป่า จำนวนเส้นทางและระยะทางในการเข้าถึงวัดมาจัดทำแผนที่ พร้อมด้วยการนำเสนอผลโดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์
- นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 และแบบสอบถามในตอนี่ 2 มาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ
- วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน เกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติร้อยละเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป
- วิเคราะห์หาปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X})
- วิเคราะห์หาความแตกต่างของการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิสำเนาปัจจุบัน โดยใช้สถิติไคสแควร์
- วิเคราะห์หาลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติโดยใช้สถิติของ Kendall Coefficient of Concordance (w)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 200 - 202)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
S_i^2	แทน	ผลรวมของความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ
S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งหมด
n	แทน	จำนวนข้อคำถามทั้งหมด

* ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจะมีนัยสำคัญที่ 0.05

- การหาความแตกต่างของปัจจัยทางประชากรและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ โดยใช้ไคสแควร์ (χ^2) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำค่า C (Contingency Coefficient) มาใช้พิจารณาประกอบด้วย ซึ่งถ้าใช้ตารางแจกแจงความถี่แบบ 2 x 2 ค่า C สูงสุด = $\sqrt{\frac{1}{2}} = 0.71$ ส่วนตารางแบบ 3 x 3 ค่า C สูงสุด = $\sqrt{\frac{2}{3}} = 0.82$ และในการศึกษาครั้งนี้ ถ้ากำหนดให้ค่า C มีค่าตั้งแต่ 0.1 ขึ้นไป

โดยที่ค่า C (Contingency Coefficient) คือ การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองประเภท ซึ่งระดับการวัดของตัวแปรเป็นนามบัญญัติ (Nominal Scale) และตัวแปรทั้งสองต้องจัดอยู่ในตารางสองมิติ (Two Dimensions) แต่ละมิติจะมีกี่ช่องก็บรรทัดก็ได้ หรือแต่ละช่องแต่ละบรรทัดไม่สามารถจัดลำดับที่ได้ และค่า C เป็นฟังก์ชันของจำนวนช่องของตารางแจกแจงความถี่ เมื่อ $k = r$ ค่า C ที่เป็นค่าสูงสุดจึงได้

สูตรคำนวณมาจาก C สูงสุด = $\sqrt{\frac{k-1}{k}}$ และขีดจำกัด ค่า C จะแปรผันตามค่าของ χ^2

ดังที่โตเครน ได้กล่าวว่า ค่า C เป็นฟังก์ชันของ χ^2 อำนาจและประสิทธิภาพของการทดสอบจึงต้องพิจารณาค่า χ^2 และเมื่อ N มีค่ามาก ๆ ค่า C ก็จะมีค่าใกล้ 1.00 (อำนาจ เลิศขยันดี. 2539 : 244-251 ; อ้างอิงจาก Cochran. 1952)

ดังนั้นการศึกษาคำนี้ผู้วิจัยจึงนำค่า C มาใช้พิจารณาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย

4. ในการทดสอบความสอดคล้องของการให้ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติ และจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมชาติ โดยวิธีเคนดอลล์ (Kendoll Coefficient of Concordance (W)) ที่มีความสอดคล้องกันเพียงไร โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

$$W = \frac{12 \sum D^2}{K^2(N)(N^2 - 1)}$$

เมื่อ W	แทน	สัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของเคนดอลล์
D	แทน	ผลต่างระหว่างผลรวมของอันดับที่แต่ละคนกับค่าเฉลี่ยของผลรวมของอันดับ
K	แทน	จำนวนชุดของอันดับที่
N	แทน	จำนวนในกลุ่มตัวอย่าง

มาโรนี (Maroney Cox Wymon Ltd. 1951 : 388) ได้กล่าวถึงค่าความสอดคล้องในการให้ความคิดเห็นของกลุ่มประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง (ค่า W) ที่ถือว่าอยู่ในระดับสูง มีค่าตั้งแต่ 0.4 ขึ้นไป และยี่โอมอนส์ (Yeomons. 1968 : 308-309) ซึ่งได้กล่าวว่า ค่าความสอดคล้อง (W) ที่ถือว่าอยู่ในระดับต่ำคือ 0.2 ดังนั้นการอ่านค่า W ในการศึกษาคำนี้ จึงพิจารณาค่า W ตั้งแต่ 0.3 ขึ้นไป (พิชานัน นาคประสม. 2540 : 22 ; อ้างอิงจาก Maroney Cox Wymon Ltd. 1951 : 388 และ Yeomons. 1968 : 308-309)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษา เรื่องปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ : กรณีศึกษาวัดในจังหวัดสกลนคร ในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำอธิบาย โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิลำเนาปัจจุบัน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ภูมิลำเนาปัจจุบัน วิธีการเดินทาง ลักษณะถนนที่เดินทาง และการได้รับข่าวสารที่ทำให้รู้จักวัด ได้นำเสนอในตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เดินทางมาวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ %
		(500)	(100.0)
เพศ	ชาย	216	43.2
	หญิง	284	58.6
อายุ (ปี)	ต่ำกว่า 15 ปี	16	3.2
	16 - 60 ปี	429	85.8
	มากกว่า 60 ปี ขึ้นไป	55	11
สถานภาพ	โสด	181	36.2
	สมรส	279	55.8
	หย่า/หม้าย	40	8
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	306	61.2
	ระดับปริญญาตรี	185	37
	สูงกว่าระดับปริญญาตรี	9	1.8
อาชีพ	พนักงานของรัฐ/พนักงานของเอกชน	207	41.4
	อาชีพอิสระ	293	58.6
รายได้ (บาท/เดือน)	ต่ำกว่า 5,000 บาท	279	55.8
	5,001 - 10,000 บาท	118	23.6
	มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป	88	17.6
	ไม่ระบุข้อมูล	15	3
ภูมิลำเนาปัจจุบัน	ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร	405	81
	นอกพื้นที่จังหวัดสกลนคร	95	19
วิธีการเดินทาง	เดิน	56	11.2
	จักรยาน	22	5.6
	จักรยานยนต์	148	29.6
	รถยนต์/ รถทัวร์/ รถโดยสาร	268	53.6
ลักษณะกายภาพของถนนที่เดินทาง	คอนกรีต	69	13.8
	ลาดยาง	325	65
	ลูกรัง	106	21.2
การได้รับข่าวสารที่ทำให้รู้จักวัด	โทรทัศน์ /วิทยุ	44	8.8
	สื่อสิ่งพิมพ์/วารสารในทางพุทธศาสนา	56	11.2
	พ่อแม่ ญาติ เพื่อน คนรู้จัก	400	80

จากตาราง 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมาวัดส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.6 มีอายุระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 85.8 อยู่ในสถานภาพสมรส ร้อยละ 55.8 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 61.2 ประกอบอาชีพอิสระ ร้อยละ 58.6 มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน ร้อยละ 55.8 เป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร ร้อยละ 81 เดินทางมาวัดโดยรถยนต์/รถทัวร์/ รถโดยสาร ร้อยละ 53.6 ลักษณะกายภาพของถนนที่ใช้ในการเดินทางมาวัดเป็นถนนลาดยาง ร้อยละ 65 และสื่อที่ทำให้รู้จักวัดคือรู้จักโดยพ่อแม่ ญาติ เพื่อน คนรู้จัก ร้อยละ 80

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร

การวิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร โดยการใช้ค่าเฉลี่ย ดังปรากฏในตาราง 4 - 5

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกเป็นรายชื่อ

ปัจจัยทางกายภาพ	\bar{X}	ระดับการตัดสินใจ
ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ		
1. ลักษณะภูมิประเทศ (เช่น ภูเขา ป่าไม้ ถ้ำ เจ็อมผา ที่ราบ)	2.55	มาก
2. อากาศบริสุทธิ์ปลอดโปร่ง	2.77	มาก
3. ป่าไม้หรือพืชพรรณธรรมชาติ	2.51	มาก
4. แหล่งน้ำธรรมชาติและที่สร้างขึ้นที่มีขนาดใหญ่ภายในบริเวณวัด	1.93	ปานกลาง
5. สัตว์ป่าหรือสัตว์ที่เลี้ยงอยู่ภายในวัด	1.83	ปานกลาง
รวม	2.32	ปานกลาง
ด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศ		
6. ความเงียบสงบ	2.81	มาก
7. ความร่มรื่น	2.82	มาก
8. ความสะอาด	2.70	มาก
9. ความเป็นระเบียบเรียบร้อย	2.65	มาก
10. ความสะดวกสบาย	2.42	มาก
11. ความสวยงาม	2.46	มาก
รวม	2.64	มาก
ด้านลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึงวัด		
12. ระยะทางในการเดินทางจากที่พักถึงวัด	2.13	ปานกลาง
13. คุณภาพของถนน	2.33	ปานกลาง
14. ชนิดของยานพาหนะ	2.33	ปานกลาง
15. ความหลากหลายของวิธีการเดินทาง	2.01	ปานกลาง
16. ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากที่พักถึงวัด	2.00	ปานกลาง
รวม	2.16	ปานกลาง
ด้านลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัด		
17. โบสถ์ / เจดีย์	2.25	ปานกลาง
18. พิพิธภัณฑ์ของพระอาจารย์ที่สำคัญ	2.30	ปานกลาง
19. สถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมสำหรับฆราวาส	2.17	ปานกลาง
รวม	2.24	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยของปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 52.63 และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยทางกายภาพด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ มากที่สุดคือ ด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของระดับการตัดสินใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.64$) รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ด้านลักษณะกายภาพของถาวรวัตถุภายในวัดและด้านลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึงวัด มีค่าเฉลี่ยของระดับการตัดสินใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.32, 2.24$ และ 2.16)

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยของปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร
จำแนกเป็นรายชื่อ

ปัจจัยทางสังคม	\bar{X}	ระดับการตัดสินใจ
ด้านคุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า		
1. มีการวิปัสสนากรรมฐานเป็นประจำ	2.63	มาก
2. มีความมักน้อย - สันโดษ	2.64	มาก
3. มีความสำรวมกาย วาจา ใจ	2.66	มาก
4. มีความเมตตา กรุณา	2.64	มาก
5. มีความเสมอภาค	2.56	มาก
6. ปฏิบัติตามวินัยสงฆ์และกิจวัตรของสงฆ์อย่างเคร่งครัดและสม่ำเสมอ	2.68	มาก
7. มีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ	2.30	ปานกลาง
8. เน้นการพัฒนาจิตใจ	2.63	มาก
9. มีวิธีการเทศน์อบรมด้วยคำพูดที่เข้าใจง่าย	2.57	มาก
10. มีการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดตามศรัทธาของประชาชน	2.39	มาก
รวม	2.57	มาก
ด้านการเป็นผู้นำด้านจิตใจ		
11. ชี้นำหลักธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิต	2.56	มาก
12. เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ แก่ประชาชน	2.26	ปานกลาง
13. จัดทำคดี คำขวัญ เตือนใจภายในบริเวณวัด	2.09	ปานกลาง
รวม	2.31	ปานกลาง
ด้านสังคมสงเคราะห์		
14. ช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ ภาวะแห้งแล้ง	2.04	ปานกลาง
15. ช่วยสงเคราะห์ทุนในการสร้างสาธารณประโยชน์แก่ชุมชน เช่น สะพาน ถนน	2.06	ปานกลาง
16. ช่วยสงเคราะห์ทุนในการจัดสร้างอาคาร และอุปกรณ์ทางการแพทย์แก่โรงพยาบาล	2.06	ปานกลาง
17. แนะนำการบำบัดทางกายและจิตใจ	2.29	ปานกลาง
รวม		ปานกลาง
ด้านการศึกษา		
18. ให้ทุนสำหรับการจัดสร้างอาคารเรียนและจัดซื้ออุปกรณ์ทางการศึกษา	2.05	ปานกลาง
19. ให้ทุนการศึกษาสำหรับเด็กยากจน	1.98	ปานกลาง
20. ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแก่โรงเรียนและชุมชน	2.02	ปานกลาง

ตาราง 5 (ต่อ)

ปัจจัยทางสังคม	\bar{X}	ระดับการตัดสินใจ
21. จัดให้มีการสอนปริยัติธรรมภายในวัด	1.89	ปานกลาง
22. จัดให้มีการบวชเรียนภาคฤดูร้อน	1.83	ปานกลาง
รวม	1.96	ปานกลาง
ด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด		
23. จัดงานประเพณีวันสำคัญทางศาสนา	2.61	มาก
24. จัดอบรมฝึกสมาธิวิปัสสนากรรมฐานแก่คนทั่วไป	2.53	มาก
25. จัดพิธีรำลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ที่สำคัญ	2.19	ปานกลาง
26. รับนิมนต์ไปประกอบศาสนพิธีในงานต่าง ๆ แก่ประชาชนทั่วไป	2.16	ปานกลาง
รวม	2.38	มาก

จากตาราง 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยของปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 46.1 และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.85 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ มากที่สุดคือ ด้านคุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า มีค่าเฉลี่ยของระดับการตัดสินใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.57$) รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด มีค่าเฉลี่ยของระดับการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.38$) ด้านบทบาทการบริการสังคมในด้านการเป็นผู้นำด้านจิตใจ ด้านสังคมสังเคราะห์ และด้านการศึกษา มีค่าเฉลี่ยของระดับการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.31, 2.12$ และ 1.96)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิลำเนาปัจจุบัน

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้เป็นการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) โดยจำแนกตามตัวแปร 7 ตัวแปรคือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิลำเนาปัจจุบัน โดยปรากฏดังตาราง 6 - 12

ตาราง 6 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกตามตัวแปรเพศ

ปัจจัย	การตัดสินใจ	เพศ		รวม N=500	Sig	C	(χ^2)
		ชาย	หญิง				
1. ปัจจัยกายภาพด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีอากาศบริสุทธิ์ปลอดโปร่ง	น้อย	2(28.6)	5(71.4)	7(14)	0.016	0.112	8.286
	ปานกลาง	59(51.1)	48(44.9)	107(21.4)			
	มาก	155(40.2)	231(59.8)	386(77.2)			
2. ปัจจัยกายภาพด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศในด้านความสวยงาม	น้อย	23(47.9)	25(52.1)	48(9.6)	0.029	0.118	7.061
	ปานกลาง	87(50.3)	86(49.7)	173(34.6)			
	มาก	106(38)	173(62)	279(55.8)			
3. ปัจจัยกายภาพด้านลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดป่าธรรมยุติที่มีพิพิธภัณฑ์	น้อย	28(32.2)	59(67.8)	87(17.4)	0.043	0.112	6.306
	ปานกลาง	74(42.5)	100(57.5)	174(34.8)			
	มาก	114(47.7)	125(52.3)	239(47.8)			
4. ปัจจัยสังคมด้านคุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีการบูรณะปฏิสังขรณ์วัด	น้อย	20(40.8)	29(59.2)	49(9.8)	0.028	0.119	7.177
	ปานกลาง	103(50.2)	102(49.8)	205(41)			
	มาก	93(37.8)	153(62.8)	246(49.2)			
5. ปัจจัยสำคัญด้านบทบาทการบริการสังคมด้านการศึกษา	น้อย	76(36.7)	131(63.3)	207(41.4)	0.036	0.115	6.675
	ปานกลาง	85(49.7)	86(50.3)	171(34.2)			
	มาก	55(45.1)	67(54.9)	122(24.4)			
6. ปัจจัยสังคมด้านบทบาทการบริการสังคมด้านการจัดกิจกรรมภายในวัดที่มีพิธีรำลึกถึงคุณครูบาอาจารย์	น้อย	28(31.1)	62(68.9)	90(18)	0.026	0.120	7.262
	ปานกลาง	98(43.9)	125(56.1)	223(44.6)			
	มาก	90(48.1)	97(51.9)	187(37.4)			

จากตาราง 6 พบว่า การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของเพศ ด้านปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศ ลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดป่าธรรมยุติและด้านปัจจัยทางสังคม ได้แก่ คุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า บทบาทการบริการสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีอากาศบริสุทธิ์ปลอดโปร่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับมาก คือ ร้อยละ 77.2 (เป็นชายร้อยละ 40.2 และหญิงร้อยละ 59.8) รองลงมาคือ ปานกลาง ร้อยละ 21.4 (เป็นชายร้อยละ 51.1 และหญิงร้อยละ 44.9) และน้อยตามลำดับคือ ร้อยละ 1.4 (เป็นชายร้อยละ 28.6 และหญิงร้อยละ 71.4)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศในด้านความสวยงาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับมาก คือ ร้อยละ 55.8 (เป็นชายร้อยละ 38 และหญิง ร้อยละ 62) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 34.6 (เป็นชายร้อยละ 50.3 และหญิงร้อยละ 49.7) และระดับน้อยตามลำดับคือ ร้อยละ 9.6 (เป็นชายร้อยละ 47.9 และหญิงร้อยละ 52.1)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดป่าธรรมยุติที่มีพิพิธภัณฑ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับมาก คือ ร้อยละ 47.8 (เป็นชายร้อยละ 47.7 และหญิง ร้อยละ 52.3) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 34.8 (เป็นชายร้อยละ 42.5 และหญิงร้อยละ 57.5) และระดับน้อยตามลำดับคือ ร้อยละ 17.4 (เป็นชายร้อยละ 32.2 และหญิงร้อยละ 67.8)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะคุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีการบูรณะปฏิสังขรณ์วัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับมาก คือ ร้อยละ 49.2 (เป็นชายร้อยละ 37.8 และหญิง ร้อยละ 62.8) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 41 (เป็นชายร้อยละ 50.2 และหญิง ร้อยละ 49.8) และระดับน้อยตามลำดับคือ ร้อยละ 9.8 (เป็นชายร้อยละ 40.3 และหญิงร้อยละ 59.2)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะบทบาทการบริการสังคมด้านการศึกษาที่มีการบวชเรียนภาคฤดูร้อน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย คือ ร้อยละ 41.4 (เป็นชายร้อยละ 36.7 และหญิง ร้อยละ 63.3) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 34.2 (เป็นชายร้อยละ 49.7 และหญิงร้อยละ 50.3) และระดับมากตามลำดับคือ ร้อยละ 24.4 (เป็นชายร้อยละ 45.1 และหญิงร้อยละ 54.9)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะบทบาทการบริการสังคมด้านการจัดกิจกรรมภายในวัดที่มีการจัดพิธีรำลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 44.6 (เป็นชายร้อยละ 43.9 และหญิง ร้อยละ 56.1) รองลงมาคือ ระดับมาก ร้อยละ 37.4 (เป็นชายร้อยละ 48.1 และหญิงร้อยละ 51.9) และน้อยตามลำดับ คือ ร้อยละ 18 (เป็นชายร้อยละ 31.1 และหญิงร้อยละ 68.9)

ตาราง 7 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกตามตัวแปรอายุ

ปัจจัย	การตัดสินใจ	อายุ			รวม N=500	Sig P<0.05	C	(X ²)
		ต่ำกว่า 15ปี	16-60ปี	มากกว่า 60ขึ้นไป				
1. ปัจจัยกายภาพด้าน สภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติที่มีป่าไม้	น้อย	2(5.4)	27(7.3)	82(16.6)	37(7.4)	0.042	0.139	9.882
	ปานกลาง	9(5.2)	147(85.5)	16(9.3)	172(34.4)			
	มาก	5(1.7)	255(87.6)	31(10.7)	291(58.2)			
2. ปัจจัยกายภาพด้าน สภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติที่มีสัตว์นานา ชนิด	น้อย	4(2)	162(80.2)	36(17.8)	202(40.4)	0.001	0.190	18.814
	ปานกลาง	9(5)	160(89.4)	10(5.6)	179(35.8)			
	มาก	3(2.5)	107(89.9)	9(7.6)	119(23.8)			
3. ปัจจัยกายภาพด้าน สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริม บรรยากาศในด้านความ เงียบสงบ	น้อย	-	7(100)	-	7(1.4)	0.007	0.154	14.167
	ปานกลาง	8(8.9)	76(84.4)	6(6.7)	90(18)			
	มาก	8(2)	346(85.9)	49(12.2)	403(80.6)			
4. ปัจจัยกายภาพด้าน การเข้าถึงวัดในด้านระยะ เวลาที่ใช้ในการเดินทาง	น้อย	3(2.2)	104(77)	28(20.7)	135(27)	0.001	0.191	18.857
	ปานกลาง	7(3)	237(90)	16(7)	230(46)			
	มาก	6(4.4)	118(87.4)	11(8.1)	135(27)			
5. ปัจจัยกายภาพด้าน ลักษณะของถาวรวัตถุ ภายในวัดที่มีโบสถ์	น้อย	2(2.5)	69(85.2)	10(12.3)	81(16.2)	0.032	0.144	10.579
	ปานกลาง	11(5.2)	172(80.8)	30(14.1)	213(42.6)			
	มาก	3(1.5)	188(91.3)	15(7.3)	206(41.2)			
6. ปัจจัยสังคมด้านคุณ- ลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติ ของพระป่าที่มีการวิปัส- นากรรมฐานเป็นประจำ	ปานกลาง	12(6.6)	157(85.8)	14(7.7)	183(36.6)	0.001	0.160	13.112
	มาก	4(1.3)	272(85.8)	41(12.9)	317(63.4)			
7. ปัจจัยสังคมด้าน คุณลักษณะและข้อวัตร ปฏิบัติของพระป่าที่มี ความมกน้อย-สันโดษ	ปานกลาง	6(3.3)	169(92.9)	7(3.8)	182(36.4)	0.001	0.171	14.983
	มาก	10(3.1)	260(81.8)	48(15.1)	318(63.6)			
8. ปัจจัยสังคมด้าน คุณลักษณะและข้อวัตร ปฏิบัติของพระป่าที่มี ความสำรวมกายวาจาใจ	ปานกลาง	8(4.7)	156(91.2)	7(4.1)	171(34.2)	0.001	0.165	13.936
	มาก	8(2.4)	273(83)	48(14.6)	329(65.8)			
9. ปัจจัยสังคมด้าน คุณลักษณะและข้อวัตร ปฏิบัติของพระป่าที่มี ความเมตตากรุณา	ปานกลาง	6(3.3)	165(91.7)	9(5)	180(36)	0.006	0.142	10.348
	มาก	10(3.1)	264(82.5)	46(14.4)	320(64)			

ตาราง 7 (ต่อ)

ปัจจัย	การตัดสินใจ	อายุ			รวม N=500	Sg P<0.05	C	OR
		ต่ำกว่า 15ปี	16-60ปี	มากกว่า 60ปีขึ้นไป				
10. ปัจจัยสังคมด้าน คุณลักษณะและข้อวัตร ปฏิบัติของพระป่าที่มี ความสามารถ	ปานกลาง มาก	7(3.2) 9(3.2)	201(91.4) 228(81.4)	12(5.5) 43(15.4)	220(44) 280(56)	0.002	0.156	12.401
11. ปัจจัยสังคมด้าน คุณลักษณะและข้อวัตร ปฏิบัติของพระป่าที่มี การเน้นการพัฒนาจิตใจ	ปานกลาง มาก	7(3.8) 9(2.8)	171(92.9) 258(81.6)	6(3.3) 49(15.5)	184(36.8) 316(63.2)	0.000	0.186	17.912
12. ปัจจัยสังคมด้าน บทบาทการบริการสังคม ที่มีการจัดทำคดี ค่าขวัญ เดือนใจภายในวัด	น้อย ปานกลาง มาก	3(2.5) 9(4.2) 4(2.4)	96(78.7) 187(87.8) 146	23(18.9) 17(8) 15(9.1)	122(24.4) 213(42.6) 165(33)	0.023	0.149	11.326
13. ปัจจัยสังคมด้าน บทบาทจากการบริการ สังคมด้านการจัดกิจกรรม ภายในวัดที่มีการจัด อบรมฝึกสมาธิ	ปานกลาง มาก	9(3.8) 7(2.6)	212(90.6) 217(81.6)	13(5.6) 42(15.8)	234(46.8) 266(53.2)	0.001	0.163	13.607

จากตาราง 7 พบว่า การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของต้นปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศ การเข้าถึงวัด ลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัด และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ คุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า บทบาทการบริการสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของต้นปัจจัยทางกายภาพที่มีป่าไม้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจระดับมากคือ ร้อยละ 58.2 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 1.7 ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 87.6 และ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 10.7) รองลงมาคือระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 34.4 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 5.2 ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 85.5 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 9.3) และน้อยตามลำดับคือ ร้อยละ 7.4 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 5.4 ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 7.3 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 21.6)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีสัตว์นานาชนิด พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับน้อย คือ ร้อยละ 40.4 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 2 ระหว่าง 16- 60 ปี ร้อยละ 80.2 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 17.8) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 35.8 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 5 ระหว่าง 16-60 ปี ร้อยละ 89.4 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 5.6) และน้อยตามลำดับคือ ร้อยละ 23.8 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 2.5 ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 89.9 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 7.6)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะปัจจัยกายภาพด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศในด้านความเงียบสงบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับมาก คือ ร้อยละ 80.6 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 2 ระหว่าง 16- 60 ปี ร้อยละ 85.9 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 12.2) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 18 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 8.9 ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 84.4 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 6.7) และน้อยตามลำดับคือร้อยละ 1.4 (ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 100)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะการเข้าถึงวัดในด้านระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 46 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 3 ระหว่าง 16- 60 ปี ร้อยละ 90 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 7) รองลงมาคือ มาก และน้อย ซึ่งมีอัตราส่วนเท่ากันคือร้อยละ 27 ในระดับมาก ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 4.4 ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 87.4 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 8.1 ส่วนในระดับน้อยเป็นผู้ที่ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 2.2 ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 77 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 20.7)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดที่มีโบสถ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 42.6 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 5.2 ระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 80.8 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 14.4) รองลงมาคือระดับมาก ร้อยละ 41.2 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 1.5 ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 91.3 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 7.3) และระดับน้อยตามลำดับคือร้อยละ 16.2 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 25 ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 85.2 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 12.3)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะคุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีการวิปัสสนากรรมฐาน เป็นประจำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 63.4 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 1.3 ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 85.8 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 12.9) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 36.6 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 6.6 ระหว่าง 16-60 ปี ร้อยละ 85.8 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 7.7)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะคุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีความมักน้อย-สันโดษ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือร้อยละ 63.6 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 3.1 ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 81.8 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 15.1) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 36.4 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 3.3 ระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 92.9 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 3.8)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะคุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีความสำรวมกายวาจาใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 65.8 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 2.4 ระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 83 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 14.6) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 34.2 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 4.7 ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 91.2 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 4.1)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะคุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีความเมตตา กรุณาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 64 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 3.1 ระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 82.5 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 14.4) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 36 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 3.3 ระหว่าง 16 – 60 ปี ร้อยละ 91.7 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 5)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะคุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีความเสมอภาค พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 56 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 3.2 ระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 81.4 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 15.4) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 44 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 3.2 ระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 91.4 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 5.5)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะคุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีการเน้นการพัฒนาจิตใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 63.2 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 2.8 ระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 81.6 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 15.5) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 36.8 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 3.8 ระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 92.9 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 3.3)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะบทบาทการบริการสังคมที่การจัดทำคดี คำขวัญ เตือนใจ ภายในวัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 42.6 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 4.2 ระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 87.8 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 8) รองลงมาคือ ระดับมาก ร้อยละ 33 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 2.4 ระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 88.5 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 9.1) และระดับน้อยตามลำดับคือร้อยละ 24.4 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 2.5 ระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 78.7 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 18.9)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ บทบาทการบริการสังคมด้านการจัดกิจกรรมภายในวัดที่มีการจัดอบรมฝึกสมาธิ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 53.2 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 2.6 ระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 81.6 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 15.8) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 46.8 (ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 3.8 ระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 90.6 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 5.6)

ตาราง 8 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร จำแนกตามตัวแปร
สถานภาพสมรส

ปัจจัย	การตัดสินใจ	สถานภาพ			รวม N=500	Sig P<0.05	C	(χ)2
		โสด	สมรส	หย่า/ หม้าย				
1. ปัจจัยกายภาพด้าน สภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติที่มีสัตว์นานา ชนิด	น้อย	56(27.7)	130(64.4)	16(7.9)	202(40.4)	0.015	0.155	12.347
	ปานกลาง	77(43)	90(50.3)	12(6.7)	179(55.8)			
	มาก	48(40.3)	59(49.6)	12(10.1)	119(23.8)			
2. ปัจจัยกายภาพด้าน สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริม บรรยากาศในด้านความ เงียบสงบ	น้อย	6(6.7)	1(14.3)	-	7(14)	0.013	c.126	12.657
	ปานกลาง	41(45.6)	44(48.9)	5(5.6)	90(18)			
	มาก	134(33.3)	234(58.1)	35(8.7)	403(80.6)			
3. ปัจจัยกายภาพด้าน การเข้าถึงวัดในด้าน ระยะเวลาที่ใช้ในการ เดินทาง	น้อย	45(33.3)	73(54.1)	17(12.6)	135(27)	0.034	0.143	10.420
	ปานกลาง	78(33.9)	140(60.9)	12(5.2)	230(46)			
	มาก	58(43)	66(48.9)	11(8.1)	135(27)			
4. ปัจจัยสังคมด้าน คุณลักษณะและข้อวัตร ปฏิบัติของพระป่าที่มี การวิปัสสนากรรมฐาน เป็นประจำ	น้อย	13(43.3)	16(53.3)	1(3.3)	30(6)	0.004	0.165	15.598
	ปานกลาง	72(47.1)	67(43.8)	14(9.2)	153(30.6)			
	มาก	96(30.3)	196(1.8)	25(7.9)	317(63.7)			
5. ปัจจัยสังคมด้าน บทบาทการบริการสังคม ที่มีการจัดทำคดีคำขวัญ เดือนใจภายในวัด	น้อย	33(27)	83(68)	6(4.9)	122(24.4)	0.008	0.177	16.236
	ปานกลาง	76(35.7)	112(52.6)	25(11.7)	213(42.6)			
	มาก	72(43.6)	84(50.9)	9(5.5)	165(33)			
6. ปัจจัยสังคมด้าน บทบาทการบริการสังคม ที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัย	น้อย	43(33.9)	74(58.3)	10(7.9)	127(25.4)	0.021	0.151	11.588
	ปานกลาง	77(33.8)	139(61)	12(5.3)	228(45.6)			
	มาก	61(42.1)	63(45.5)	18(12.4)	145(29)			
7. ปัจจัยสังคมด้าน บทบาทการบริการสังคม ที่จัดให้มีการสอนปริยัติ ธรรมภายในวัด	น้อย	56(28.1)	123(61.8)	20(10.1)	199(39.8)	0.010	0.161	13.302
	ปานกลาง	63(39.6)	89(56)	7(4.4)	159(31.8)			
	มาก	62(43.7)	67(47.2)	13(9.2)	142(28.4)			

จากตาราง 8 พบว่า การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของสถานภาพสมรส เพราะด้านปัจจัยทาง
กายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศ การเข้าถึงวัด และ
ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ คุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า บทบาทการบริการสังคมแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีสัตว์นานาชนิด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับน้อยคือ ร้อยละ 50.4 (โสด ร้อยละ 27.7 สมรส ร้อยละ 64.4 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 7.9) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 35.8 (โสด ร้อยละ 43 สมรส ร้อยละ 50.3 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 6.7) และระดับมากตามลำดับ คือ ร้อยละ 23.8 (โสด ร้อยละ 40.3 สมรส ร้อยละ 49.6 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 10.1)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศในด้านความเงียบสงบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับมาก คือ ร้อยละ 80.6 (โสด ร้อยละ 33.3 สมรส ร้อยละ 58.1 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 8.7) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 18 (โสด ร้อยละ 45.6 สมรส ร้อยละ 48.9 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 5.6) และน้อยตามลำดับ คือ ร้อยละ 1.4 (โสด ร้อยละ 85.7 สมรส ร้อยละ 14.3)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะการเข้าถึงวัดในด้านระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 46 (โสด ร้อยละ 33.9 สมรส ร้อยละ 60.9 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 5.2) รองลงมาคือ ระดับมาก และน้อยมีอัตราส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 27 (ระดับมากเป็นโสด ร้อยละ 43 สมรส ร้อยละ 48.9 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 8.1 ส่วนระดับน้อยเป็นโสด ร้อยละ 33.3 สมรส ร้อยละ 54.1 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 12.6)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ คุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีการวิปัสสนากรรมฐานเป็นประจำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับมาก คือ ร้อยละ 63.4 (โสด ร้อยละ 30.3 สมรส ร้อยละ 61.8 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 7.9) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 30.6 (โสด ร้อยละ 47.1 สมรส ร้อยละ 43.8 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 9.2) ส่วนน้อยตามลำดับ คือ ร้อยละ 6 (โสด ร้อยละ 43.3 สมรส ร้อยละ 53.3 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 3.3)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะบทบาทการบริการสังคมที่มีการทำคดี คำขวัญ เตือนใจภายในวัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับปานกลาง ร้อยละ 42.6 (โสด ร้อยละ 35 สมรส ร้อยละ 52.6 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 11.7) รองลงมาคือ ระดับมาก ร้อยละ 33 (โสด ร้อยละ 43.6 สมรส ร้อยละ 50.9 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 5.5) และระดับน้อยตามลำดับ คือ ร้อยละ 24.4 (โสด ร้อยละ 27 สมรส ร้อยละ 68 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 4.9)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะบทบาทการบริการสังคมที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับปานกลาง ร้อยละ 45.6 (โสด ร้อยละ 33.8 สมรส ร้อยละ 33.8 สมรส ร้อยละ 61 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 5.3) รองลงมาคือ ระดับมาก ร้อยละ 29 (โสด ร้อยละ 42.1 สมรส ร้อยละ 45.5 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 12.4) และระดับน้อยตามลำดับ คือ ร้อยละ 25.4 (โสด ร้อยละ 33.9 สมรส ร้อยละ 58.3 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 7.9)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะบทบาทการบริการสังคมที่จัดให้มีการสอนปริยัติธรรมภายในวัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับน้อย คือ ร้อยละ 39.8 (โสด ร้อยละ 28.1 สมรส ร้อยละ 61.8 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 10.1) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 31.8 (โสด ร้อยละ 39.6 สมรส ร้อยละ 56 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 4.4) และระดับมากตามลำดับ คือ ร้อยละ 28.4 (โสด ร้อยละ 43.7 สมรส ร้อยละ 47.2 และหย่า/หม้าย ร้อยละ 9.2)

ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ จำแนก ตามตัวแปรระดับการศึกษา

ปัจจัย	การตัดสินใจ	ระดับการศึกษา			รวม N=500	Sig P<0.05	C	(X) ²
		ต่ำกว่า ระดับ ปริญญาตรี	ปริญญา ตรี	สูงกว่า ปริญญา ตรี				
1. ปัจจัยกายภาพด้าน สภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติในด้าน ลักษณะภูมิประเทศ ของวัดป่าธรรมยุติ	ปานกลาง	153(67.4)	69(30.4)	5(2.2)	227(45.4)	0.019	0.125	7.886
	มาก	153(56)	116(42.5)	4(1.5)	273(54.6)			
2. ปัจจัยกายภาพด้าน สภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติที่มีป่าไม้	น้อย	25(67.6)	11(29.7)	1(2.7)	37(7.4)	0.028	0.146	10.901
	ปานกลาง	119(69.2)	49(28.5)	4(2.3)	172(34.4)			
3. ปัจจัยกายภาพด้าน สภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติที่มีสัตว์ นานาชนิด	น้อย	140(69.3)	58(28.7)	4(2)	202(40.4)	0.027	0.146	10.956
	ปานกลาง	102(57)	75(41.9)	2(1.1)	179(35.8)			
4. ปัจจัยกายภาพด้าน การเข้าถึงวัดในด้าน คุณภาพถนน	ปานกลาง	210(62.5)	125(37.2)	1(0.3)	336(67.2)	0.001	0.160	13.140
	มาก	96(58.5)	60(36.6)	2(4.9)	164(32.8)			
5. ปัจจัยกายภาพด้าน การเข้าถึงวัดในด้าน ชนิดของยานพาหนะ	ปานกลาง	213(64.5)	114(34.5)	3(0.9)	330(66)	0.022	0.123	7.636
	มาก	93(54.7)	71(41.8)	6(3.5)	170(34)			
6. ปัจจัยกายภาพด้าน ลักษณะของถาวรวัตถุ ภายในวัดป่าธรรมยุติ ที่มีสถานที่ปฏิบัติธรรม	น้อย	64(73.6)	22(25.3)	1(1.1)	87(17.4)	0.040	0.140	10.035
	ปานกลาง	149(62.1)	86(35.8)	5(2.1)	240(48)			
7. ปัจจัยสังคมด้าน บทบาทการบริการ สังคมที่จัดให้มีการ สอนปริยัติธรรมภายใน	น้อย	132(66.3)	66(33.2)	1(0.5)	199(39.8)	0.028	0.146	10.841
	ปานกลาง	98(61.6)	59(37.1)	2(1.3)	159(31.8)			
	มาก	76(53.5)	60(42.3)	6(4.2)	142(28.4)			

จากตาราง 9 พบว่า การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของระดับการศึกษา ด้านปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเข้าถึงวัด ลักษณะของถาวรวัตถุ และด้านทางสังคม ได้แก่ บทบาทการบริการสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในด้านลักษณะภูมิประเทศของวัดป่าธรรมยุติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับมาก คือร้อยละ 54.6 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 56 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 42.5 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 1.5) รองลงมาคือ ระดับ

ปานกลาง ร้อยละ 45.4 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 67.4 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 30.4 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 2.2)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะสภาพแวดล้อมทางธรรมที่มีป่าไม้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับมาก คือร้อยละ 58.2 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 55.7 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 43 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 1.4) รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 34.4 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี 69.2 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 28.5 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 2.3) และระดับน้อยตามลำดับ คือร้อยละ 7.4 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 67.6 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 29.7 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 2.7)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีสัตว์นานาชนิด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับน้อย คือร้อยละ 40.4 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 69.3 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 28.7 สูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 2) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 35.8 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 57 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 41.9 สูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 1.1) และระดับมากตามลำดับ คือ ร้อยละ 23.8 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 53.8 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 43.7 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 2.5)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะการเข้าถึงวัดในด้านคุณภาพถนน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับปานกลาง คือร้อยละ 67.2 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 62.5 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 37.7 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 0.3) รองลงมาคือ ระดับมาก ร้อยละ 32.8 (ระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา ร้อยละ 58.5 ระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 36.6 ระดับสูงกว่าอุดมศึกษา ร้อยละ 4.9)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะการเข้าถึงวัดในด้านชนิดของยานพาหนะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับปานกลาง คือร้อยละ 66 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 64.5 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 34.5 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 0.9) รองลงมาคือ ระดับมาก ร้อยละ 34 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 54.7 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 41.8 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 3.5)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดป่าธรรมยุติที่มีสถานที่ปฏิบัติธรรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับปานกลาง คือร้อยละ 48 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 62.1 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 35.8 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 2.1) รองลงมาคือ ระดับมาก ร้อยละ 34.6 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 53.8 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 44.5 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 1.7) และระดับน้อยตามลำดับ คือร้อยละ 17.4 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 73.6 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 25.3 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 1.1)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะบทบาทการบริการสังคมที่จัดให้มีการสอนปริยัติธรรมภายในวัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับน้อย คือร้อยละ 39.8 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 66.3 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 33.2 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 0.5) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 31.8 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 61.6 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 37.1 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 1.3) และระดับมาก ตามลำดับ คือร้อยละ 28.4 (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 53.5 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 42.3 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 4.2)

ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร จำแนกตามตัวแปรอาชีพ

ปัจจัย	การตัดสินใจ	อาชีพ		รวม N=500	Sig P < 0.05	C	(X ²)
		พนักงาน รัฐ/เอกชน	อิสระ				
ปัจจัยกายภาพด้าน ลักษณะถาวรวัตถุ ภายในวัดป่าธรรมยุติ ที่มีพิพิธภัณฑ	น้อย	25(28.7)	62(71.3)	87(17.4)	0.027	0.120	7.257
	ปานกลาง	74(42.5)	100(57.5)	174(34.8)			
	มาก	108(45.2)	131(54.8)	239(47.8)			

จากตาราง 10 พบว่า การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของอาชีพด้านปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ ลักษณะถาวรวัตถุภายในวัดป่าธรรมยุติที่มีพิพิธภัณฑนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจในระดับมาก คือ ร้อยละ 47.8 (พนักงานรัฐ/เอกชน ร้อยละ 45.2 อิสระ ร้อยละ 54.8) รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 34.8 (พนักงานรัฐ/เอกชน ร้อยละ 42.5 อิสระ ร้อยละ 57.5) และน้อยตามลำดับ คือ ร้อยละ 17.4 (พนักงานรัฐ/เอกชน ร้อยละ 28.7 อิสระ ร้อยละ 71.3) ดังนั้น การตัดสินใจของอาชีพ พนักงานรัฐ/เอกชน และอาชีพอิสระแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 11 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร จำแนกตามตัวแปรรายได้

ปัจจัย	การตัดสินใจ	รายได้			รวม N=500	Sig P<0.05	C	$(\chi)^2$
		ต่ำกว่า 5,000 บาท	5,001- 10,000 บาท	มากกว่า 10,000 บาท ขึ้นไป				
1. ปัจจัยกายภาพด้าน ลักษณะของถาวรวัตถุ ภายในวัดที่มีสถานที่ สำหรับปฏิบัติธรรม	น้อย	52(61.9)	20(23.8)	12(14.3)	84(17.3)	0.003	0.178	15.907
	ปานกลาง	142(60.4)	63(26.8)	30(12.8)	235(48.5)			
	มาก	85(51.2)	35(21.1)	46(27.7)	166(34.2)			
2. ปัจจัยสังคมด้าน คุณลักษณะและข้อวัตร ปฏิบัติของพระป่าที่มี ความสำรวมกาย วาจาใจ	น้อย	8(72.7)	2(18.2)	1(9.1)	11(2.3)	0.039	0.132	10.111
	ปานกลาง	84(54.9)	49(32)	20(13.1)	153(31.5)			
	มาก	187(58.3)	67(20.9)	67(20.9)	321(66.2)			
3. ปัจจัยสังคมด้าน คุณลักษณะและข้อวัตร ปฏิบัติของพระป่าที่มี การปฏิบัติตามวินัย สงฆ์อย่างเคร่งครัด	น้อย	9(56.3)	2(12.5)	5(31.3)	16(3.3)	0.018	0.154	11.852
	ปานกลาง	63(52.1)	42(34.7)	16(13.2)	121(24.9)			
	มาก	207(59.5)	74(21.3)	67(19.3)	348(71.8)			
4. ปัจจัยสังคมด้าน บทบาทการบริการ สังคมที่มีการรับนิมนต์ ไปประกอบศาสนพิธี ต่างๆ	น้อย	43(52.2)	20(21.7)	24(26.1)	92(19)	0.003	0.179	16.078
	ปานกลาง	124(57.9)	65(30.4)	25(11.7)	214(44.1)			
	มาก	107(59.8)	33(18.4)	39(21.8)	179(36.9)			

จากตาราง 11 พบว่า การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของระดับรายได้ ด้านปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ ลักษณะของถาวรวัตถุ และด้านปัจจัยทางสังคม ได้แก่ คุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า บทบาทการบริการสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดที่มีสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 48.5 (ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 60.4 ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท ร้อยละ 26.8 และมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 12.8) รองลงมาคือระดับมาก ร้อยละ 34.2 (ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 51.2 ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท ร้อยละ 21.1 และมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 27.7) และระดับน้อยตามลำดับ คือร้อยละ 17.3 (ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 61.9 ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท ร้อยละ 23.8 และมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 14.3)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะคุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีความสามารถ ภาย วาจา ใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 66.2 (ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 58.3 ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 20.7 และมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 20.9) รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 31.5 (ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 54.9 ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 32 และมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 13.1) และระดับน้อยตามลำดับ คือร้อยละ 2.3 (ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 72.7 ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 17.2 และมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 9.1)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะคุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีการปฏิบัติตามวินัยสงฆ์อย่างเคร่งครัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 71.8 (ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 59.5 ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 21.3 และมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 19.3) รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 24.9 (ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 52.1 ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 34.7 มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 13.2) และระดับน้อยตามลำดับ คือร้อยละ 3.3 (ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 56.3 ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 12.5 และมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 31.3)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะบทบาทการบริการสังคมที่มีการรับนิมนต์ไปประกอบศาสนพิธีต่าง ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 44.1 (ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 57.9 ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 30.4 และมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 11.7) รองลงมาคือระดับมาก ร้อยละ 36.9 (ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 59.8 ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 18.4 และมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 21.8) และระดับน้อยตามลำดับ คือร้อยละ 19 (ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 52.2 ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 21.7 และมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 26.1)

ตาราง 12 แสดงการเปรียบเทียบการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนครจำแนกตามตัวแปร
ภูมิสำเนา

ปัจจัย	การตัดสินใจ	ภูมิสำเนา		รวม N=500	Sig P < 0.05	c	(χ^2)
		ในพื้นที่	นอกพื้นที่				
1. ปัจจัยกายภาพด้าน การเข้าถึงวัดในด้าน คุณภาพถนน	น้อย	87(87.9)	12(12.1)	99(19.8)	0.010	0.128	9.292
	ปานกลาง	197(83.1)	40(16.9)	237(47.4)			
	มาก	121(73.8)	43(26.2)	164(32.8)			
2. ปัจจัยกายภาพด้าน การเข้าถึงวัดในด้าน ความหลากหลาย ของวิธีการเดินทาง	น้อย	123(88.5)	16(11.5)	139(27.8)	0.020	0.124	7.833
	ปานกลาง	167(76.6)	51(23.4)	218(43.6)			
	มาก	115(80.4)	28(19.6)	143(28.6)			
3. ปัจจัยกายภาพด้าน ลักษณะของถาวร วัตถุภายในวัดป่า ธรรมยุติที่มี พิพิธภณณ์	น้อย	73(83.9)	14(16.1)	87(17.4)	0.007	0.140	10.067
	ปานกลาง	152(87.4)	22(12.6)	174(34.8)			
	มาก	180(75.3)	59(24.7)	239(47.8)			
4. ปัจจัยสังคมด้าน คุณลักษณะและ ข้อวัตรปฏิบัติของ พระป่าที่มีความ เสมอภาค	น้อย	23(70)	12(30)	40(8)	0.001	0.110	14.192
	ปานกลาง	161(89.4)	19(10.6)	180(36)			
	มาก	216(77.1)	64(22.9)	280(56)			
5. ปัจจัยสังคมด้าน คุณลักษณะและ ข้อวัตรปฏิบัติของ พระป่าที่มีการเน้น การพัฒนาจิตใจ	น้อย	25(96.2)	1(3.8)	26(5.2)	0.015	0.115	8.376
	ปานกลาง	135(85.4)	23(14.6)	158(31.6)			
	มาก	245(77.5)	71(22.5)	316(63.2)			
6. ปัจจัยสังคมด้าน บทบาทการบริการ สังคมที่ช่วยสงเคราะห์ ทุนในการสร้าง สาธารณประโยชน์	น้อย	127(87.6)	18(12.4)	145(29)	0.011	0.133	8.954
	ปานกลาง	146(82)	32(18)	178(35.6)			
	มาก	132(74.6)	45(25.4)	177(35.4)			
7. ปัจจัยสังคมด้าน บทบาทการบริการ สังคมที่ช่วย สงเคราะห์ทุนในการ สร้างโรงพยาบาล	น้อย	127(86.4)	20(13.6)	147(29.4)	0.021	0.123	7.735
	ปานกลาง	145(82.9)	30(17.1)	175(35)			
	มาก	133(74.7)	45(25.3)	178(35.6)			

ตาราง 12 (ต่อ)

ปัจจัย	การตัดสินใจ	ภูมิสำเนา		รวม N=500	Sig P < 0.05	C	(χ^2)
		ในพื้นที่	นอกพื้นที่				
8. ปัจจัยสังคมด้าน บทบาทการบริการ สังคมที่ช่วยให้ทุน สำหรับการซื้อ อุปกรณ์ทางการ ศึกษา	น้อย	126(87.5)	18(12.5)	144(28.8)	0.00	0.179	16.495
	ปานกลาง	158(84.9)	28(15.1)	186(37.2)			
	มาก	121(71.2)	49(28.8)	170(34)			
9. ปัจจัยสังคมด้าน บทบาทการบริการ สังคมด้านการจัดให้มี การบวชเรียนภาค ฤดูร้อน	น้อย	178(86)	29(14)	207(41.4)	0.004	0.146	10.824
	ปานกลาง	125(73.1)	46(26.9)	171(34.2)			
	มาก	102(83.6)	20(16.4)	122(24.4)			
10. ปัจจัยสังคมด้าน บทบาทการบริการ สังคมด้านการจัดพิธี รำลึกถึงคุณครูบา อาจารย์ที่สำคัญ	น้อย	79(87.8)	11(12.2)	90(18)	0.005	0.144	10.574
	ปานกลาง	188(84.3)	35(15.7)	223(44.6)			
	มาก	138(73.8)	49(26.2)	187(37.4)			

จากตาราง 12 พบว่า การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของภูมิสำเนา ด้านปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ การเข้าถึงวัด ลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัด และด้านปัจจัยทางสังคม ได้แก่ คุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า บทบาทการบริการสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติเพราะการเข้าถึงวัดในด้านคุณภาพถนน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 47.4 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 83.1 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 16.9) รองลงมาคือ ระดับมาก ร้อยละ 32.8 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 73.8 และคนนอกพื้นที่ ร้อยละ 26.2) และระดับน้อยตามลำดับ คือร้อยละ 19.8 (คนในพื้นที่ร้อยละ 87.9 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 12.1)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติเพราะการเข้าถึงวัดในด้านความหลากหลายของวิธีการเดินทาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 43.6 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 76.6 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 23.4) รองลงมาคือ ระดับมาก ร้อยละ 28.6 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 80.4 และคนนอกพื้นที่ ร้อยละ 19.6) และระดับน้อยตามลำดับ คือร้อยละ 27.8 (คนในพื้นที่ร้อยละ 88.5 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 11.5)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติเพราะลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดป่าธรรมยุติที่มีพิพิธภัณฑ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 47.8 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 75.3 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 24.7) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 34.8 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 87.4 และคน

นอกพื้นที่ ร้อยละ 12.6) และระดับน้อยตามลำดับ คือร้อยละ 17.4 (คนในพื้นที่ร้อยละ 83.9 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 16.1)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติเพราะ คุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีความเสมอภาค พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 56 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 77.1 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 22.9) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 36 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 89.4 คนนอกพื้นที่ร้อยละ 10.6) และระดับน้อยตามลำดับ คือร้อยละ 8 (คนในพื้นที่ร้อยละ 70 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 30)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติเพราะคุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีการเน้นการพัฒนาจิตใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 63.2 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 77.5 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 22.5) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 31.6 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 85.4 และคนนอกพื้นที่ ร้อยละ 14.6) และระดับน้อยตามลำดับ คือร้อยละ 5.2 (คนในพื้นที่ร้อยละ 96.2 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 3.8)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะบทบาทการบริการสังคมที่ช่วยสงเคราะห์ทุนในการสร้างสาธารณประโยชน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลางและมากใกล้เคียงกัน คือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 35.6 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 82 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 18) ระดับมากร้อยละ 35.4 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 74.6 และคนนอกพื้นที่ ร้อยละ 25.4) รองลงมาคือ ระดับน้อย ร้อยละ 29 (คนในพื้นที่ร้อยละ 87.6 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 12.4)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะบทบาทการบริการสังคมที่ช่วยสงเคราะห์ทุนในการสร้างโรงพยาบาล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 35.6 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 74.7 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 25.3) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง คือร้อยละ 35 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 82.9 และคนนอกพื้นที่ ร้อยละ 17.1) และระดับน้อยตามลำดับคือร้อยละ 29.4 (คนในพื้นที่ร้อยละ 86.4 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 13.6)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะบทบาทการบริการสังคมที่ช่วยให้ทุนสำหรับการซื้ออุปกรณ์ทางการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 37.2 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 84.9 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 15.1) รองลงมาคือระดับมาก ร้อยละ 34 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 71.2 และคนนอกพื้นที่ ร้อยละ 28.8) และระดับน้อยตามลำดับคือร้อยละ 28.8 (คนในพื้นที่ร้อยละ 87.5 และคนนอกพื้นที่ ร้อยละ 12.5)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะบทบาทการบริการสังคมด้านการจัดให้มีการบวชเรียนภาคฤดูร้อน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย คือ ร้อยละ 41.4 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 86 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 14) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง คือร้อยละ 34.2 (คนในพื้นที่ร้อยละ 73.1 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 26.9) และระดับมากตามลำดับคือ ร้อยละ 24.4 (คนในพื้นที่ร้อยละ 83.6 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 16.4)

การตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ เพราะปัจจัยสังคมด้านบทบาทการบริการสังคมด้านการจัดพิธีรำลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ที่สำคัญ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 44.6 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 84.3 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 15.7) รองลงมาคือระดับมากร้อยละ 37.4 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 73.8 และคนนอกพื้นที่ ร้อยละ 26.2) และระดับน้อยตามลำดับคือ ร้อยละ 18 (คนในพื้นที่ ร้อยละ 87.8 และคนนอกพื้นที่ร้อยละ 12.2)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ และจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จากแบบสอบถามปลายเปิดในตอนที่ 4 ซึ่งเป็นการเรียงอันดับความสำคัญมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด ในการวิเคราะห์ในตอนที่ 4 นี้ ใช้สถิติการหาอันดับความสำคัญของเคนดอลล์ (W) ดังปรากฏในตาราง 13 - 15

ตาราง 13 แสดงค่าความสอดคล้องกันของการให้อันดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดและจุดมุ่งหมายที่ไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร

ตัวแปร	กลุ่มตัวแปร	ค่าของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัด (W)	ค่าของจุดมุ่งหมายที่ไปวัด (W)
เพศ	ชาย	0.818	0.101
	หญิง	0.773	0.133
อายุ	ต่ำกว่า 15 ปี	0.857	0.105
	16 - 60 ปี	0.798	0.105
	มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	0.790	0.320
สถานภาพ	โสด	0.749	0.099
	สมรส	0.836	0.145
	หย่า/หม้าย	0.733	0.128
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	0.785	0.135
	ระดับปริญญาตรี	0.821	0.099
	สูงกว่าระดับปริญญาตรี	0.688	0.207
อาชีพ	พนักงานของรัฐ/เอกชน	0.802	0.093
	อิสระ	0.783	0.148
รายได้	ต่ำกว่า 5,000 บาท	0.820	0.138
	5,001 - 10,000 บาท	0.743	0.108
	มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป	0.809	0.128
ภูมิลำเนา	ในพื้นที่สกลนคร	0.795	0.122
	นอกพื้นที่สกลนคร	0.776	0.099

จากตาราง 13 พบว่า กลุ่มตัวแปรทุกกลุ่มมีค่าความสอดคล้องกันของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมชาติในจังหวัดสกลนครที่มากกว่า 0.2 ส่วนค่าความสอดคล้องกันของจุดมุ่งหมายที่ไปวัดที่มีค่ามากกว่า 0.2 คือ กลุ่มที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีค่าเท่ากับ 0.320 ฉะนั้นจึงเลือกให้ค่าน้ำหนักตามอันดับความถี่ของแต่ละปัจจัยและจุดมุ่งหมาย และเรียงลำดับความสำคัญจากผลรวมของคะแนนสุดท้าย (ดังตารางในภาคผนวก ข)

ตาราง 14 แสดงอันดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร
จำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิลำเนา

ปัจจัย	อันดับ																	
	เพศ		อายุ			สถานภาพ			ระดับการศึกษา			อาชีพ		รายได้		ภูมิลำเนา		
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่า 15 ปี	16 - 60 ปี	มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	โสด	สมรส	หย่า/ม่าย	ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	ระดับปริญญาตรี	สูงกว่าระดับปริญญาตรี	พนักงานรัฐ/เอกชน	อาชีพอิสระ	ต่ำกว่า 5,000 บาท	5,000 - 10,000 บาท	มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป	คนในพื้นที่สกลนคร	คนนอกพื้นที่สกลนคร
1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	5	1	1	1	2	1	1	1
2. สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	3	2	2
3. เส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย	5	6	5	6	6	6	5	6	6	5	7	5	6	6	6	6	6	5
4. ระยะทางที่เข้าถึงวัดใกล้-ไกล	7	7	4	7	7	7	7	6	7	7	6	7	7	7	7	6	7	7
5. คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า	3	3	2	3	1	3	3	3	3	3	1	3	3	3	3	2	3	2
6. ทิวทัศน์ภายในวัดป่า	6	5	7	5	5	5	6	4	5	6	3	6	5	5	5	5	5	6
7. บทบาทการบริการสังคมของวัดป่า	4	4	6	4	4	4	4	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4

* รายละเอียดของค่าคะแนนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของแต่ละตัวแปร
ได้ที่ภาคผนวก ข

จากตาราง 14 พบว่า กลุ่มเพศชายและเพศหญิงเลือกให้ความสำคัญของปัจจัยในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติเหมือนกัน คือ อันดับ 1 คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า อันดับ 2 คือ สภาพแวดล้อม ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และอันดับ 3 คือ คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

กลุ่มอายุเลือกให้อันดับความสำคัญของปัจจัยในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติต่างกัน คือ กลุ่มอายุต่ำกว่า 15 ปี เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า อันดับ 2 คือ คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า และอันดับ 3 คือ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัด ส่วนกลุ่มอายุระหว่าง 16 - 60 ปี เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า อันดับ 2 คือ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และอันดับ 3 คือ คุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า ส่วนกลุ่มอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 คือ คุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า อันดับ 2 คือ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า อันดับ 3 คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า

กลุ่มสถานภาพ พบว่า กลุ่มที่มีสถานภาพโสด สมรส หย่า/หม้าย เลือกให้ความสำคัญของปัจจัยในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติเหมือนกัน คือ อันดับ 1 คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า อันดับ 2 คือ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และอันดับ 3 คือ คุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

กลุ่มระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาตรี เลือกให้อันดับความสำคัญของปัจจัยในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติเหมือนกันคือ อันดับ 1 คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า อันดับ 2 คือ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และอันดับ 3 คือ คุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า ส่วนกลุ่มสูงกว่าระดับปริญญาตรี เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 คือ คุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติของพระ ป่า อันดับ 2 คือ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และอันดับ 3 คือ ภาวะวัดฤทัยในวัดป่า

กลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพ พนักงานของรัฐ / เอกชน และกลุ่มอาชีพอิสระ เลือกให้อันดับความสำคัญของปัจจัยในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติเหมือนกันคือ อันดับ 1 คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า อันดับ 2 คือ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และอันดับ 3 คือ คุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

กลุ่มรายได้ พบว่า กลุ่มรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท เลือกให้อันดับความสำคัญของปัจจัยในการตัดสินใจ อันดับ 1 คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า อันดับ 2 คือ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า อันดับ 3 คือ คุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า ส่วนกลุ่มรายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท เลือกให้ความสำคัญ อันดับ 1 คือ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า อันดับ 2 คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า อันดับ 3 คือ คุณลักษณะ-ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า ส่วนกลุ่มรายได้มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป เลือกให้ความสำคัญ อันดับ 1 คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า อันดับ 2 คือ คุณลักษณะ-ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า อันดับ 3 คือ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า

กลุ่มภูมิลำเนา พบว่า กลุ่มคนในพื้นที่จังหวัดสกลนคร และคนนอกพื้นที่จังหวัดสกลนครคล้ายกัน คือ เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า อันดับ 2 คือ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า แต่ในปัจจัยด้านคุณลักษณะ-

ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า พบว่า กลุ่มคนในพื้นที่จังหวัดสกลนคร เลือกให้ความสำคัญในอันดับ 3 แต่คนนอกพื้นที่จังหวัดสกลนครเลือกให้ความสำคัญเป็นอันดับ 2

ตาราง 15 แสดงอันดับความสำคัญของจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมยุติตามประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป

จุดมุ่งหมาย	อันดับที่
1. เพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรม สนทนาธรรม	1
2. เพื่อฝึกอบรมสมาธิ	4
3. เพื่อทำบุญตักบาตรถวายสังฆทาน ภัตตาหาร เป็นกิจวัตร	3
4. เพื่อทำบุญ ตักบาตรเพื่อกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ	2
5. เพื่อเที่ยวชมสถานที่และถาวรวัตถุ	6
6. เพื่อทำบุญร่วมในการบูรณะปฏิสังขรณ์วัด	5

จากตาราง 15 พบว่า จุดมุ่งหมายของประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการไปวัดป่าธรรมยุติ คือ เพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรม สนทนาธรรม รองลงมาคือ เพื่อทำบุญตักบาตรในกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ และเพื่อทำบุญตักบาตรถวายสังฆทาน ภัตตาหาร เป็นกิจวัตร เนื่องจากทั้ง 2 จุดมุ่งหมายนี้มีคะแนนใกล้เคียงกันคือ (จำนวน 157 คะแนนและ 158 คะแนน ดูภาคผนวก ข) ส่วนอันดับที่ 4 คือ เพื่อฝึกอบรมสมาธิ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้านี้เพื่อต้องการทราบเกี่ยวกับปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร โดยทำการศึกษเกี่ยวกับปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศ ลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึง ลักษณะทางกายภาพของถาวรวัตถุ และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ปัจจัยภายในวัด อาทิ คุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า บทบาทการบริการสังคมของวัด และปัจจัยภายนอกวัดคือการรับข่าวสารที่ทำให้ประชาชนรู้จักวัด โดยจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้และภูมิสำเนา เพื่อจะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการอธิบายถึงสาเหตุที่ประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาและตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ และยังเป็นแนวทางในการส่งเสริมและเผยแพร่ให้วัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนครมีบทบาทต่อการเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจและเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของประชาชนและชุมชนต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิสำเนาปัจจุบัน
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของปัจจัยด้านกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร

สมมติฐานของการศึกษา

1. ปัจจัยด้านกายภาพน่าจะมีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร แตกต่างกัน
2. ปัจจัยด้านสังคมน่าจะมีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร แตกต่างกัน
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนครน่าจะแตกต่างกันตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิสำเนาปัจจุบัน

ความสำคัญของการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร
3. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร ตามตัวแปรที่กำหนด

4. ทำให้ทราบถึงลำดับความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพและทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ในจังหวัดสกลนคร
5. ผลจากการศึกษาน่าจะช่วยเป็นแนวทางในการอธิบายได้ถึงสาเหตุที่ประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาและตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร
6. ผลจากการศึกษาน่าจะช่วยเป็นแนวทางในการส่งเสริมและเผยแพร่ให้วัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร มีบทบาทต่อการเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจและเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของประชาชนและชุมชน
7. ผลจากการศึกษาน่าจะเป็นแนวทางในการศึกษาในพื้นที่อื่นได้

การกำหนดพื้นที่และกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ดำเนินการศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสกลนคร ที่เป็นที่ตั้งของวัดป่าธรรมยุติในบริเวณ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอพรรณานิคม อำเภอโคกศรีสุพรรณ อำเภอโพนนาแก้ว และอำเภอส่องดาว

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัดป่าธรรมยุติจำนวน 10 วัด ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือก โดยการให้ประชากรในจังหวัดสกลนครจัดเรียงอันดับวัดป่าธรรมยุติที่มีชื่อมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด และเลือกเอาวัดตัวอย่างใน 10 อันดับแรก ได้แก่ วัดป่าสุทธาวาส วัดป่าอุดมสมพร วัดถ้ำขาม วัดดอยธรรมเจดีย์ วัดป่าภูธรพิทักษ์ วัดป่าโนนขุมเงิน วัดถ้ำอภัยดำรงธรรม วัดป่าดงชน วัดถ้ำเจ้าผู้ข่า และวัดถ้ำพระนาใน

ส่วนการเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างนั้น ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบวิธีการบังเอิญ จำนวน 500 คน ซึ่งได้ประชากรตัวอย่างจากผู้มีจิตศรัทธาที่เดินทางมาวัดป่าธรรมยุติ โดยเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนใกล้วัด และผู้มีจิตศรัทธาต่อวัดที่อาศัยอยู่นอกหมู่บ้านหรือนอกเขตจังหวัดสกลนคร

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น เพื่อสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร โดยแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1	แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2	แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ
ตอนที่ 3	แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ
ตอนที่ 4	แบบสอบถามเกี่ยวกับอันดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปให้ประชากรตัวอย่างตอบแบบสอบถามตามที่กำหนดขึ้น โดยใช้เวลาในการเก็บแบบสอบถามเป็นเวลา 1 เดือน และจะทำการกำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลออกเป็น 5 ครั้ง ครั้งละ 100 ชุด เนื่องจากจะทำให้ได้ประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้หลากหลาย ซึ่งจะแบ่งเก็บได้ดังนี้

- วันจันทร์ - พุธ สัปดาห์ละ 100 ชุด
- วันศุกร์ - เสาร์ 100 ชุด
- วันอาทิตย์ 100 ชุด
- วันพระ 100 ชุด
- วันสำคัญทางพุทธศาสนา 100 ชุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า

1. จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 500 คน พบว่า ผู้ที่เดินทางมาวัดป่าธรรมยุติ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 58.6 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 16 - 60 ปี ร้อยละ 85.8 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 55.8 มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาร้อยละ 61.2 ประกอบอาชีพอิสระร้อยละ 58.6 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 55.8 เป็นผู้มิมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร ร้อยละ 81 เดินทางมาวัดโดยรถยนต์/รถทัวร์/รถโดยสาร ร้อยละ 53.6 ลักษณะทางกายภาพของถนนที่ใช้ในการเดินทางมาวัดเป็นถนนลาดยาง ร้อยละ 65 การได้รับข่าวสารที่ทำให้รู้จักวัดป่าธรรมยุติ คือ พ่อแม่ ญาติ เพื่อน คนรู้จัก ร้อยละ 80

2. ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศ ลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึงวัด และลักษณะทางกายภาพของถาวรวัตถุภายในวัด จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ซึ่งพิจารณาจากค่า \bar{X} โดยรวมในแต่ละด้านนั้นแตกต่างกัน ดังนี้

ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติมากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศ ($\bar{X} = 2.64$) รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ($\bar{X} = 2.32$) ด้านลักษณะกายภาพของถาวรวัตถุภายในวัด ($\bar{X} = 2.24$) และด้านลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึงวัด ($\bar{X} = 2.16$)

3. ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ได้แก่ ด้านคุณลักษณะ-ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าด้านการเป็นผู้นำด้านจิตใจ ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษาและด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) โดยรวมในแต่ละด้านนั้นแตกต่างกัน ดังนี้

ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติมากที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะ-ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า ($\bar{X} = 2.57$) รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด ($\bar{X} = 2.38$) ด้านการเป็นผู้นำด้านจิตใจ ($\bar{X} = 2.31$) ด้านสังคมสงเคราะห์ ($\bar{X} = 2.12$) และด้านการศึกษา ($\bar{X} = 1.96$)

4. เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิสำเนาปัจจุบันของประชาชน พบว่า

4.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติที่จำแนกตามเพศ อันได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ซึ่งประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีอากาศบริสุทธิ์ปลอดโปร่ง สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศในด้านความสวยงาม ลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดป่าธรรมยุติที่มีพิพิธภัณฑสถาน และด้านปัจจัยทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย คุณลักษณะของพระป่าที่มีการบูรณะปฏิสังขรณ์วัด บทบาทการบริการสังคมด้านการศึกษาที่มีการบวชเรียนภาคฤดูร้อน แตกต่างกัน

4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติที่จำแนกตามอายุ อันได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ซึ่งประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีป่าไม้ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีสัตว์นานาชนิด สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศในด้านความเขียวขจี ลักษณะการเข้าถึงวัดในด้านระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง ลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดที่มีโบสถ์ และด้านปัจจัยทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย คุณลักษณะ-ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีการวิปัสสนากรรมฐานเป็นประจำ มีความมักน้อย-สันโดษ มีความสำรวมกาย วาจา ใจ มีความเมตตากรุณา มีความเสมอภาค มีการเน้นพัฒนาจิตใจ บทบาทการบริการสังคมที่มีการจัดทำคดี คำขวัญ เตือนใจ ภายในวัด มีการจัดอบรมฝึกสมาธิ แตกต่างกัน

4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ที่จำแนกตามสถานภาพสมรส อันได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ซึ่งประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีสัตว์นานาชนิด สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศในด้านความเขียวขจี ลักษณะการเข้าถึงวัดในด้านระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง และด้านปัจจัยทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย คุณลักษณะ-ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีการวิปัสสนากรรมฐานเป็นประจำ บทบาทของการบริการสังคมที่มีการจัดทำคดี คำขวัญ เตือนใจ ภายในวัด ที่มีการช่วยเหลือผู้ประสบภัย มีการจัดการสอนปริยัติธรรมภายในวัด แตกต่างกัน

4.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติที่จำแนกตามระดับการศึกษา อันได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ซึ่งประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในด้านลักษณะภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีป่าไม้ มีสัตว์นานาชนิด ลักษณะการเข้าถึงวัดในด้านคุณภาพถนน ในด้านชนิดของยานพาหนะ ลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดที่มีสถานที่ปฏิบัติธรรม และปัจจัยทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย บทบาทการบริการสังคมที่จัดให้มีการสอนปริยัติธรรมภายในวัด แตกต่างกัน

4.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติที่จำแนกตามอาชีพ อันได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดป่าธรรมยุติที่มีพิพิธภัณฑสถาน แตกต่างกัน

4.6 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติที่จำแนกตามระดับรายได้ อันได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดที่มีสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรม และด้านปัจจัยทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีการปฏิบัติตามวินัยสงฆ์อย่างเคร่งครัด บทบาทการบริการสังคมที่มีการรับนิมนต์ไปประกอบศาสนพิธีต่าง ๆ แตกต่างกัน

4.7 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติที่จำแนกตามภูมิสำเนา อันได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะการเข้าถึงวัดในด้านคุณภาพของถนน ด้านความหลากหลายของวิธีการเดินทาง ลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดป่าธรรมยุติที่มีพิพิธภัณฑสถาน และด้านปัจจัยทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีความเสมอภาค เน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจ บทบาทการบริการสังคมที่ช่วยสงเคราะห์ทุนในการสร้างสาธารณประโยชน์ ช่วยสงเคราะห์ทุนในการสร้างโรงพยาบาลให้

ทุนสำหรับการซื้ออุปกรณ์ทางการศึกษา การจัดให้มีการบวชเรียนภาคฤดูร้อน การจัดพิธีรำลึกคุณครูบาอาจารย์ที่สำคัญ แตกต่างกัน

ดังนั้น ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จึงแตกต่างกันตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิลำเนาปัจจุบันของประชากร ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

5. การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร และจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร พบว่า

ผู้ที่เดินทางมาวัดป่าธรรมยุติส่วนใหญ่เลือกให้ความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร ในอันดับ 1 คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร อันดับ 2 คือ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของของวัดป่าธรรมยุติ และอันดับ 3 คือ คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

ส่วนจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร อันดับ 1 คือ เพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรม สันทนาธรรม อันดับ 2 คือ เพื่อทำบุญตักบาตรในกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ และอันดับ 3 คือ เพื่อทำบุญตักบาตรถวายสังฆทาน ภัตตาหารเป็นกิจวัตร และอันดับ 4 คือ เพื่อฝึกอบรมสมาธิ

อภิปรายผลการศึกษา

สำหรับการอภิปรายผลการศึกษา ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร ผู้ศึกษาจะอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศ ลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึงวัดและลักษณะกายภาพของถาวรวัตถุภายในวัด

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางกายภาพมีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวมในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในระดับมาก คือ ด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศ ส่วนด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในระดับปานกลางมากที่สุด คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ รองลงมาคือ ลักษณะกายภาพของถาวรวัตถุภายในวัด และลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึงวัดตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทางกายภาพด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้บรรยากาศของวัดป่าธรรมยุติมีบรรยากาศที่เงียบสงบ ร่มเย็น ปลอดภัย มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนครมาก เพราะบรรยากาศดังกล่าวเป็นลักษณะเด่นของวัดที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการหาความสงบของจิตใจหรือศึกษาธรรมะ

ซึ่งสอดคล้องกับที่พระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน กล่าวว่าวัดป่าเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอันสงบเรียบง่าย มีบรรยากาศภายในเขตอภัยทานร่มครึ้มไปด้วยต้นไม้สูงใหญ่นานาพันธุ์ ฉะนั้นเมื่อก้าวเข้าสู่บริเวณวัดจะสัมผัสกับความร่มรื่นชุ่มตาเย็นใจกับธรรมชาติของป่า (พระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน. ม.ป.ป. : 47) และสอดคล้องกับที่ อวย เกตุสิงห์ ที่ว่าสภาพแวดล้อมของวัดป่าที่เด่นชัด มีอยู่ 3 ประการ คือ ความร่มรื่น ความเงียบ และความสะอาด มีระเบียบภายในวัดที่ถือว่าเป็นสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นสถานที่ที่มีสภาพน่าอยู่อาศัย มีสภาพอากาศเย็นสบายสดชื่น (อวย เกตุสิงห์. 2521 : 5 - 6) ดังนั้นสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศให้วัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนครที่มีความเงียบสงบ ร่มรื่น ร่มเย็นตามธรรมชาติ มีสภาพอากาศบริสุทธิ์ปลอดภัย และมีบริเวณวัดที่เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สวยงาม

สบายอก สบายใจ จึงเป็นปัจจัยที่มีผลมากต่อการตัดสินใจของผู้ที่มีจิตศรัทธาที่เดินทางมาวัดป่าธรรมยุติเพื่อแสวงหาความสงบของจิตใจ หรือปฏิบัติธรรมในสถานที่ที่มีแต่ความสงบร่มเย็นนี้

2. ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร ได้แก่ ด้านคุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า ด้านการเป็นผู้นำด้านจิตใจ ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษาและด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางสังคมมีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวมในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในระดับมาก ได้แก่ ด้านคุณลักษณะ-ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า และมีค่าเฉลี่ยโดยรวมมากที่สุด รองลงมาคือด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด ส่วนด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในระดับปานกลางมากที่สุดคือ ด้านการเป็นผู้นำด้านจิตใจ รองลงมาคือด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการศึกษาตามลำดับ ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางสังคมด้านคุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีการปฏิบัติตนที่นำเคารพเลื่อมใส เป็นทั้งผู้นำทางปัญญา พัฒนาจิตใจ ร่วมแก้ไขปัญหาสังคม รวมถึงการมีวัตรปฏิบัติที่งดงามเคร่งครัด มีเมตตาแก่คนทั่วไปถือความเรียบง่าย มักน้อยเป็นหลัก บทบาทอันนำเคารพนี้ จึงทำให้ประชาชนเคารพศรัทธา และยึดท่านเป็นที่พึ่งและคำสั่งสอนของท่านเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนครในระดับมากที่สุด

ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาบัว ญาณสัมปันโน กล่าวว่าการดำเนินชีวิตของพระป่านั้นได้ยึดหลักพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติไว้ ให้เป็นแนวทางการฝึกปฏิบัติกาย วาจา ใจ ในชีวิตประจำวันโดยเน้นการศึกษาประพฤติปฏิบัติให้บริสุทธิ์สมบูรณ์ในศีล สมาธิ ปัญญา (พระมหาบัว ญาณสัมปันโน. ม.ป.ป. : 7,9) และสอดคล้องกับสมสุตา ผู้พัฒนาและอัจฉรา ธนะมัย ที่ว่าคุณสมบัติของสงฆ์ที่ดี ได้แก่ เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติชอบ เป็นผู้ควรของคำนับ เป็นผู้ควรของต้อนรับ เป็นผู้ควรของทำบุญ เป็นผู้ควรกระทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งใหญ่ไปกว่า ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธาเลื่อมใสของสาธุชน (สมสุตา ผู้พัฒนา และอัจฉรา ธนะมัย. 2542 : 48-55) ดังนั้นคุณลักษณะ-ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่ได้กล่าวในข้างต้นจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้มีจิตศรัทธาในระดับมากในการเดินทางมาวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร เพราะเกิดความศรัทธาเลื่อมใสมากต่อการแสดงออกถึงวัตรปฏิบัติทั้งความเคร่งครัดและสม่ำเสมอของพระป่าอีกด้วย

3. เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิฐานะปัจจุบัน ดังนี้

3.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่เพศต่างกัน พบว่า ปัจจัยทางกายภาพในด้านสภาพแวดล้อมที่มีอากาศบริสุทธิ์ มีความสวยงาม มีพิพิธภัณฑสถาน และปัจจัยทางสังคมในด้านคุณลักษณะของพระป่าที่มีการบูรณะปฏิสังขรณ์วัด มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมากและเป็นของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เพราะในสังคมไทยส่วนหนึ่งผู้ชายต้องออกไปทำงาน ในขณะที่ผู้หญิงทำงานบ้านหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ทำให้ผู้หญิงมีเวลา และสะดวกในการไปวัดมากกว่าผู้ชาย และลักษณะของสังคมไทยที่อบรมสั่งสอนให้ผู้หญิงเป็นผู้ตาม การไปรักษาศีล ฟังเทศน์จากพระภิกษุ จึงเป็นเรื่องที่จะปฏิบัติธรรมได้ง่ายกว่าในหมู่ผู้ชาย สังเกตผู้หญิงที่ไปปฏิบัติธรรมตามวัด จะเป็นผู้สูงอายุ อีกทั้งค่านิยมของสังคมที่เชื่อว่าการเกิดเป็นผู้ชายนั้นดีกว่าผู้หญิง เพราะผู้หญิงไม่มีโอกาสได้บวชเรียน ผู้หญิงจึงต้องให้ความสนใจในการเข้าวัดทำบุญมากกว่าผู้ชาย และโดยทั่วไปแล้ว การพระศาสนาเป็นเรื่องของพระภิกษุสงฆ์ แม้บรรดาภิกษุหรือผู้ที่เข้าไปรับใช้ใกล้ชิดพระสงฆ์ ก็มักเคยเป็นคนที่ยังบวชเรียนมาแล้วทั้งนั้น โลกของพระพุทธศาสนาจึง

ค่อนข้างเป็นโลกของผู้ชาย ผู้หญิงจึงต้องทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนพระสงฆ์ให้ดีที่สุด ดังนั้นผู้หญิงจำนวนมากจึงนิยมเข้าวัดทำบุญเพื่อสร้างความมั่นใจในความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตอนาคตของตน (คณะอนุกรรมการการศึกษา อาชีพและวัฒนธรรม. 2541 : 347)

นอกจากนั้นแล้วธรรมชาติของลักษณะนิสัยของผู้หญิงเป็นเพศที่มีจิตใจอ่อนโยน มีเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจคนอื่น ชอบความสวยงาม ละเอียดอ่อนน้อม จึงให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศรอบๆตัว ไม่ว่าจะเป็นวัตถุสิ่งของ สถานที่ต่าง ๆ ที่มีความสวยงาม ฉะนั้นในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติหรือบรรยากาศของวัดป่าที่ส่งผลให้ผู้หญิงสนใจหรือมีทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อมของวัดป่า และพระป่าที่มีการดูแลวัดให้มีสภาพเป็นวัดป่าที่มีความเป็นธรรมชาติ และเหมาะในการเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม และหาความสงบของจิตใจ ซึ่งใกล้เคียงกับวันทนีย์ วิชัยคำ ที่ว่านิสิตหญิงมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา มากกว่านิสิตชายเพราะว่าเพศหญิงมีจิตใจอ่อนโยน และดำรงชีวิตประจำวันอยู่อย่างเรียบง่าย ๆ จึงมีเวลาคิดหรือสิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกให้เกิดความคิดความอ่านเกี่ยวกับศาสนามากกว่าเพศชาย จึงทำให้มีโอกาสทำบุญ เพื่อเป็นการทะนุบำรุงศาสนาอยู่เสมอ ส่วนเพศชายมักให้ความสนใจแต่ในเรื่องที่ตื่นเต้นทันสมัยต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ หรือมักจะคิดว่าสนใจในพระพุทธศาสนาเมื่อใดก็ได้ เพราะต้องได้บวชเรียนอยู่แล้ว (วันทนีย์ วิชัยคำ. 2515 : 61)

และสอดคล้องกับที่ สุนทรี โคมิน และสนธิ สมัครการ ที่พบว่า ในรอบหนึ่งปี เพศหญิงมีการทำบุญตักบาตรสูงกว่าเพศชาย เนื่องมาจากลักษณะของกิจกรรมในการทำบุญตักบาตรเป็นการทำบุญที่เกี่ยวข้องกับการถวายอาหารแก่พระสงฆ์ ซึ่งส่วนใหญ่หน้าที่เกี่ยวกับเรื่องอาหารการกินในครอบครัวก็เป็นหน้าที่ของเพศหญิงหรือแม่บ้านอยู่แล้ว (สุนทรี โคมิน และสนธิ สมัครการ. 2522 : 292) เช่นเดียวกับที่ วันชัย มีกลาง ที่ว่าประสบการณ์ทางด้านศาสนาของผู้ที่นับถือพุทธศาสนาจะพบว่า เพศชายมีโอกาสได้บวชเป็นพระภิกษุหรือสามเณร ในขณะที่เพศหญิงไม่มีโอกาสนี้ ดังนั้นความแตกต่างในด้านต่าง ๆ เช่น เจตคติต่อศาสนา ความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอน โอกาสการปฏิบัติตามหลักคำสอน รวมทั้งการได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาในแง่มุมต่าง ๆ ย่อมแตกต่างกัน (วันชัย มีกลาง. 2530 : 45)

3.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติกของประชากรที่มีอายุต่างกัน พบว่า ปัจจัยทางกายภาพในด้านสภาพแวดล้อมที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ร่มรื่น มีความเงียบสงบ และปัจจัยทางสังคมในด้านคุณลักษณะ-ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีการวิปัสสนากรรมฐานเป็นประจำ มีความมักน้อย - สันโดษ มีความสำรวมกาย วาจา ใจ มีความเมตตา กรุณา มีความเสมอภาค มีการเน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจ และด้านบทบาทการบริการสังคมที่มีการจัดอบรมฝึกสมาธิ มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมาก และเป็นของประชากร ในช่วงอายุระหว่าง 16 - 60 ปี มากกว่าอายุต่ำกว่า 15 ปี และอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป เพราะเป็นช่วงของวัยทำงาน หรือวัยผู้ใหญ่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะไม่มีความไม่สบายใจหรือความเครียดเกิดขึ้นได้บ่อยครั้งจากการทำงานหรือปัญหาต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต และจากการสังเกตชีวิตประจำวันของวัยนี้ส่วนใหญ่พบว่า มีพฤติกรรมในการปฏิบัติทางพุทธศาสนามาก่อนข้างมาก เช่น การตักบาตรในตอนเช้า การฟังธรรมะ การอ่านหนังสือธรรมะ รวมถึงการปฏิบัติตามคำสอนของพุทธศาสนาได้ดี เนื่องจากมีประสบการณ์การดำรงชีวิตมาพอสมควร จึงสามารถที่จะแยกสิ่งที่ถูกหรือผิด หรือสิ่งที่ควรกระทำและไม่ควรกระทำได้ ดังนั้นจึงทำให้ผู้ที่อยู่ในช่วง อายุระหว่าง 16 - 60 ปี เดินทางมาวัดป่าธรรมยุติกมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ

ดังที่ สาโรจน์ กาลศิริศิลป์ ว่าเยาวชนไทยรุ่นใหม่ มองเห็นศาสนาเป็นเรื่องล้าสมัย จึงไม่สนใจในการเข้าวัดปฏิบัติธรรม แต่ผู้สูงอายุเข้าหาศาสนา เพราะต้องการที่พึ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ (สาโรจน์ กาลศิริศิลป์. 2543 : 38) และสอดคล้องกับที่ วันทนีย์ วิชัยคำ พบว่า แนวโน้มผู้มีอายุมากจะมีทัศนคติที่

ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่าผู้มีอายุน้อย เพราะผู้ที่มีอายุมากย่อมมีประสบการณ์มาก มีความคิดความเห็นดี และรู้ว่าอะไรเป็นอย่างไร ซึ่งย่อมต้องรู้ดีกว่าผู้ที่มีอายุน้อย อีกทั้งเยาวชนส่วนมากไม่สู้จะสนใจและมีความรู้ในพระพุทธศาสนาเท่าใดนัก ดังจะเห็นได้จากคนทั่วไปวัดหรือไปฟังปาฐกถาที่เกี่ยวกับธรรมะ ส่วนมากมักจะเป็นคนสูงอายุมากกว่า และถ้าสำรวจหนังสือและนิตยสารที่หนุ่มสาวอ่าน จะเห็นว่ามึนน้อยคนที่สนใจหนังสือและนิตยสารธรรมะ การสนใจศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของการทำความดี ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องใช้เวลาและความพยายามและการฝึกฝนใจ หนุ่มสาวโดยปกติมักจะชอบตามใจตัวเองมากกว่า จึงไม่ค่อยสนใจในพระพุทธศาสนามากนัก (วันทนีย์ วิชัยคำ. 2515 : 62) และการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรในช่วงอายุระหว่าง 16 - 60 ปี ด้วยปัจจัยดังกล่าวข้างต้น เพราะว่าการไปหาความสงบของจิตใจหรือหาที่ปฏิบัติธรรม ฉะนั้นสภาพแวดล้อมของวัดป่าธรรมยุติที่มีป่าไม้ไม่น้อยใหญ่ร่มครึ้มไปทั่วทั้งบริเวณวัด รวมถึงบรรยากาศของวัดป่าธรรมยุติที่มีความสงบที่จะส่งผลให้เกิดความสบายใจหรือเหมาะในการปฏิบัติธรรมและฝึกอบรมสมาธิ และที่สำคัญคือคุณลักษณะ ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมาก เพราะพระป่าคือพระภิกษุผู้มีวัตรปฏิบัติอันเคร่งครัด มีชีวิตเรียบง่าย มีปัจจัยเครื่องอาศัยจำกัด มุ่งปฏิบัติฝึกหัดอบรมจิตใจให้เข้าถึงความลำบากและเกิดปัญญา ด้วยการบำเพ็ญภาวนาสมาถะและวิปัสสนากรรมฐาน (ตามรอยพระโพธิญาณชีวิตพระกรรมฐานใน “ป่าพง”. 2535 : 15) ดังนั้น เมื่อพระสงฆ์เป็นผู้ทรงศีล เป็นผู้ประพฤติธรรม พระสงฆ์จึงมีคุณงามความดีที่พร้อมจะสั่งสอนผู้อื่นให้ประพฤติตามได้ และประชาชนมักมองเห็นพระสงฆ์เป็นบุคคลตัวอย่างเป็นผู้ประพฤติดีประพฤติชอบที่พวกเขาสามารถไว้วางใจได้ และเป็นที่ปรึกษาให้พวกเขาแก้ไขปัญหาคความทุกข์ความเดือดร้อนต่าง ๆ ได้ พุทธศาสนิกชนชาวไทยจึงศรัทธาเลื่อมใสและเต็มใจกราบไหว้พระสงฆ์และถือว่าพระสงฆ์เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จำเป็นต้องคงอยู่ในสังคมไทย (ภัทรพร สิทธิกาญจน. 2536 : 34)

3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน พบว่า ปัจจัยทางกายภาพในด้านสภาพแวดล้อมที่มีความเงียบสงบ และปัจจัยทางสังคมในด้านคุณลักษณะ-ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีการวิปัสสนากรรมฐานเป็นประจำ มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมากและเป็นของกลุ่มที่มีสถานภาพสมรสแล้วมากกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพโสด และหย่า/หม้าย อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มที่สมรสแล้วต้องมีการะความรับผิดชอบในครอบครัวมากทุกด้าน เช่น เรื่องค่าใช้จ่ายในครอบครัว การดูแลบุตรหรือความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว เป็นต้น รวมถึงความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน จนทำให้เกิดความทุกข์ใจหรือความเครียด จึงเป็นเหตุให้ตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ และให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่เงียบสงบ ที่จะส่งผลให้เกิดความสงบภายในใจหรือความสบายใจเมื่อเดินทางมาวัดป่าธรรมยุติ รวมถึงคุณลักษณะของพระป่าที่มีการวิปัสสนากรรมฐานเป็นประจำ มีลักษณะของพระสงฆ์ที่มีความสามารถสงบ และมีสติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาดทั้งในทางโลกและทางธรรม และมีความสามารถในการนำข้อธรรมะมาเทศน์โปรดญาติโยมได้อย่างตรงใจ ตามแต่ปัญหาของแต่ละบุคคล และยังมีแนวทางดำเนินชีวิตที่สงบสุขให้จนเป็นที่ไว้วางใจและพอใจของผู้ที่ไปกราบนมัสการ จึงเป็นที่เลื่อมใส ศรัทธาของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ส่วนกลุ่มคนโสดตัดสินใจมาวัดป่าธรรมยุติน้อยกว่าเพราะว่าสนใจในเรื่องของความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน หรือตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัเทคโนโลยีสมัยใหม่มากกว่า อีกทั้งยังสนใจที่จะเดินทางไปในสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าเนื่องด้วยคนโสดมีการะรับผิดชอบในครอบครัวน้อยกว่า ส่วนกลุ่มที่มีสถานภาพหย่า/หม้าย นั้นส่วนใหญ่จะมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป และเป็นกลุ่มที่ตัดสินใจมาวัดเพราะว่ามีเวลาว่างเป็นของตัวเองมากขึ้น ภาระความรับผิดชอบในครอบครัวลดน้อยลง และสนใจในเรื่องของการปฏิบัติธรรม รวมถึงการสนทนาธรรม หรือขอคำแนะนำและแนวทางในการปฏิบัติตนให้มีความสุขในช่วงปลายของชีวิต

3.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่ระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า ปัจจัยทางกายภาพที่สภาพแวดล้อมของวัดป่าที่ตั้งอยู่ในลักษณะภูมิประเทศแบบต่าง ๆ เช่น ภูเขา ถ้ำ เจ็อมผา ป่าไม้ มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมาก และเป็นของกลุ่มระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา เพราะว่าการที่ประชากรส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนใกล้วัดจึงทำให้มีความผูกพันกับวัดอยู่มากพอสมควร เนื่องจากว่าวัดเป็นที่พึ่งสำคัญของประชาชนในชุมชน โดยมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้านจิตใจ หรือแนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือจะเป็นด้านการศึกษา ด้านสังคม สงเคราะห์ การพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญ อีกทั้งชาวบ้านยังมองพระสงฆ์ที่เป็นผู้มีศีลธรรมและความบริสุทธิ์ มีความเฉลียวฉลาดทั้งทางโลกและทางธรรม สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ออกมาได้ ดังเช่นที่ เนตรนภิส นาควิธระ กล่าวว่า ความสำคัญของวัดในสังคมไทยระดับท้องถิ่นไว้ตอนหนึ่งว่า วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ขาดไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านหรือละแวกบ้านใดต่างก็มีวัดเป็นสมบัติร่วมกันของคนในท้องถิ่น ประชาชนในแต่ละละแวกบ้านต่างก็มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับวัด ซึ่งได้ให้ความอนุเคราะห์แก่ชุมชนนั้นทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ และวัตถุซึ่งเป็นสมบัติร่วมของชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ (เนตรนภิส นาควิธระ. 2529 : 1) และใกล้เคียงกับสุนทรী โคมิน และสนธิ สมัครการ ที่พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำ เป็นกลุ่มที่ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญ ตักบาตร ร่วมพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณี และไปฟังเทศน์ที่วัดบ่อยครั้งกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับสูง (สุนทรী โคมิน และสนธิ สมัครการ. 2522)

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมาก คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะภูมิประเทศแบบต่าง ๆ มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ เพราะว่า คนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอุดมศึกษายังคงสนใจที่จะให้วัดป่ามีสภาพที่ยังคงรักษาสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติไว้ในลักษณะเดิม เพื่อให้มีสภาพวัดที่เหมาะสมเป็นสถานที่สงบร่มรื่น สวยงามตามธรรมชาติจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนอยากเดินทางมาวัดป่าธรรมยุติ ซึ่งใกล้เคียงกับที่วิชัย เทียนน้อย กล่าวว่า ลักษณะภูมิประเทศ เกิดจากการกระทำของตัวการทางธรรมชาติ จึงทำให้เกิดลักษณะภูมิประเทศที่มีทิวทัศน์ที่สวยงามมากมาย เช่น ที่ราบสูง ภูเขา เนินเขา หน้าผา ถ้ำ เป็นต้น และลักษณะภูมิประเทศนี้ช่วยในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการเป็นจำนวนมาก (วิชัย เทียนน้อย. 2528 : 11-20) ส่วนประชากรที่มีระดับการศึกษาสูงส่วนใหญ่มีภาระหน้าที่ในการทำงานมาก มีเวลาว่างน้อย ยกเว้นผู้สูงอายุบางท่านที่เกษียณอายุในการทำงานแล้ว แต่สนใจที่จะมาฟังธรรมและปฏิบัติธรรมที่วัดป่าเป็นครั้งคราวตามเวลาว่างที่พอจะจัดหาได้เพราะศรัทธาในข้อวัตรปฏิบัติตามธรรมวินัยที่เคร่งครัดของพระป่า และได้ฟังธรรมอันประเสริฐที่เป็นเหตุเป็นผล ตลอดจนชี้แนวทางปฏิบัติทางด้านจิตใจ เพื่อความสงบสุขของจิตใจอีกด้วย

3.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่อาชีพต่างกัน พบว่า ปัจจัยทางกายภาพที่มีพิพธิภณณ์ภายในวัดป่าธรรมยุติ มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมาก และเป็นของกลุ่มอาชีพอิสระมากกว่ากลุ่มที่เป็นพนักงานของรัฐ/เอกชน เป็นเพราะว่ามีโอกาสไปวัดได้มากกว่า เนื่องจากเวลาในการทำงานไม่แน่นอนสามารถยืดหยุ่นเวลาในการทำงานได้ ทั้งยังเป็นเจ้าของกิจการเองอีกด้วย เช่น เกษตรกรรม รับจ้าง ค้าขาย เป็นต้น อีกทั้งยังมีความเชื่อในเรื่องของการทำบุญว่า ถ้าทำบุญมากเท่าไรจะทำให้เป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและหน้าที่การงานหรือทำให้ประกอบกิจการได้เจริญรุ่งเรือง ประสบความสำเร็จในการค้าขายต่าง ๆ เป็นอย่างดีในแต่ละวัน ฉะนั้นจึงสามารถที่จะสละเวลาในการไปทำบุญ หรือปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาได้มากกว่า ดังที่ สุนทรী โคมิน และสนธิ สมัครการ ที่พบว่าผู้มีอาชีพชาวไร่ชาวนา และค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นกลุ่มที่ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญตักบาตร ร่วมพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณีและไปฟังเทศน์ที่วัดบ่อยครั้งกว่าผู้ที่มีอาชีพรับราชการ (สุนทรী โคมิน และสนธิ สมัครการ. 2522) ส่วน

ปัจจัยนี้มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในระดับมาก เป็นเพราะว่าวัดป่าธรรมยุติที่มีพิพิธภัณฑสถานนั้นเป็นที่ประดิษฐานของรูปปั้น อัฐธาตุ และเครื่องใช้ต่าง ๆ รวมถึงประวัติของพระอาจารย์ที่สำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ ซึ่งใกล้เคียงกับที่ฮัดมัน กล่าวว่าเป็นเหตุมากระตุ้นเร้าให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวของบุคคล คือ แหล่งศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง และประติมากรรมทางประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑสถาน เขตพื้นเมือง สถานที่ทางการเมือง สถานที่ทางการศึกษา สถานที่ทางศาสนา (सानนท์ สุขศรี. 2532 : 10 - 11 ; อ้างอิงจาก Hudman. 1975 : 25 - 32)

3.6 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่รายได้ต่างกัน พบว่า ปัจจัยทางสังคมด้านคุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีความสํารวมกาย วาจา ใจ มีการปฏิบัติตามวินัยสงฆ์อย่างเคร่งครัด มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติในระดับมาก และเป็นของกลุ่มที่ระดับรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน มากกว่ากลุ่มที่รายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท/เดือน และมากกว่า 10,000 บาท/เดือนขึ้นไป เพราะส่วนใหญ่มักเป็นผู้ที่มีกำลังทรัพย์ในการทำบุญน้อย จึงมักจะไปช่วยงานวัดโดยการไปวัดเป็นประจำ และจะช่วยพระในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้แรงกายเท่าที่จะสามารถช่วยได้ อย่างเช่น การทำความสะอาดเครื่องใช้หรือภายในบริเวณวัด ซึ่งเป็นที่เชื่อถือว่าจะได้บุญมาก ซึ่งอาจจะส่งผลถึงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นจากผลของการทำบุญ และเลือกที่จะไปวัดโดยเน้นที่คุณลักษณะของพระสงฆ์มีวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัด งดงาม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน และจากปัจจัยนี้ทำให้ประชาชนเลื่อมใส ศรัทธา และปฏิบัติตามคำแนะนำของพระสงฆ์อย่างเต็มใจ และเต็มกำลัง ซึ่งใกล้เคียงกับที่ วันชัย มีกลาง ที่ว่าบุคคลที่มาจากครอบครัวฐานะยากจน บิดามารดาต้องหาเช้ากินค่ำ บุคคลในครอบครัวประเภทนี้ย่อมมีเวลาที่จะอบรมสั่งสอนคุณค่าทางศาสนา หรือมีโอกาสที่จะได้ทำบุญตักบาตรหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนา แตกต่างจากบุคคลที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมดีกว่า (วันชัย มีกลาง. 2530 : 45) และสอดคล้องกับ สุนทรী โคมิน และสนธิ สมักรการ พบว่า ผู้ที่มีรายได้น้อยเป็นกลุ่มที่ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญตักบาตร ร่วมพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญตักบาตร ร่วมพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณีและไปฟังเทศน์ที่วัดบ่อยครั้งกว่าผู้ที่มีรายได้สูง (สุนทรী โคมิน และสนธิ สมักรการ. 2522) และสอดคล้องกับ วันทนีย์ วิชัยคำ ที่ว่า แนวโน้มของผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจค่อนข้างยากจนน่าจะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่าผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจค่อนข้างรวย ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะคนจนมักจะเป็นคนที่อยากก้าวหน้า ทะเยอทะยาน ขวนขวาย ความจนจึงสร้างคนมากมายช่วยให้คนมีความก้าวหน้า พยายามศึกษาหาความรู้ เพื่ออยากเด่น อยากดี ส่วนคนรวยคือพวกที่อยู่ดี กินดี มีความเป็นอยู่สบายไม่มีความทุกข์ใด ๆ จึงไม่ค่อยมีความคิดหรือความเชื่อในทางศาสนาเท่าใด เพราะให้ความในเรื่องของวัดตมมากกว่าจิตใจ (วันทนีย์ วิชัยคำ. 2515 : 63 - 64)

3.7 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีภูมิสำเนาต่างกัน พบว่า ปัจจัยทางกายภาพด้านการเข้าถึงวัดที่มีถนนคุณภาพดี และภายในวัดมีพิพิธภัณฑสถาน ปัจจัยทางสังคมด้านคุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าที่มีความเสมอภาค และมีการเน้นพัฒนาทางด้านจิตใจ มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมากและเป็นของผู้ที่มีภูมิสำเนาในจังหวัดสกลนครมากกว่าผู้ที่มีภูมิสำเนาออกจังหวัดสกลนคร เพราะผู้ที่มีภูมิสำเนาในจังหวัดสกลนครอยู่ใกล้วัดสามารถเดินทางไปวัดป่าธรรมยุติได้สะดวกกว่า เพราะจากการศึกษาสังเกตของผู้ศึกษานั้นจะพบว่าถนนเข้าวัดป่าธรรมยุติส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง จะมีบางวัดเท่านั้นที่มีถนนเข้าถึงวัดเป็นถนนลูกรัง จึงทำให้คนในจังหวัดสกลนครเดินทางไปวัดได้สะดวก ซึ่งใกล้เคียงกับ มณีวรรณ ผิวนิม ที่ว่าชาวบ้านจะมีความผูกพันอยู่กับวัดในท้องถิ่นของตัวเองมากกว่าวัดอื่น ซึ่งเห็นได้จากการทำบุญตักบาตรประจำวัน การไปฟังเทศน์ในวันพระ และการไปร่วมงานในวันสำคัญทางศาสนา เช่น เข้าพรรษา

ออกพรรษา วิสาขบูชา เป็นต้น กิจกรรมทางศาสนาทั้ง 3 ประเภทนี้ชาวบ้านนิยมไปทำกับวัด ใกล้บ้านของตนมากกว่า เพราะสะดวกในเรื่องระยะทางที่อยู่ใกล้บ้านไม่ลำบากในการเดินทางและเตรียมของทำบุญ ชาวบ้านแต่ละย่านโดยเฉพาะกลุ่มผู้ใกล้ชิดคอยช่วยเหลือกิจการของวัดเป็นประจำ จะมีความรู้สึกภาคภูมิใจเป็นเจ้าของวัดของตน คอยดูแลความสะดวก เรียบร้อย ช่วยกันจัดหาเครื่องใช้ที่จำเป็น และซ่อมแซมวัดอยู่เสมอ (มณีวรรณ ผินนิม. 2524 : 48)

ส่วนการเลือกไปวัดที่มีพิพิธภัณฑสถานเป็นส่วนมากเพราะเป็นวัดที่ประดิษฐาน อัฐิธาตุของพระอาจารย์ที่สำคัญ จึงทำให้รู้สึกว่าได้ไปกราบไหว้อัฐิธาตุ รูปปั้น และเครื่องใช้ต่าง ๆ ของท่านด้วย อีกทั้งภายในวัดก็จะมีพระป่าที่ให้คำแนะนำและอบรมทางด้านจิตใจแก่ประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาค ไม่เลือกแบ่งชนชั้น ซึ่งทำให้มีประชาชนเดินทางไปวัดป่าธรรมยุติในทุกระดับชั้น ส่วนผู้ที่อยู่นอกจังหวัดสกลนครเดินทางมาน้อยเพราะในช่วงที่ทำการเก็บแบบสอบถามนั้นประสบปัญหาของสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้ง เช่น มีฝนตกหนักมาก จนทำให้เกิดน้ำท่วมในบางพื้นที่ จึงทำให้ไม่สะดวกในการเดินทาง รวมถึงสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ไม่มั่นคง น่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนที่อยู่นอกจังหวัดสกลนครเดินทางมาทำบุญน้อย เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการมาทำบุญสูง เช่น ค่าเดินทาง ค่าอาหาร และสิ่งของ หรืออุปกรณ์ที่จะนำมาทำบุญ เป็นต้น

4. การเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติและจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร

พบว่า สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่าธรรมยุติ มีความสำคัญมากเป็นอันดับที่ 1 เพราะวัดป่าธรรมยุติตั้งอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เป็นป่าเขา หลีบบ่า ถ้ำ แมกไม้ นานาพันธุ์ สัตว์นานาชนิด รวมถึงสภาพบรรยากาศภายในวัดที่มีความเงียบสงบ ร่มรื่น มีสภาพอากาศบริสุทธิ์ ปลอดโปร่ง ซึ่งลักษณะสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติอันสงบและบริสุทธิ์ เป็นปัจจัยส่งเสริมการดำรงชีวิตของพระป่าที่เป็นไปด้วยความเรียบง่าย สอดคล้องกับธรรมชาติ และให้จิตใจของผู้ปฏิบัติได้สัมผัสกับความรู้สึกสงบเย็น สดชื่น เบิกบาน มีอิสระ เป็นความสุขที่ปราศจากความเร่งร้อนกระวนกระวาย ซึ่งเป็นปัจจัยให้เกิดความสงบกาย นำไปสู่การศึกษาปฏิบัติอบรมจิตใจให้มีความสงบจิต และความสงบกิเลส อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการปฏิบัติธรรมอีกด้วย (ตามรอยพระโพธิญาณ, ชีวิตพระกรรมฐานใน “ป่าพง”. 2535 : 13) ซึ่งสอดคล้องกับที่พระอาจารย์มหาบัวญาณสัมปันโน ที่ว่า สภาพของวัดป่าในปัจจุบันที่มีสภาพภายในจะเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอันสงบเรียบง่าย ด้วยเหตุที่มีกำแพงล้อมรอบบริเวณอย่างมิดชิด จึงรักษาต้นไม้และสัตว์ป่าให้รอดพ้นจากการทำลายหรือการลักลอบเข้ามาฆ่าสัตว์ในบริเวณวัดได้ บรรยากาศในเขตอภัยทานแห่งนี้จึงร่มครึ้มไปด้วยต้นไม้สูงใหญ่นานาพันธุ์ และเป็นที่พักพิงอันอบอุ่นและปลอดภัยแก่สัตว์น้อยใหญ่หลายชนิด ฉะนั้นเมื่อก้าวย่างเข้าสู่บริเวณวัดจะสัมผัสกับความร่มรื่นชุ่มตาเย็นใจกับธรรมชาติของป่า ได้ยินเสียงของแมลงและนกร้องเสียงก้องกังวาน ปะปนกันภายในบริเวณวัดป่านี้ (พระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน. ม.ป.ป. : 47) และสอดคล้องกับ อวย เกตุสิงห์ ที่ว่า สภาพแวดล้อมของป่าที่มีความร่มรื่น ซึ่งเกิดจากการที่วัดป่ามีต้นไม้ไม่น้อยใหญ่ที่เป็นสวนป่าร่มรื่นตามธรรมชาติ ทำให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงาม มีสภาพที่น่าอยู่ มีอากาศที่เย็นสบาย สดชื่นตลอดเวลา (อวย เกตุสิงห์. 2521 : 5 - 6)

ดังนั้นลักษณะสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติจึงส่งเสริมให้ผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายเดินทางมาวัดป่าธรรมยุติ เพื่อที่จะได้พบความร่มเย็นตามธรรมชาติ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดเป็นที่สบายตาสบายใจ อีกทั้งวัดป่าธรรมยุติเป็นสถานที่ที่พระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบได้แสดงธรรมอยู่เนือง ๆ ดังนั้นใครที่เข้าวัดก็ย่อมมีโอกาสได้ฟังเทศน์ฟังธรรม เพราะฉะนั้นวัดป่าธรรมยุติที่มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สมบูรณ์

จะส่งผลให้วัดป่าธรรมยุติมีบรรยากาศที่ดีเหมาะแก่พระป่าผู้เคร่งครัดในการปฏิบัติธรรมหรือฝึกวิปัสสนากรรมฐานแล้วยังเหมาะเป็นสถานที่พักผ่อนกายคลายทุกข์ใจ แก่ประชาชนทั่วไปได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ส่วนจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนครนั้นพบว่า ผู้ที่เดินทางมาวัดป่าธรรมยุติให้ความสำคัญต่อจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมยุติมากเป็นอันดับที่ 1 คือ เพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรม สันทนาธรรม เพราะผู้ที่เดินทางไปวัดป่าธรรมยุติเพื่อที่จะปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวพุทธที่ไปวัดเพื่อทำบุญ โดยการไปฟังเทศน์ ฟังธรรม เพื่อที่จะนำหลักธรรมหรือคำสั่งสอนของพระสงฆ์ไปใช้ในการพัฒนาชีวิตและจิตใจของเราให้มีความสะอาดบริสุทธิ์ ตั้งมั่นอยู่ในสิ่งที่ดี และยังช่วยให้เราสามารถที่จะรู้จักวิธีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม มีคุณธรรมประจำใจ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีเหตุมีผล ซึ่งเป็นหนทางที่จะทำให้เราพบความสุขในชีวิตและจิตใจได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่นักศึกษาหลักสูตรการปฏิบัติการจิตวิทยาฝ่ายอำนวยการ รุ่นที่ 86 คณะที่ 4 ที่ว่า ความต้องการของคนทั่วไปวัดหรือไปหาพระสงฆ์ในปัจจุบันคือ การไปวัดเพื่อทำบุญบำเพ็ญกุศล ฟังเทศน์ ฟังธรรม ตามประเพณีเดิมของไทย หรือไปสันทนาธรรมกับพระ หรือไปฝึกปฏิบัติสมาธิถืออุโบสถ นั่งวิปัสสนากรรมฐาน ตามแบบการฟังฟังศาสนาที่ถูกต้อง (นักศึกษาหลักสูตรการปฏิบัติการจิตวิทยา ฝ่ายอำนวยการ รุ่นที่ 86 คณะที่ 4, สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด. 2543 : 32) และสอดคล้องกับพระมหาปริชาพล ตียนันท์ ที่ว่า จุดประสงค์ของคนทั่วไปวัดในปัจจุบัน เพื่อแสวงหาความดี ความงาม ความจริงและเป็นไปเพื่อการลด ละ เลิก จากสิ่งที่เป็นความชั่วทุกจริตทั้งหลาย มีการบำเพ็ญกุศล ฟังธรรม หรือไปเพื่อรักษาศีลถืออุโบสถ การฝึกสมาธิภาวนา เพื่อเป็นการขัดเกลาอุปนิสัยจิตใจของตนเองให้มีความบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ปรากฏจากกิลเลสตันหาทั้งปวง (พระมหาปริชาพล ตียนันท์. 2535 : 109)

ข้อบกพร่องในการศึกษา

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลาเพียง 1 เดือน ไม่ได้เก็บตลอดทั้งปี จึงทำให้ได้ข้อมูลไม่กระจายเท่าที่ควร
2. การเก็บข้อมูลเป็นช่วงฤดูฝน ประกอบกับมีปัญหาน้ำท่วมทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคนในจังหวัดสกลนครเป็นส่วนใหญ่
3. ผู้ตอบแบบสอบถามมีเวลาน้อยในการตอบแบบสอบถาม อาจจะทำให้ได้ข้อมูลไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการแบ่งกลุ่มประชากรตามจุดมุ่งหมายที่เดินทางมาวัด เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้มาทำบุญ ตักบาตร กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบตามลักษณะทางกายภาพของวัด เช่น ที่ราบ ที่สูง เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาโดยละเอียดในแต่ละปัจจัย
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในแต่ละช่วงวัน เวลาที่เดินทางมาวัดของประชากร เช่น วันปกติ ธรรมดา วันหยุด เสาร์-อาทิตย์ วันสำคัญทางศาสนา
5. ควรมีการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีแบบสอบถามปลายเปิดให้เขียนถึงเหตุผลที่มาวัด
6. ควรมีการศึกษาในการแบ่งช่วงอายุของผู้ที่เดินทางมาวัดให้ละเอียดมากขึ้น
7. ควรมีการศึกษาในลักษณะเดียวกันในจังหวัดอื่นๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2543) *สถิติวัดในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- _____. (2542). *หยดน้ำบนใบบัว*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กองแผนงาน กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). *เอกสารวิชาการจากการวิจัยทางด้าน
การศาสนา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). *คู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้าน
กายภาพ เล่มที่ 10*. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คณะอนุกรรมการการศึกษา อาชีพ และวัฒนธรรม คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2541). *สตรีศึกษา 1*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- คุณ โทชนันท์. (2537). *พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- จรัญ แสงพุ่ม. (2520). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสะดวกในการเข้าถึงเมืองกับจำนวน
ประชากรประเดิมในเขตเมือง*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรินทร์ ยังสังข์. (2541). *บทบาทพระสงฆ์ในกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม*. กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จำนงค์ อภิวัฒน์สิทธิ์. (2525). *สังคมวิทยาศาสนา*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.
- จินตนา สุร่าไพ. (2537). *เขตอิทธิพลทางการค้าและบริการของเทศบาลเมืองอุบลราชธานี*.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬามาศ ศิริวงศ์พานิชย์. (2532). *ลำดับศักยภาพและเขตบริการของสถานบริการสาธารณสุขในเขต
เทศบาลเมืองนครราชสีมา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (2532). *ศาสตร์ทางพื้นที่ บทอ่านทางภูมิศาสตร์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (ม.ป.ป.) *ภูมิศาสตร์เมือง*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- เฉลิม อุตกฤษฎ์. (2521). *การศึกษาบทบาทของพระภิกษุในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยา กุฎาคาร. (2527). *การวิเคราะห์พื้นที่ตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคศูนย์การค้าในและ
นอกเขตศูนย์กลางธุรกิจหลัก*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณรงค์ คงนวล. (2539). *บทบาทของพระสงฆ์วัดชลประทานรังสฤษฎ์กับการพัฒนาสังคม*.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โดจิ โนสุ. (2530). *บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัด
สงขลา*. ปริญญาโท ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สงขลา. ถ่ายเอกสาร.
- ตามรอยพระโพธิญาณ. (2535). *ชีวิตพระกรรมฐานใน "ป่าพง"*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- นวรรตน์ สุวรรณผ่อง. (2524). *การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์*.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- นักศึกษาลัทธิสุตถนิกปฏิบัติจาริกวิเวกในป่าจำนวน 86 คนที่ 4. (2543). *วิกฤตศรัทธาของประชาชนไทยต่อพุทธศาสนาในปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด.
- นิตยา บางโท. (2541). *พฤติกรรมการณ์บริโภคสินค้าของประชาชนอำเภอโนนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เนตรนภิส นาควัชระ. (2529). *ความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชน*. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรพต วีระสัย, บุญลือ วันทายนต์ และอร วีระสัย. (2523). *พระสงฆ์กับสังคมไทยโดยพิจารณาในเชิงสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ศึกษากรณีวัดใน กรุงเทพฯ และ ฉะเชิงเทรา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ประจวบ แสกลกลาง (2531). *บทบาทของพระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระที่มีต่อสังคมอีสานเหนือ : ศึกษากรณีสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต พ.ศ. 2436 - 2529*. ปริญญาโท ศศ.ม. ศิลปศาสตร์. มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ประทีป ช่วยพัฒนา. (2534). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสะดวกในการเข้าถึงเมืองกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รายได้ และแรงงานอุตสาหกรรมของชุมชนเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และพัทลุง*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประยุทธ์ ปยุตโต. (2527). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลศรัทธา.
- พระปริตตา ฉันทกโร. (2542). *พระป่า*. กรุงเทพฯ : บุรณิจน์ คัมไพโรจน์.
- พระมหาปริชาพล ดิยานันท์. (2535). *การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของสงฆ์ในการใช้หลักพุทธธรรมให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาชีวิตแก่ศาสนิกชนในสังคมปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสงฆ์ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน. (2536). *อนุสรณ์เนื่องในงานบำเพ็ญกุศลคล้ายวันมรณภาพครบรอบปีที่ 10 ของหลวงปู่ขาว อนาลโย*. กรุงเทพฯ : ป. สัมพันธ์พาณิชย์.
- _____. (ม.ป.ป.). *ปฏิปทาของพระอริยสงฆ์สายท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ*. กรุงเทพฯ : ศิลปสยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2538). *ประวัติท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- _____. (2540). *หลักของใจ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- พระปลัดวรวงศ์ วณโณ. (2529). *ประวัติธรรมยุติกนิกาย*. ราชบุรี : วัดหลักกัณฑ์นาราม.
- พระวิเชียร สีหาบุตร. (2537) *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณีพระธรรมมหาวิธานวัตร วัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิชานัน นาคประสม. (2540). *การศึกษาการจัดการเดินรถโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา : รถโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พิทักษ์ สายัณห์. (ม.ป.ป.). *ทำเนียบและประวัติวัดไทย*. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.

- พินิจ ลาภานานนท์. (2529). *บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสมัย ตั้งพูนสุข. (2523). *การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ และพระสงฆ์คาทอลิกที่มีต่อชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิสิษฐ์ บุญไชยและทรงคุณ จันทจร. (2540). *ศาสนาพุทธ : สถานภาพ บทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมอีสาน*. ปริญญาโท. ศศ.ม. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ภัทรพร สิริกาญจน. (2536). *หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มณีวรรณ ฉวีนิ่ม. (2524). *ลักษณะโครงสร้างทางสังคมของชุมชนและความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชน : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชุมชน ต.บ้านตลิ่งชัน อ.บ้านเก่าลานหอย และ ต.บ้านเมืองเก่า อ.เมือง จ.สุโขทัย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2536). *วันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช สาขาศิลปศาสตร์. (2533). *ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย*. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- รณสิทธิ์ แสงสูว. (2518). *การศึกษาระยะทางการเดินทางไปซื้อสินค้าและบริการในชนบท อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วรรณ วังษ์วานิช. (2539). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันชัย มีกลาง. (2530). *ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วันทนี วิชัยคำ. (2515). *การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตต่อคณะวิชาและต่างชั้นที่มีต่อพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา.
- วิชัย เทียนน้อย. (2528). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (ม.ป.ป.). *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ศรีวิสุทธิโมลี, พระ. (2516). *บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิฑูรย์กุล.
- สมคิด เฟิงอุดม. (2535). *การศึกษามหาวิทยาลัยของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่สี่กระทรวงหลักระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2531). *ธรรมวิภาค ปริเฉทที่ 2 (หลักสูตรนักธรรม และธรรมศึกษาชั้นโท)*. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมสุดา ผู้พัฒนา และอัจฉรา ณะมัย. (2542). *สภาวะความเป็นอยู่และการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในยุคไอ เอ็ม เอฟ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- सानนท์ สุขศรี. (2532). *ศึกษาปัจจัยทางภูมิศาสตร์บางประการที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ในจังหวัดสงขลา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สาโรจน์ กาลศิริศิลป์. (2543). *การศึกษาทัศนคติต่อพระภิกษุสงฆ์ของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). *ประมวลข้อมูลสถิติที่สำคัญของประเทศไทย พ.ศ. 2542 (ฉบับพิเศษ) เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ*. กรุงเทพฯ : กองคลังข้อมูลและสนเทศสถิติ.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2530). *บทสัมภาษณ์ผู้อำนวยการทัศนคติศึกษา*. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย วันที่ 10-12 สิงหาคม 2530 ณ โรงแรมสุคนธา หาดใหญ่.
- สุนทรী โคมิน และสนธิ สมัครการ. (2522). *ค่านิยมและระบบค่านิยม : เครื่องมือในการสำรวจวัด*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุริพันธ์ มณีวัตและคณะ (2524). *พระอาจารย์จวนกุลเชฐโชติ ชิวประวัติ ปฏิบัติและธรรมเทศนา ภาค 9 ธรรมบูชา*. หนองคาย : วัดเจติยาภิวิหาร.
- อกนิษฐ์ ไพร์ทอง. (2537). *งานการศึกษาออกโรงเรียนที่ดำเนินงานโดยพระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (2522). *ภูมิศาสตร์ชนบท*. มหาสารคาม : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- อรัธธรรม ธีระดอม. (2527). *บทบาทของพระสงฆ์มหานิกายในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสงฆ์จันทนิคมและอนันนิคมในภาคกลางของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อวย เกตุสิงห์. (2521). *ชีวิตพระป่า*. กรุงเทพฯ : ป. สัมพันธ์พาณิชย์.
- อัคคี ศรีทราชัยกุล. (2531). *ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของชาวพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวพุทธในกลุ่มวัดพระธรรมกายพุทธสถานสันตือโคก และวัดชลประทานรังสฤษดิ์*. กรุงเทพฯ : ธรรมศาสตร์.
- อัจฉรา กาญจโนมัย. (2528). *อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- อานนท์ อภาภิรม. (2521). *สังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ.
- อำนาจ เลิศขยันดี. (2539). *สถิตินอนพาราเมตริก*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศิลปะสนองการพิมพ์.
- อำนาจ บัวศิริ. (2528). *คุณสมบัติและบทบาทของเจ้าอาวาสวัดในพระพุทธศาสนาที่เอื้อต่อการพัฒนาชนบทยากจนในภาคเหนือ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- Bertrand, Albin L. (1958). *Rural Sociology*. New York : Toronto London.
- Nelson, Lowry. (1955). *Rural Sociology*. New York : The American Book Company.
- Wendell, Blanchard (ed.al.) (1958). *Thailand : Its People. Its Society, Its Culture*. New Heaven Connecticut : Human Relation Area Fields Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามสำหรับการศึกษา
เรื่อง
ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ
: ศึกษากรณีจังหวัดสกลนคร

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ
- ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ
- ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับอันดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติและจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมยุติ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อมูล และเติมข้อมูลลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด

1. เพศ
 หญิง ชาย
2. อายุ _____ ปี
3. สภาพสุขภาพสมรส
 โสด สมรส หย่าหรือหม้าย
4. ระดับการศึกษา
 ต่ำกว่าอุดมศึกษา อุดมศึกษา สูงกว่าอุดมศึกษา
5. อาชีพ
 พนักงานของรัฐ/เอกชน อิสระ
6. รายได้
 ต่ำกว่า 5,000 บาท 5,001-10,000 บาท มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป
7. ที่อยู่ปัจจุบัน
 คนในจังหวัดสกลนคร
 คนนอกจังหวัดสกลนคร ระบุ _____
8. ท่านเดินทางมาวัดด้วยวิธีการใด
 เดิน รถจักรยาน รถจักรยานยนต์
 รถยนต์/รถโดยสาร/รถทัวร์
9. ลักษณะของถนนที่ท่านเดินทางไปวัดเป็นอย่างไร
 คอนกรีต ลาดยาง ลูกรัง

คำชี้แจง สำหรับตอนที่ 2 และตอนที่ 3

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่เป็นค่าระดับที่มีผลต่อการตัดสินใจของท่าน โดยกำหนดค่าระดับ ดังนี้

- คะแนน 3 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติมาก
 คะแนน 2 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติปานกลาง
 คะแนน 1 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติน้อย

ตอนที่ 2 ปัจจัยกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่าธรรมยุติต่อไปนี้มีส่วนทำให้ท่านตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติมากน้อยเพียงใด

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	3 มาก	2 ปาน กลาง	1 น้อย
ลักษณะภูมิประเทศ (เช่น ภูเขา ป่าไม้ ถ้ำ เจือมผา ที่ราบ)			
อากาศบริสุทธิ์ปลอดโปร่ง			
ป่าไม้หรือพืชพรรณธรรมชาติ			
แหล่งน้ำธรรมชาติและที่สร้างขึ้นที่มีขนาดใหญ่ภายในบริเวณวัด			
สัตว์ป่าหรือสัตว์เลี้ยงที่อยู่ภายในบริเวณวัด			

2. สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่าธรรมยุติต่อไปนี้ มีส่วนทำให้ท่านตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติมากน้อยเพียงใด

สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศ	3 มาก	2 ปาน กลาง	1 น้อย
ความเงียบสงบ			
ความร่มรื่น			
ความสะอาด			
ความเป็นระเบียบเรียบร้อย			
ความสะอาดกสบาย			
ความสวยงาม			

3. ลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึงวัดป่าธรรมยุติต่อไปนี้มีส่วนทำให้ท่านตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติมากน้อยเพียงใด

ลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึง	3 มาก	2 ปาน กลาง	1 น้อย
ระยะทางในการเดินทางจากที่พักถึงวัด			
คุณภาพของถนน			
ชนิดของยานพาหนะ			
ความหลากหลายของวิธีการเดินทาง			
ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากที่พักถึงวัด			

4. ลักษณะของถาวรวัตถุภายในวัดป่าธรรมยุติต่อไปนี้มีส่วนทำให้ท่านตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติมากน้อยเพียงใด

ลักษณะของถาวรวัตถุ	3 มาก	2 ปาน กลาง	1 น้อย
โบสถ์ / เจดีย์			
พิพิธภัณฑ์ของพระอาจารย์ที่สำคัญ			
สถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมสำหรับฆราวาส			

ตอนที่ 3 ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ

1. ปัจจัยทางสังคมภายในวัด

1.1 คุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติของพระป่าต่อไปนี้ มีส่วนทำให้ท่านตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติมากน้อยเพียงใด

คุณลักษณะและข้อวัตรปฏิบัติพระป่า	3 มาก	2 ปาน กลาง	1 น้อย
1. มีการวิปัสสนากรรมฐานเป็นประจำ			
2. มีความมกน้อย-สันโดษ			
3. มีความสำรวมกาย วาจา ใจ			
4. มีความเมตตา กรุณา			
5. มีความเสมอภาค			
6. ปฏิบัติตามวินัยสงฆ์และกิจวัตรของสงฆ์อย่างเคร่งครัด และสม่ำเสมอ			
7. มีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ			
8. เน้นการพัฒนาจิตใจ			
9. มีวิธีการเทศน์อบรมด้วยคำพูดที่เข้าใจง่าย			
10. มีการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดตามศรัทธาของประชาชน			

1.2 บทบาทการบริการสังคมของวัดป่าธรรมยุติต่อไปนี้ มีส่วนทำให้ท่านตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติมากน้อยเพียงใด

บทบาทการบริการสังคม	3 มาก	2 ปาน กลาง	1 น้อย
2.1 ด้านการเป็นผู้นำด้านจิตใจ			
- ชี้นำหลักธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิต			
- เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ แก่ประชาชน			
- จัดทำคตติ คำขวัญ เตือนใจภายในบริเวณวัด			
2.2 ด้านสังคมสงเคราะห์			
- ช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ ภาวะแห้งแล้ง			
- ช่วยสงเคราะห์ทุนในการสร้างสาธารณประโยชน์ แก่ชุมชน เช่น สะพาน ถนน บ่อน้ำ			
- ช่วยสงเคราะห์ทุนในการจัดสร้างอาคารและอุปกรณ์ ทางการแพทย์แก่โรงพยาบาล			
- แนะนำการบำบัดทางกายและจิตใจ			
2.3 ด้านการศึกษา			
- ให้ทุนสำหรับการจัดสร้างอาคารเรียนและจัดซื้อ อุปกรณ์ทางการศึกษา			
- ให้ทุนการศึกษาสำหรับเด็กยากจน			
- ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแก่โรงเรียนและชุมชน			
- จัดให้มีการสอนปริยัติธรรมภายในวัด			
- จัดให้มีการบวชเรียนภาคฤดูร้อน			
2.4 ด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด			
- จัดงานประเพณีวันสำคัญทางศาสนา			
- จัดอบรมฝึกสมาธิวิปัสสนากรรมฐานแก่คนทั่วไป			
- จัดพิธีรำลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ที่สำคัญ			
- รับนิมนต์ไปประกอบศาสนพิธีในงานต่าง ๆ แก่ ประชาชนทั่วไป			

2. ปัจจัยทางสังคมภายนอกวัด

2.1 ท่านได้รับข่าวสารที่ทำให้รู้จักวัดจากแหล่งใด

- โทรทัศน์/วิทยุ
- สื่อสิ่งพิมพ์/วารสารในทางพุทธศาสนาต่าง ๆ
- พ่อ แม่ ญาติ เพื่อน คนรู้จัก

ตอนที่ 4 การจัดอันดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ และจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมยุติ

คำชี้แจง โปรดใส่หมายเลขของหน้าข้อความ และเรียงจากที่สำคัญมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด (1 หมายถึง มากที่สุด)

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ

- _____ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า
- _____ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า
- _____ เส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย
- _____ ระยะทางที่เข้าถึงวัดใกล้ - ไกล
- _____ คุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า
- _____ ถาวรวัตถุภายในวัด
- _____ บทบาทการบริการสังคมของวัดป่า ด้านการเป็นผู้นำด้านจิตใจ
- _____ ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด

2. จุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมยุติ

- _____ เพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรม / สนทนาธรรม
- _____ เพื่อฝึกอบรมสมาธิ
- _____ เพื่อทำบุญตักบาตร ถวายสังฆทาน ภัตตาหารเป็นกิจวัตร
- _____ เพื่อทำบุญตักบาตร เพื่อกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ
- _____ เพื่อเที่ยวชมสถานที่และถาวรวัตถุ เช่น พิพิธภัณฑ์
- _____ เพื่อทำบุญร่วมในการบูรณะปฏิสังขรณ์วัด

แบบสำรวจ

คำชี้แจง โปรดเรียงอันดับวัดที่ท่านคิดว่ามีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด โดยให้เขียนตัวเลข 1 - 30 ในช่องอันดับ

อันดับ	ชื่อวัด	อำเภอ	เจ้าอาวาส
	วัดป่าสุทธาวาส	เมือง	พระรัชมงคณนายก
	วัดป่าภูธรพิทักษ์	เมือง	พระโพธิธรรมาจารย์เถร
	วัดป่าดงชน	เมือง	พระอธิการเลื่อน ยานิกโก
	วัดถ้ำเจ้าผู้ข้า	พรรณานิคม	พระครูสุจิตร์รัตนารณ
	วัดป่าอุดมสมพร	พรรณานิคม	พระครูอุดมธรรมสุนทร
	วัดถ้ำขาม	พรรณานิคม	พระอธิการเชี่ยม ไสรโย
	วัดถ้ำพระนาใน	พรรณานิคม	พระอธิการจำรัส จนทโชโต
	วัดป่ากลางโนนภู	พรรณานิคม	พระอธิการลี สุวีโร
	วัดดงคำโพธิ์	วาริชภูมิ	พระอาจารย์วี ธิปัญญา
	วัดดงเขียงเครือ	วาริชภูมิ	พระอาจารย์ชัยอารีย์ สุวีโร
	วัดป่าโนนดุม	วาริชภูมิ	พระอธิการทองคำ จารุขมโม
	วัดป่าแสงสว่าง	วาริชภูมิ	พระอธิการเสาร์ ธีรจิตโต
	วัดป่ามัจฉรินทร์	วาริชภูมิ	พระอธิการชัยยงค์ อนาลโย
	วัดป่าศรีสมพร	วานรนิวาส	พระอธิการบุญล้ำ ฐมเมสโก
	วัดดงหม้อทอง	บ้านม่วง	พระอธิการชาติ ญาณธโร
	วัดป่าประทีปบุญญาราม	อากาศอำนวย	พระอธิการผ่าน ปญญาปทีโป
	วัดป่าแก้วชุมพล	สว่างแดนดิน	พระอธิการอุ่นหล้า จิตขมโม
	วัดป่าหนองชาด	สว่างแดนดิน	พระอธิการเลี่ยม ปตปญโญ
	วัดป่าดงสวรรค์	สว่างแดนดิน	พระอธิการคำผา ขรมุตโต
	วัดป่าดอนม่วย	สว่างแดนดิน	พระอธิการสุริยันต์ ยนต์สีโล
	วัดป่าบ่อร้าง	สว่างแดนดิน	พระอธิการจิตจำลอง ธนปาโล
	วัดป่าคำบอน	สว่างแดนดิน	พระอธิการเปลี่ยน สุธีโร
	วัดป่าหนามแห้ง	สว่างแดนดิน	พระอธิการพันธ์ วสโก
	วัดดงสวรรค์	สว่างแดนดิน	พระอธิการจุมพล กนตขมโม
	วัดถ้ำอภัยดำรงธรรม	ส่องดาว	พระอธิการหลอ นาทกโร
	วัดป่าวิริยะพล	กุดบาก	พระภิกษาไพเวช ขิปปาภิญโญ
	วัดดอยธรรมเจดีย์	โคกศรีสุพรรณ	พระภวานาวิสุทธิญาเถร
	วัดป่านาคนิมิตต์	โคกศรีสุพรรณ	พระอธิการอ้วน เขมโก
	วัดป่าดอนม่วย	โคกศรีสุพรรณ	พระครูโชติคุณารณ
	วัดป่าโดนขุมเงิน	โพนนาแก้ว	พระอธิการทวยเทพ สุภาจาโร

แบบสังเกต

1. ชื่อวัด _____
2. ที่ตั้งวัด หมู่บ้าน _____ ตำบล _____ อำเภอ _____
3. ระยะทางจากวัดถึงชุมชน _____ กิโลเมตร
4. ลักษณะสภาพแวดล้อมของวัด

5. จำนวนของถาวรวัตถุ _____ อย่าง
ได้แก่ _____

ภาคผนวก ข

ค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ

ตาราง 16 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของเพศชาย

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า	51	51	40	80	44	132	42	168	15	75	12	72	12	84	662	1
2.สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า	37	37	48	96	47	141	34	136	20	100	16	96	14	98	704	2
3.เส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย	18	18	18	36	25	75	26	104	34	170	63	378	32	224	1005	5
4.ระยะทางที่เข้าถึงวัดใกล้-ไกล	13	13	27	54	22	66	19	76	33	165	52	312	50	350	1036	7
5.คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติ	58	58	34	68	26	78	30	120	37	185	18	108	13	91	708	3
6.ถาวร-วัดภายในวัดป่า	12	12	25	50	16	48	27	148	43	215	35	210	48	336	1019	6
7.บทบาทการบริการสังคมของวัดป่า	27	27	24	48	36	108	28	112	34	170	20	120	47	329	914	4

จากตาราง 16 พบว่า ปัจจัยที่เพศชายเลือกให้ความสำคัญมากในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และคุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

* f หมายถึง ค่าความถี่ของแต่ละปัจจัยในแต่ละอันดับ

* x หมายถึง ค่าน้ำหนักของอันดับ

ตาราง 17 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของเพศหญิง

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับ ที่
	f	x	f	x	f	x	F	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพ แวดล้อม ทาง ธรรมชาติ ของวัดป่า	74	74	66	132	46	138	50	200	20	100	11	66	17	119	829	1
2.สภาพ แวดล้อม ที่ส่งเสริม บรรยากาศ ของวัดป่า	48	48	77	154	78	234	25	100	37	185	15	90	4	28	839	2
3.เส้นทาง คมนาคม ที่สะดวก สบาย	15	15	21	42	31	93	31	124	41	205	87	522	58	406	1407	6
4.ระยะทาง ที่เข้าถึงวัด ใกล้-ไกล	11	11	25	50	15	45	27	108	38	190	80	480	88	616	1500	7
5.คุณ- ลักษณะ ข้อวัตร ปฏิบัติ	78	78	42	84	46	138	49	196	36	180	24	144	9	63	883	3
6.การ- วัดภายใน วัดป่า	18	18	20	40	30	90	44	176	68	340	42	252	62	434	1350	5
7.บทบาท การบริการ สังคมของ วัดป่า	40	40	33	66	38	114	58	232	44	220	25	150	46	322	1144	4

จากตาราง 17 พบว่า ปัจจัยที่เพศหญิงเลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และปัจจัยด้านคุณลักษณะ- ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

ตาราง 18 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับ ที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพ แวดล้อม ทาง ธรรมชาติ ของวัดป่า	5	5	3	6	1	3	3	12	1	5	1	6	2	14	51	1
2.สภาพ แวดล้อม ที่ส่งเสริม บรรยากาศ ของวัดป่า	0	0	3	6	6	18	0	0	5	25	0	12	0	0	61	3
3.เส้นทาง คมนาคม ที่สะดวก สบาย	3	3	3	6	1	3	0	0	3	15	2	12	4	28	67	5
4.ระยะทาง ที่เข้าถึงวัด ใกล้-ไกล	2	2	3	6	2	6	2	8	2	10	5	30	0	0	62	4
5.คุณ- ลักษณะ ข้อวัตร ปฏิบัติ	2	2	2	4	3	9	6	24	1	5	1	5	1	7	57	2
6.ถาวร- วัตถุภายใน วัดป่า	2	2	1	2	0	0	1	4	4	20	2	12	6	42	82	7
7.บทบาท การบริการ สังคมของ วัดป่า	2	2	1	2	3	9	4	16	0	0	3	18	3	21	68	6

จากตาราง 18 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือปัจจัยด้านคุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า

ตาราง 19 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีอายุระหว่าง 16 - 60 ปี

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับ ที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพ แวดล้อม ทาง ธรรมชาติ ของวัดป่า	114	114	93	186	72	216	74	296	28	140	22	132	26	182	1266	1
2.สภาพ แวดล้อม ที่ส่งเสริม บรรยากาศ ของวัดป่า	79	79	109	218	101	303	49	196	47	235	28	168	16	112	1311	2
3.เส้นทาง คมนาคม ที่สะดวก สบาย	28	28	33	66	53	159	49	196	62	310	125	750	79	553	2062	6
4.ระยะทาง ที่เข้าถึงวัด ใกล้-ไกล	22	22	47	94	34	102	42	168	60	300	111	666	113	791	2143	7
5.คุณ- ลักษณะ ข้อวัตร ปฏิบัติ	103	103	66	132	64	192	67	268	70	350	39	234	20	140	1419	3
6.การ- วัดภายใน วัดป่า	26	26	36	72	41	123	76	304	97	485	64	384	89	623	2017	5
7.บทบาท การบริการ สังคมของ วัดป่า	57	57	45	90	64	192	72	288	65	325	40	240	86	602	1794	4

จากตาราง 19 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 16 - 60 ปี เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ คือปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และปัจจัยด้านคุณลักษณะ-ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

ตาราง 20 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับ ที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพ แวดล้อม ทาง ธรรมชาติ ของวัดป่า	6	6	10	20	17	51	15	60	6	30	0	0	1	7	174	3
2.สภาพ แวดล้อม ที่ส่งเสริม บรรยากาศ ของวัดป่า	6	6	13	26	18	54	10	40	5	25	1	6	2	14	171	2
3.เส้นทาง คมนาคม ที่สะดวก สบาย	2	2	3	6	2	6	8	32	10	50	23	138	7	49	283	6
4.ระยะทาง ที่เข้าถึงวัด ใกล้-ไกล	0	0	2	4	1	3	2	8	9	45	16	96	25	175	331	7
5.คุณ- ลักษณะ ข้อวัตร ปฏิบัติ	31	31	8	16	5	15	6	24	2	10	2	12	1	7	115	1
6.ถาวร- วัดผูกภายใน วัดป่า	2	2	8	16	5	15	4	16	10	50	11	66	15	105	270	5
7.บทบาท การบริการ สังคมของ วัดป่า	8	8	11	22	7	21	10	40	13	65	2	12	4	28	196	4

จากตาราง 20 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป เลือกให้ความสำคัญเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะ-ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า รองลงมาคือปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า

ตาราง 21 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีสถานภาพโสด

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับ ที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพ แวดล้อม ทาง ธรรมชาติ ของวัดป่า	53	53	36	72	25	75	30	120	9	45	12	72	16	112	549	1
2.สภาพ แวดล้อม ที่ส่งเสริม บรรยากาศ ของวัดป่า	24	24	53	106	45	135	11	44	24	120	17	102	7	49	580	2
3.เส้นทาง คมนาคม ที่สะดวก สบาย	14	14	15	30	19	57	23	92	27	135	53	318	30	210	856	6
4.ระยะทาง ที่เข้าถึงวัด ใกล้-ไกล	7	7	19	38	16	48	19	76	24	120	47	282	49	343	914	7
5.คุณ- ลักษณะ ข้อวัตร ปฏิบัติ	46	46	22	44	22	66	34	136	28	140	18	108	11	77	617	3
6.ถาวร- วัตถุภายใน วัดป่า	13	13	19	38	17	51	36	144	39	195	19	114	38	266	821	5
7.บทบาท การบริการ สังคมของ วัดป่า	24	24	17	34	37	111	28	112	30	150	15	90	30	210	731	4

จากตาราง 21 พบว่า ปัจจัยที่ผู้ที่มีสถานภาพโสดเลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ คือปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และปัจจัยด้านคุณลักษณะ- ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

ตาราง 22 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของเพศประชากรที่มีสถานภาพสมรส

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า	60	60	61	122	60	180	55	220	23	115	10	60	10	70	827	1
2.สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า	54	54	61	122	71	213	42	168	30	150	12	72	9	63	842	2
3.เส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย	18	18	22	44	33	99	28	112	45	225	82	492	51	357	1347	5
4.ระยะทางที่เข้าถึงวัดใกล้-ไกล	15	15	29	58	19	57	25	100	40	200	74	444	77	539	1413	7
5.คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติ	80	80	50	100	43	129	36	144	37	185	22	132	11	77	847	3
6.ถาวรวัตถุภายในวัดป่า	15	15	18	36	23	69	41	164	63	315	51	306	68	476	1381	6
7.บทบาทการบริการสังคมของวัดป่า	37	37	38	76	30	90	52	208	41	205	28	168	53	371	1155	4

จากตาราง 22 พบว่า ปัจจัยที่ผู้ที่มีสถานภาพสมรสเลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และคุณลักษณะ- ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

ตาราง 23 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีสถานภาพ
หย่า/หม้าย

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับ ที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพ แวดล้อม ทาง ธรรมชาติ ของวัดป่า	12	12	9	18	5	15	7	28	3	15	1	6	3	21	115	1
2.สภาพ แวดล้อม ที่ส่งเสริม บรรยากาศ ของวัดป่า	7	7	11	22	9	27	6	24	3	15	2	12	2	14	121	2
3.เส้นทาง คมนาคม ที่สะดวก สบาย	1	1	2	4	4	12	6	24	3	15	15	90	9	63	209	6
4.ระยะทาง ที่เข้าถึงวัด ใกล้-ไกล	2	2	4	8	2	6	2	8	7	35	11	66	12	84	209	6
5.คุณ- ลักษณะ ข้อวัตร ปฏิบัติ	10	10	4	8	7	21	9	36	8	40	2	12	0	0	127	3
6.ถาวร- วัดภายใน วัดป่า	2	2	8	16	6	18	4	16	9	45	7	42	4	28	167	4
7.บทบาท การบริการ สังคมของ วัดป่า	6	6	2	4	7	21	6	24	7	35	2	12	10	70	172	5

จากตาราง 23 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มที่มีสถานภาพหย่า/หม้าย เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1
ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือปัจจัย
ด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และปัจจัยด้านคุณลักษณะ- ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

ตาราง 24 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอุดมศึกษา

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า	77	77	58	116	65	195	53	212	23	115	13	78	17	119	912	1
2.สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า	51	51	77	154	70	210	40	160	39	195	22	132	7	49	951	2
3.เส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย	18	18	26	52	31	93	38	152	45	225	87	522	61	427	1489	6
4.ระยะทางที่เข้าถึงวัดใกล้-ไกล	15	15	32	64	24	72	26	104	43	215	81	486	85	595	1551	7
5.คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติ	77	77	50	100	45	135	52	208	45	225	22	132	15	105	982	3
6.การรววัดดูภายในวัดป่า	18	18	32	64	31	93	42	168	68	340	51	306	64	448	1437	5
7.บทบาทการบริการสังคมของวัดป่า	50	50	31	62	40	120	55	220	43	215	30	180	57	399	1246	4

จากตาราง 24 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอุดมศึกษาเลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และปัจจัยด้านคุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

ตาราง 25 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีระดับการศึกษา
ชั้นอุดมศึกษา

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับ ที่
	f	X	f	X	f	X	f	X	f	X	f	X	f	X		
1.สภาพ แวดล้อม ทาง ธรรมชาติ ของวัดป่า	48	48	47	94	24	72	35	140	11	55	10	60	10	70	539	1
2.สภาพ แวดล้อม ที่ส่งเสริม บรรยากาศ ของวัดป่า	32	32	47	94	53	159	17	68	18	90	8	48	10	70	561	2
3.เส้นทาง คมนาคม ที่สะดวก สบาย	14	14	13	26	24	72	17	68	30	150	60	360	27	189	879	5
4.ระยะทาง ที่เข้าถึงวัด ใกล้-ไกล	8	8	19	38	12	36	20	80	26	130	48	288	52	364	944	7
5.คุณ- ลักษณะ ข้อวัตร ปฏิบัติ	56	56	25	50	25	75	27	108	27	135	18	108	7	49	581	3
6.ถาวร- วัดถาวรใน วัดป่า	10	10	11	22	15	45	38	152	41	205	26	156	44	308	898	6
7.บทบาท การบริการ สังคมของ วัดป่า	17	17	23	46	32	96	31	124	32	160	15	90	35	245	778	4

จากตาราง 25 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มที่มีระดับการศึกษาชั้นอุดมศึกษา เลือกให้ความสำคัญมาก
เป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รอง
ลงมาคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และปัจจัยด้านคุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติ
ของพระป่า

ตาราง 26 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าอุดมศึกษา

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า	2	2	1	2	1	3	4	16	1	5	0	0	2	14	42	5
2.สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า	1	1	1	2	2	6	2	8	0	0	1	6	1	7	30	2
3.เส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย	1	1	0	0	1	3	2	8	0	0	3	18	2	14	44	7
4.ระยะทางที่เข้าถึงวัดใกล้ไกล	3	3	1	2	1	3	0	0	2	10	3	18	1	7	43	6
5.คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติ	2	2	1	2	2	6	0	0	1	5	2	12	0	0	27	1
6.ถาวรวัตถุภายในวัดป่า	0	0	2	4	0	0	1	4	2	10	0	0	2	14	32	3
7.บทบาทการบริการสังคมของวัดป่า	9	9	3	3	2	6	0	0	3	15	0	0	1	7	40	4

จากตาราง 26 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าอุดมศึกษา เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะ-ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และปัจจัยด้านถาวรวัตถุภายในวัดป่า

ตาราง 27 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีอาชีพเป็นพนักงานของรัฐและเอกชน

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า	52	52	48	96	33	99	35	140	15	75	9	54	15	105	621	1
2.สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า	34	34	53	106	51	153	26	104	18	90	12	72	13	91	650	2
3.เส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย	18	8	16	32	27	81	25	100	31	155	59	354	31	217	957	5
4.ระยะทางที่เข้าถึงวัดใกล้-ไกล	12	12	24	48	15	45	22	88	29	145	55	330	50	350	1018	7
5.คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติ	55	55	23	46	27	81	35	140	39	195	21	126	7	49	692	3
6.ถาวรวัตถุภายในวัดป่า	12	12	21	42	18	54	32	128	43	215	34	204	47	329	984	6
7.บทบาทการบริการสังคมของวัดป่า	24	24	22	44	36	108	32	128	32	160	17	102	44	308	874	4

จากตาราง 27 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มที่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานของรัฐและเอกชนเลือกให้ความสำคัญเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และปัจจัยด้านคุณลักษณะ- ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

ตาราง 28 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีอาชีพอิสระ

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับ ที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพ แวดล้อม ทาง ธรรมชาติ ของวัดป่า	73	73	58	116	57	171	57	228	20	100	14	84	14	98	870	1
2.สภาพ แวดล้อม ที่ส่งเสริม บรรยากาศ ของวัดป่า	51	51	72	144	74	222	33	132	39	195	19	114	5	35	893	2
3.เส้นทาง คมนาคม ที่สะดวก สบาย	15	15	23	46	29	87	32	128	44	220	91	546	59	413	1455	6
4.ระยะทาง ที่เข้าถึงวัด ใกล้-ไกล	12	12	28	56	22	66	24	96	42	210	77	462	88	616	1518	7
5.คุณ- ลักษณะ ข้อวัตร ปฏิบัติ	81	81	53	106	45	135	44	176	34	170	21	126	15	105	899	3
6.ถาวร- วัดภายใน วัดป่า	18	18	24	48	28	84	49	196	68	340	43	258	63	441	1385	5
7.บทบาท การบริการ สังคมของ วัดป่า	43	43	35	70	38	114	54	216	46	230	28	168	49	343	1184	4

จากตาราง 28 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มที่ประกอบอาชีพอิสระเลือกให้ความสำคัญเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และคุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

ตาราง 29 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า	74	74	59	118	52	156	47	188	21	105	15	90	11	77	808	1
2.สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า	47	47	68	136	69	207	28	112	42	210	19	114	6	42	868	2
3.เส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย	18	18	25	50	27	81	32	128	41	205	82	492	54	378	1352	6
4.ระยะทางที่เข้าถึงวัดใกล้-ไกล	10	10	27	54	23	69	29	116	42	210	71	426	77	539	1424	7
5.คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติ	76	76	44	88	44	132	44	176	33	165	23	138	15	105	880	3
6.ถาวร-วัดภายในวัดป่า	12	12	26	52	28	84	47	188	57	285	43	258	66	462	1341	5
7.บทบาทการบริการสังคมของวัดป่า	42	42	30	60	36	108	52	208	43	215	26	156	50	350	1139	4

จากตาราง 29 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และปัจจัยด้านคุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

ตาราง 30 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีรายได้ระหว่าง 5,001- 10,000 บาท

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับ ที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพ แวดล้อม ทาง ธรรมชาติ ของวัดป่า	30	30	26	52	19	57	18	72	7	35	5	30	13	91	367	2
2.สภาพ แวดล้อม ที่ส่งเสริม บรรยากาศ ของวัดป่า	22	22	35	70	30	90	11	44	7	35	7	42	6	42	345	1
3.เส้นทาง คมนาคม ที่สะดวก สบาย	10	10	11	22	13	39	19	76	15	75	35	210	15	105	537	6
4.ระยะทาง ที่เข้าถึงวัด ใกล้-ไกล	6	6	15	30	8	24	6	24	18	90	28	168	37	259	601	7
5.คุณ- ลักษณะ ข้อวัตร ปฏิบัติ	30	30	10	20	14	42	22	88	26	130	10	60	6	42	416	3
6.ถาวร- วัดภายใน วัดป่า	10	10	11	22	12	36	21	84	25	125	20	120	19	133	530	5
7.บทบาท การบริการ สังคมของ วัดป่า	10	10	10	20	22	66	21	84	20	100	13	78	22	154	512	4

จากตาราง 30 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มที่มีรายได้ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า และปัจจัยคุณลักษณะ- ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

ตาราง 31 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีรายได้มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับ ที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพ แวดล้อม ทาง ธรรมชาติ ของวัดป่า	20	20	19	38	16	48	20	80	6	30	3	18	4	28	262	1
2.สภาพ แวดล้อม ที่ส่งเสริม บรรยากาศ ของวัดป่า	15	15	20	40	20	60	18	72	6	30	3	18	6	42	277	3
3.เส้นทาง คมนาคม ที่สะดวก สบาย	5	5	3	6	14	42	5	20	14	70	31	186	16	112	441	6
4.ระยะทาง ที่เข้าถึงวัด ใกล้-ไกล	6	6	8	16	6	18	9	36	11	55	26	156	22	154	441	6
5.คุณ- ลักษณะ ข้อวัตร ปฏิบัติ	25	25	14	28	14	42	13	52	13	65	8	48	1	7	267	2
6.ถาวร- วัตถุภายใน วัดป่า	6	6	8	16	6	18	12	48	23	115	13	78	20	140	421	5
7.บทบาท การบริการ สังคมของ วัดป่า	11	11	16	32	12	36	11	44	15	75	4	24	19	133	355	4

จากตาราง 31 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือปัจจัยด้านคุณลักษณะ - ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า

ตาราง 32 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดสกลนคร

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับ ที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า	99	99	89	172	71	213	80	320	27	135	19	114	20	140	1193	1
2.สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า	72	72	99	198	105	315	46	184	44	220	26	156	13	91	1236	2
3.เส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย	24	24	31	62	45	135	44	176	58	290	129	774	74	518	1979	6
4.ระยะทางที่เข้าถึงวัดใกล้-ไกล	21	21	40	80	29	87	39	156	55	275	101	606	120	840	2065	7
5.คุณลักษณะข้อวัตรปฏิบัติ	111	111	63	126	56	168	64	256	60	300	34	204	17	119	1284	3
6.ถาวรวัตถุภายในวัดป่า	23	23	36	72	29	117	66	264	98	490	56	336	87	609	1911	5
7.บทบาทการบริการสังคมของวัดป่า	55	55	47	94	60	180	66	264	63	315	40	240	74	518	1666	4

จากตาราง 32 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดสกลนคร เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า รองลงมาคือปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า และคุณลักษณะ- ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า

ตาราง 33 แสดงค่าคะแนนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีภูมิลำเนา
อยู่นอกพื้นที่จังหวัดสกลนคร

ปัจจัย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		อันดับ 7		รวม	อันดับ ที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1.สภาพ แวดล้อม ทาง ธรรมชาติ ของวัดป่า	26	26	17	34	19	57	12	48	8	40	4	24	9	63	292	1
2.สภาพ แวดล้อม ที่ส่งเสริม บรรยากาศ ของวัดป่า	13	13	26	52	20	60	13	52	13	65	5	30	5	35	307	2
3.เส้นทาง คมนาคม ที่สะดวก สบาย	9	9	8	16	11	33	13	52	17	85	21	126	16	112	433	5
4.ระยะทาง ที่เข้าถึงวัด ใกล้-ไกล	3	3	12	24	8	24	7	28	16	80	31	186	18	126	471	7
5.คุณ- ลักษณะ ข้อวัตร ปฏิบัติ	25	25	13	26	16	48	15	60	13	65	8	48	5	35	307	2
6.ถาวร- วัดภายใน วัดป่า	7	7	9	18	7	21	15	60	13	65	21	126	23	161	458	6
7.บทบาท การบริการ สังคมของ วัดป่า	12	12	10	20	14	42	20	80	15	75	5	30	19	133	392	4

จากตาราง 33 พบว่า ปัจจัยที่กลุ่มที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกพื้นที่จังหวัดสกลนคร เลือกให้ความสำคัญ
มากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของวัดป่า
ส่วนอันดับ 2 นั้นมี 2 ปัจจัยที่มีค่าคะแนนเท่ากันคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศของวัดป่า
และคุณลักษณะ- ข้อวัตรปฏิบัติของพระป่า และอันดับ 3 คือ ปัจจัยด้านบทบาทการบริการสังคมของวัดป่า

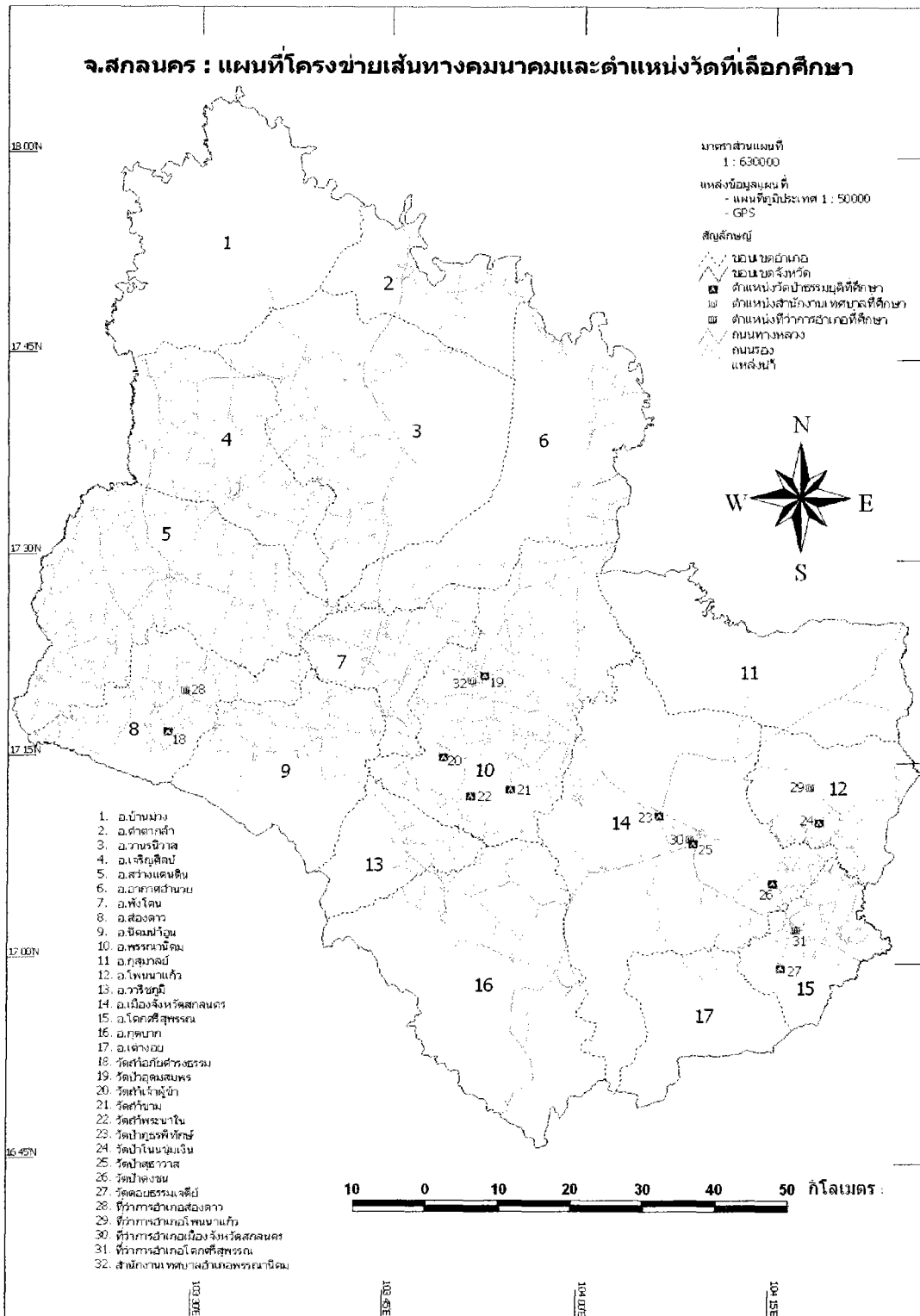
ตาราง 34 แสดงค่าคะแนนจุดมุ่งหมายในการไปวัดป่าธรรมยุติของประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป

จุดมุ่งหมาย	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		อันดับ 5		อันดับ 6		รวม	อันดับ ที่
	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x	f	x		
1. เพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรม/สนทนา ธรรม	13	13	16	32	10	30	11	44	4	20	1	6	145	1
2. เพื่อฝึกอบรม สมาธิ	14	14	10	20	7	21	12	48	6	30	6	36	169	4
3. เพื่อทำบุญ ตักบาตรถวาย สังฆทาน ภัตตาหารเป็น กิจวัตร	13	13	11	22	13	39	9	36	6	30	3	18	158	3
4. เพื่อทำบุญ ตักบาตร เพื่อ กิจกรรมทาง ศาสนาในวัน สำคัญต่าง ๆ	9	9	12	24	16	48	14	56	4	20	0	0	157	2
5. เพื่อเที่ยวชม สถานที่และถาวร วัตถุ	3	3	4	8	2	6	3	12	15	75	28	168	272	6
6. เพื่อทำบุญ ร่วมในการบูรณะ ปฏิสังขรณ์วัด	3	3	2	4	7	21	6	24	20	100	17	102	254	5

จากตาราง 34 พบว่า จุดมุ่งหมายที่กลุ่มที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป เลือกให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 ในการตัดสินใจไปวัดป่าธรรมยุติ คือเพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรมและสนทนาธรรม รองลงมาคือ เพื่อทำบุญตักบาตร เพื่อกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ เป็นอันดับ 2 มีคะแนน 157 คะแนน และอันดับ 3 คือเพื่อทำบุญตักบาตรถวายสังฆทาน ถวายภัตตาหารเป็นกิจวัตร มีคะแนน 158 คะแนน ซึ่งทั้ง 2 อันดับนี้มีค่าคะแนนใกล้เคียงกันมาก ส่วนอันดับที่ 4 คือเพื่อฝึกอบรมสมาธิ

ภาคผนวก ค

แผนที่โครงข่ายเส้นทางคมนาคมและตำแหน่งวัดที่เลือกศึกษา
และรูปตัวอย่างวัดป่าธรรมยุติในจังหวัดสกลนคร

ลักษณะถนนก่อนถึงวัด

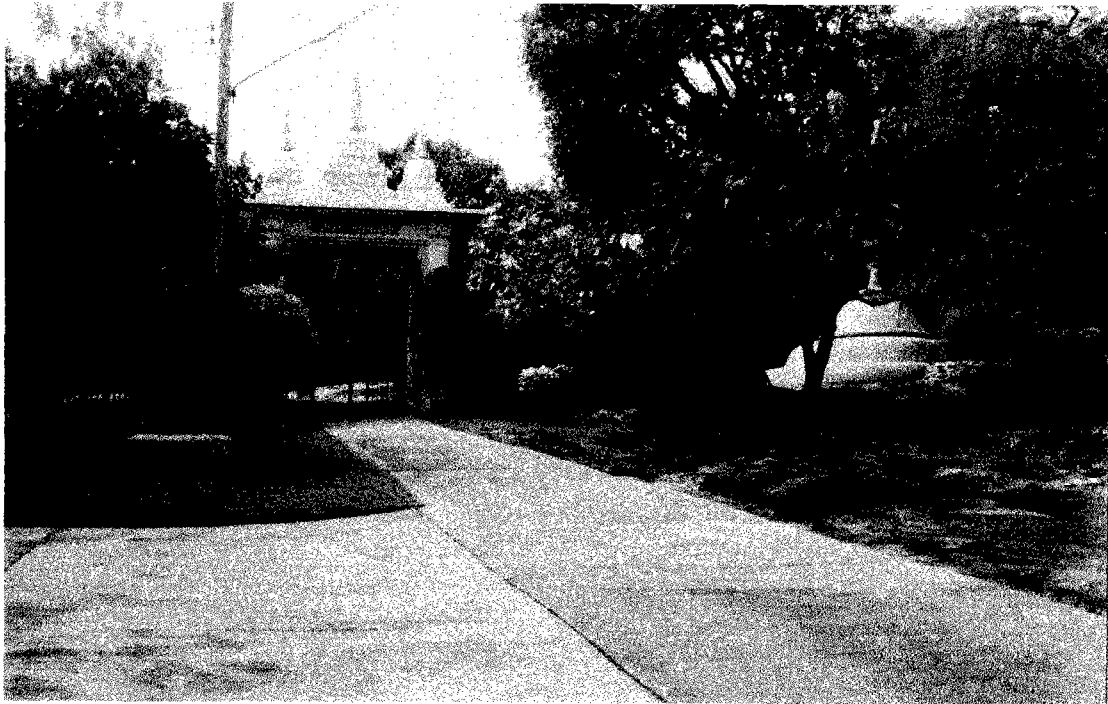

รูปที่ 1. ลักษณะของถนนก่อนที่จะถึงวัดคอกขจรเมทีย์ อ. โคกสูงพรม

รูปที่ 2. ลักษณะของถนนก่อนที่จะถึงวัดป่าคงชน อ.เมือง

สภาพแวดล้อมบริเวณหน้าวัด

รูปที่ 3. สภาพแวดล้อมหน้าวัดคอยธรรมเจดีย์ อ.โคกศรีสุพรรณ

รูปที่ 4. สภาพแวดล้อมบริเวณหน้าวัดจำเจ้าผู้ข้า อ.พรหมนิคม

ลักษณะสภาพแวดล้อมภายในวัด

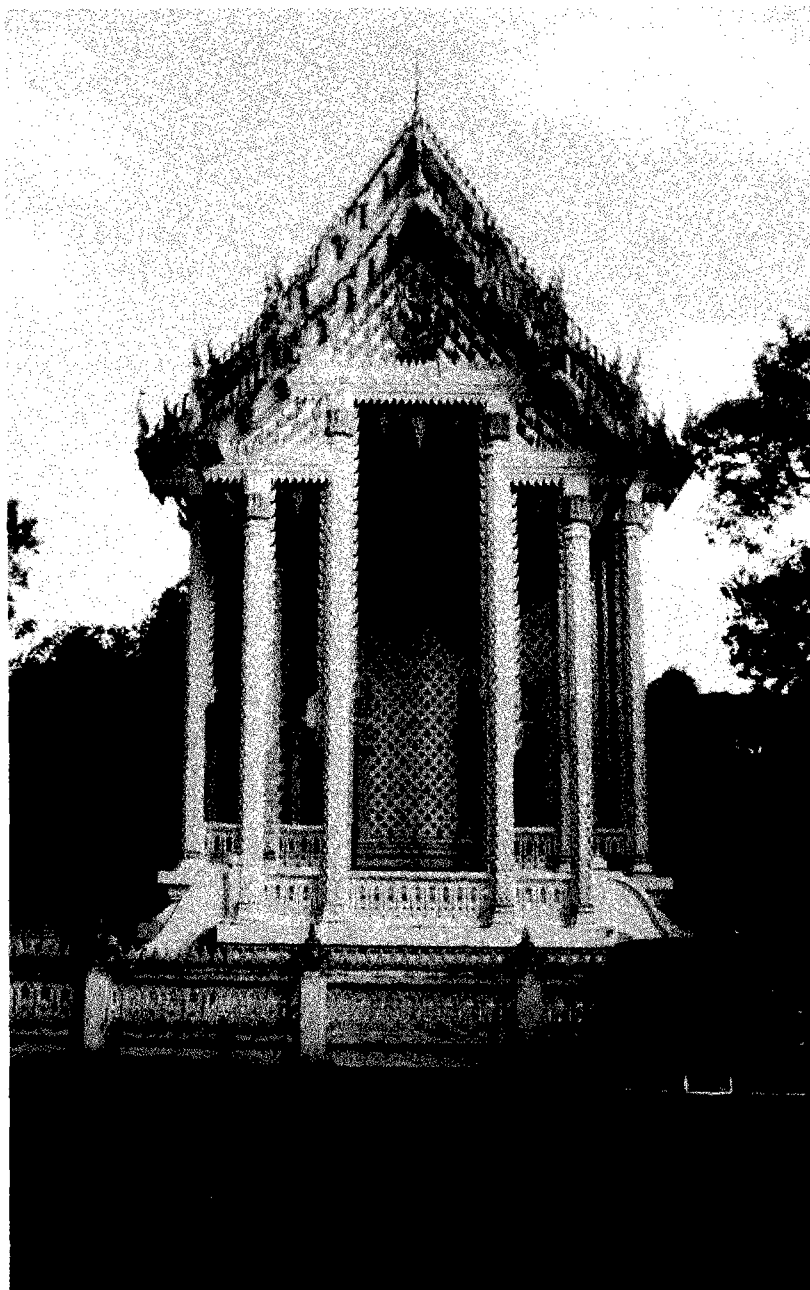

รูปที่ 5. สภาพแวดล้อมภายในวัดป่าอุดมสมพร อ.พรรณานิคม

รูปที่ 6. สภาพแวดล้อมภายในวัดจำพระนาใน อ.พรรณานิคม

ถาวรวัตถุภายในวัดป่า

รูปที่ 7. อุโบสถวัดป่าสุทธาวาส อ.เมือง

ศาลาการเปรียญ

รูปที่ 8. ศาลาการเปรียญวัดถ้ำพระนาใน อ.พรหมานิกม

รูปที่ 9. ศาลาการเปรียญวัดคอกขรรคมเจดีย์ อ.โคกศรีสุพรรณ

ลักษณะภูมิภายในวัด

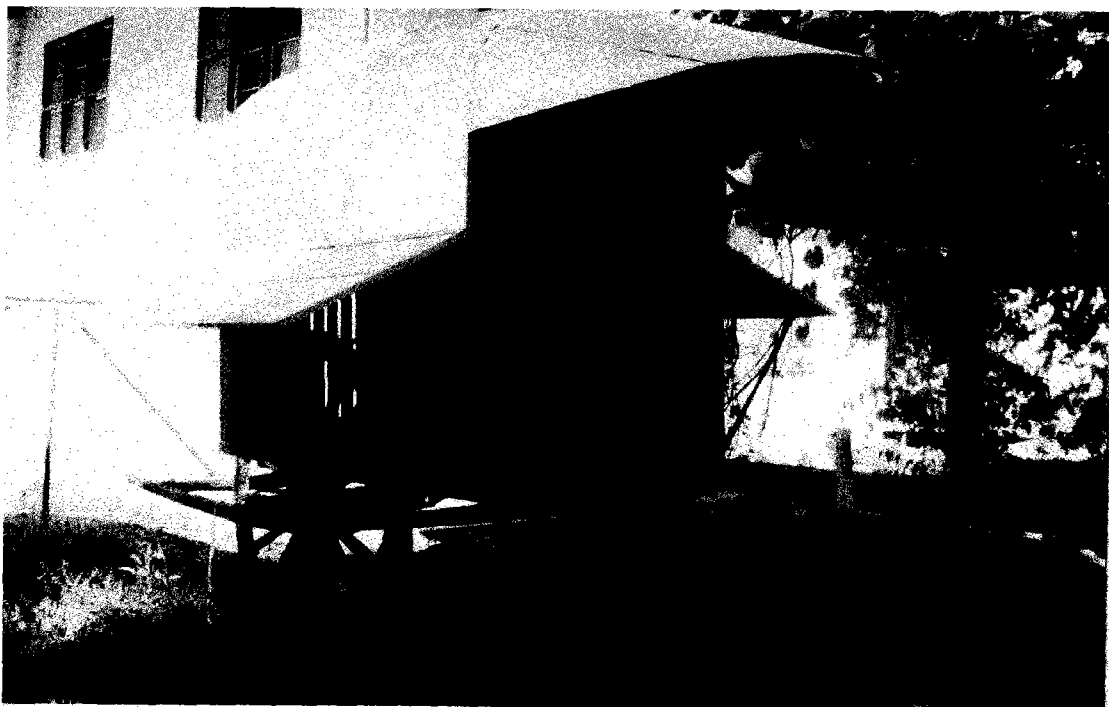
รูปที่ 10.1 ลักษณะภูมิภายในวัดป่าคงชน อ.เมือง

รูปที่ 10.2 ลักษณะภูมิภายในวัดป่าภูธรพิทักษ์ อ.เมือง

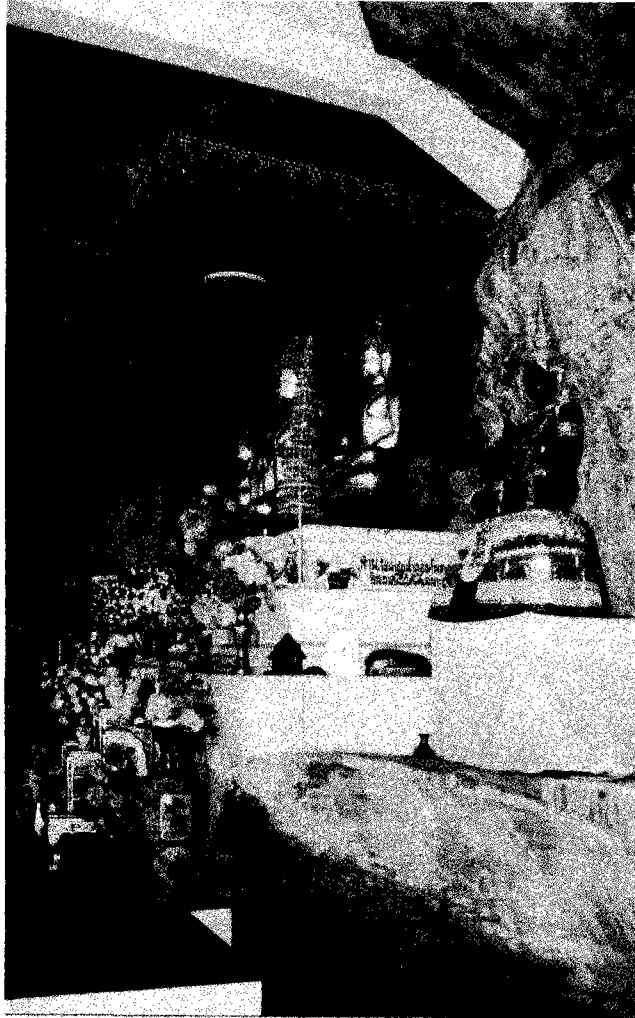

รูปที่ 10.3 ลักษณะภูมิภายในวัดท่าพระนาใน อ.พรรณานิคม

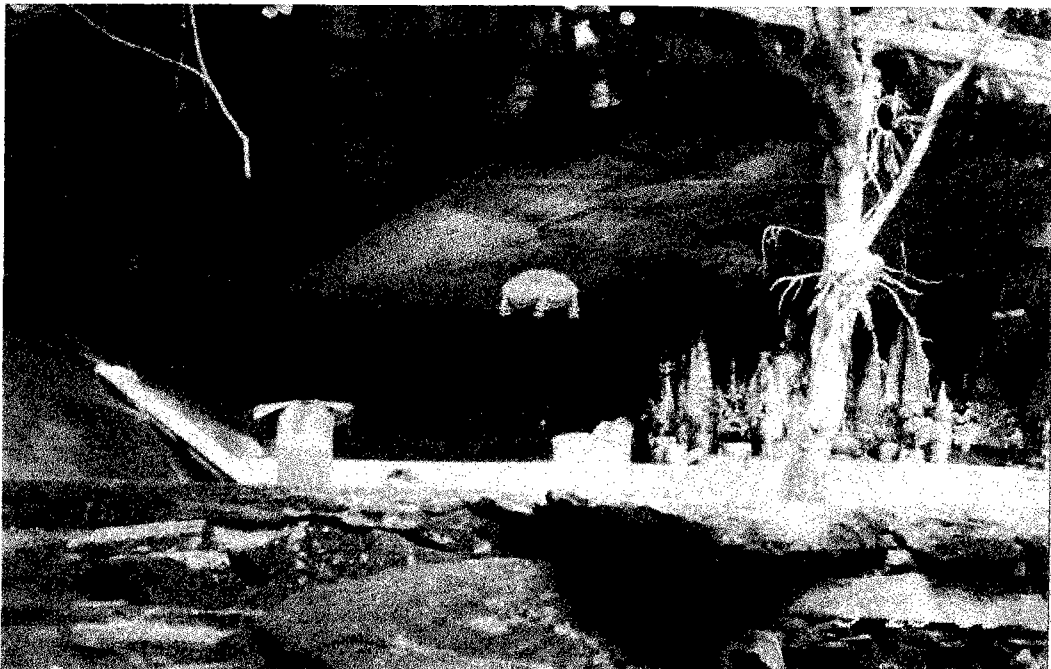

รูปที่ 10.4 ลักษณะภูมิภายในวัดป่าโนนจุมเจิน อ.โพนนาแก้ว

พระพุทธรูปที่ประดิษฐานภายในวัด

รูปที่ 11. พระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในถ้ำของวัดถ้ำขาม อ.พรรณานิคม

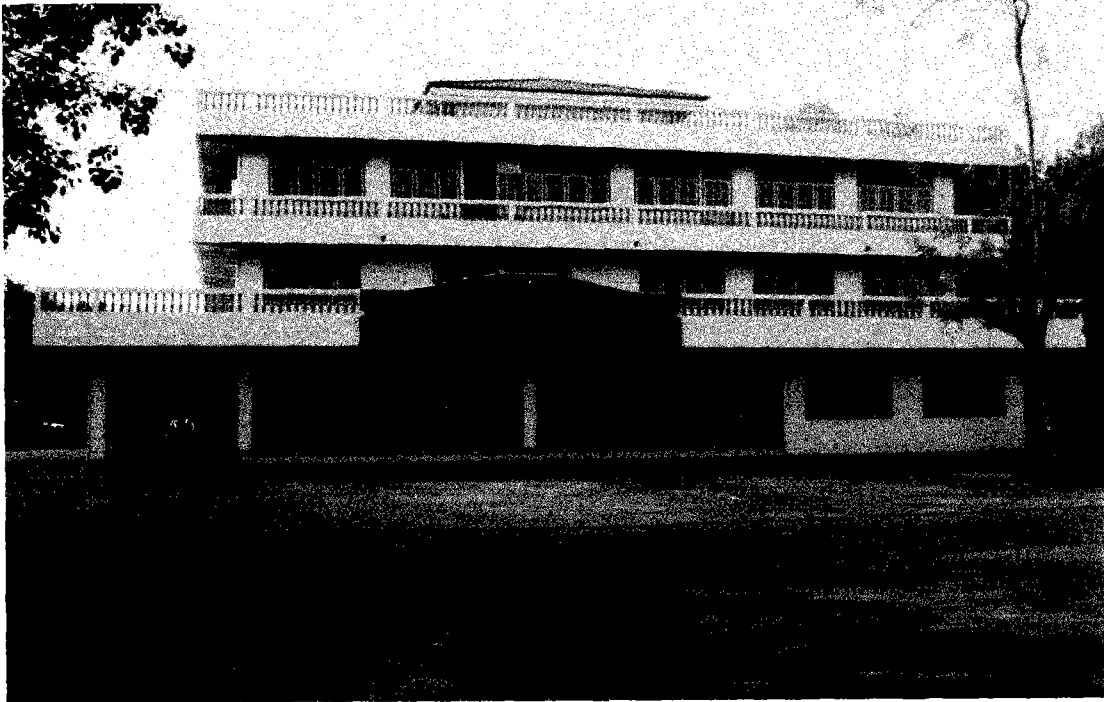
รูปที่ 12. พระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในถ้ำของวัดถ้ำพระนาใน อ.พรรณานิคม

ลักษณะทางเดินจงกรมภายในวัด

รูปที่ 13. ลักษณะของทางเดินจงกรมของพระป่าภายในวัดถ้ำพระนาใน อ.พรรณานิคม

ลักษณะที่พักและสถานที่ใช้ปฏิบัติธรรมสำหรับฆราวาส

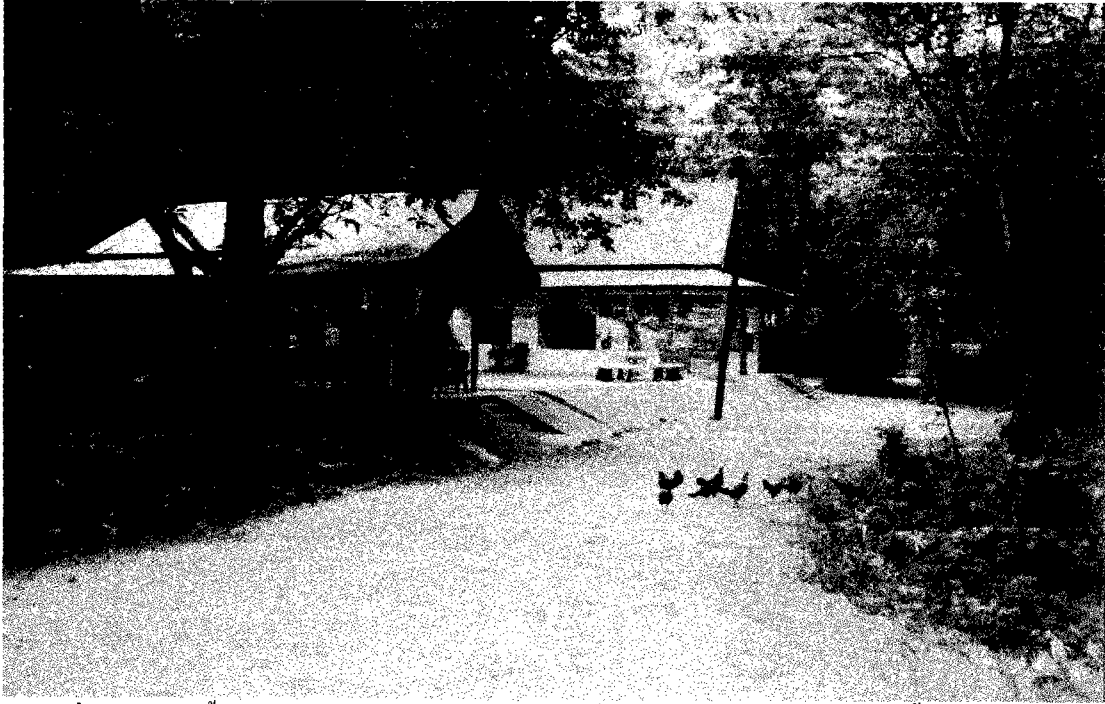

รูปที่ 14. ที่พักสำหรับฆราวาสและที่ปฏิบัติธรรมภายในวัดป่าสุทธาวาส อ.เมือง

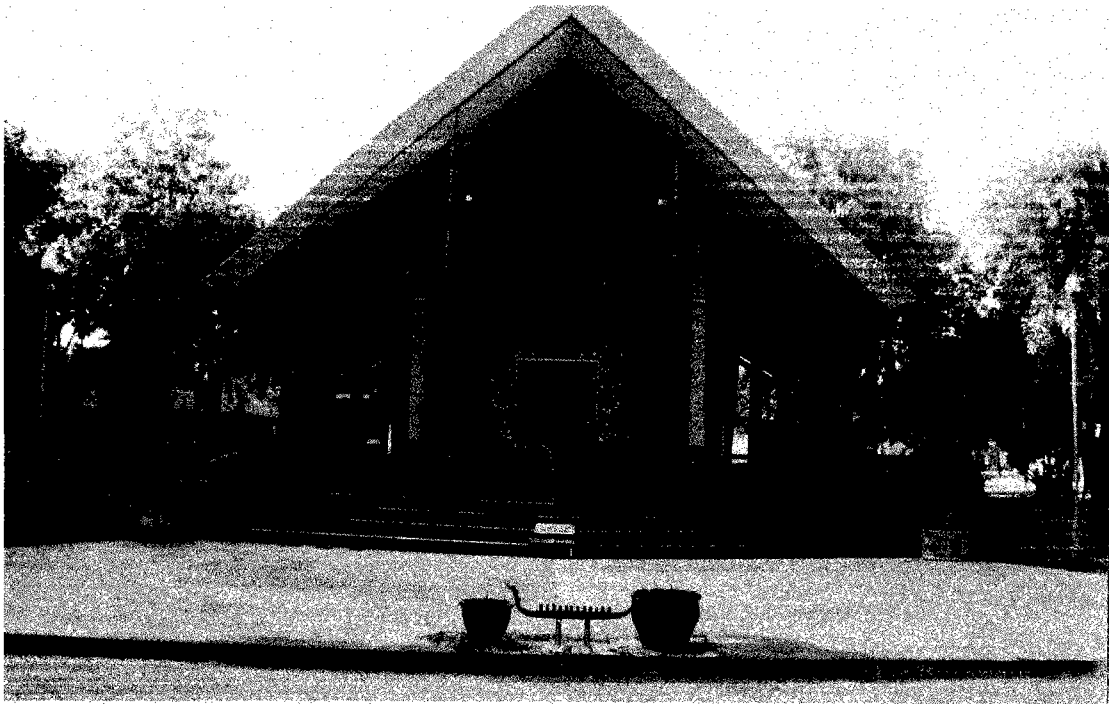
รูปที่ 15. ที่พักสำหรับฆราวาสผู้มาฝึกปฏิบัติธรรมภายในวัดป่าโนนชุมเงิน อ. โพนนาแก้ว

โรงฉันทน์น้ำปานะยามบ่าย

รูปที่ 16. โรงฉันทน์น้ำปานะยามบ่ายสำหรับพระป่าและเป็นที่สนทนาธรรมอีกด้วยภายในวัดถ้ำอภัยดำรงธรรม
อ.ส่องดาว

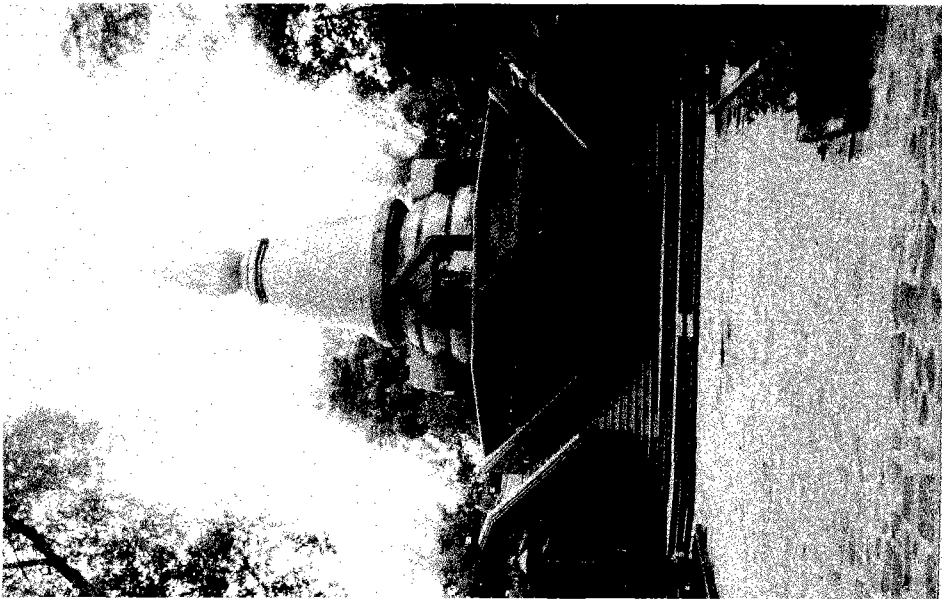
พิพิธภัณฑ์ภายในวัด

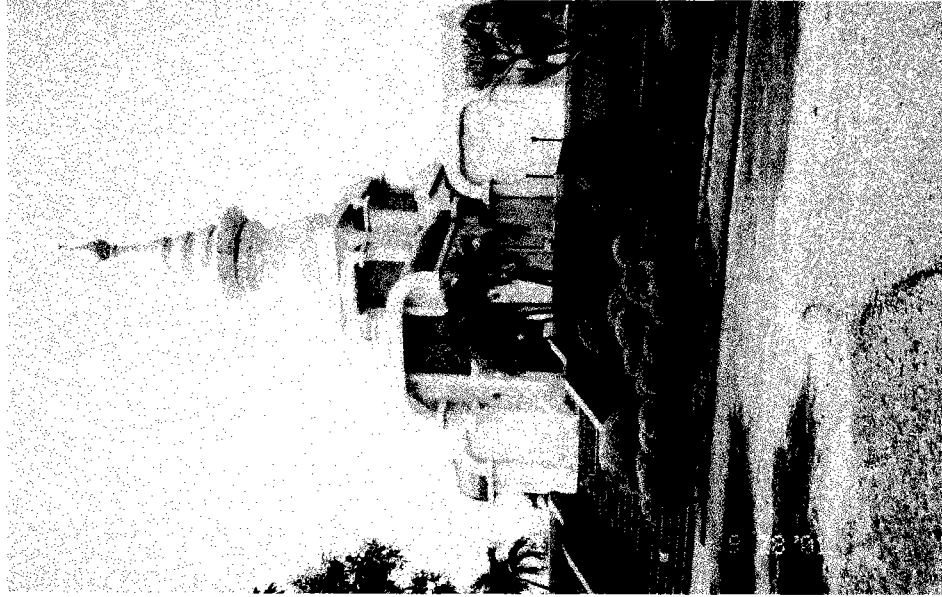
รูปที่ 17.1 พิพิธภัณฑ์พระอาจารย์ มั่น ภูริทัตโต ตั้งอยู่ที่วัดป่าสุทธาวาส อ.เมือง

รูปที่ 17.2 พิพิธภัณฑ์พระอาจารย์ ฝั้น อาจาโร ตั้งอยู่ภายในวัดป่าอุดมสมพร อ.พรรณานิคม

รูปที่ 17.3 พิพิธภัณฑสถานหลวงปู่ หลุย จันทสาโร ตั้งอยู่ที่วัดป่าสุทธาวาส อ.เมือง

รูปที่ 17.4 พิพิธภัณฑสถานอาจารย์ วัน อุตตโม ตั้งอยู่ที่ อ.ส่องดาว

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวภาวดี พันธรักษ์
เกิดวันที่	22 สิงหาคม พ.ศ. 2518
สถานที่เกิด	จังหวัดสกลนคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	172 ถ.สกล - นาแก ต.ธาตุเชิงชุม อ.เมือง จ.สกลนคร 47000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2532	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล จังหวัดสกลนคร
พ.ศ. 2535	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล จังหวัดสกลนคร
พ.ศ. 2539	ครุศาสตรบัณฑิต (สังคมศึกษา) จากสถาบันราชภัฏสกลนคร
พ.ศ. 2545	กศ.ม. (วิชาเอกภูมิศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร